

"a timeless landmark reinvented"

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΟΞΙΑΔΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Παπαδάκη Μαρίνα Χαρά_ Παυλάκη Ευαγγελία

Πολυτεχνείο Κρήτης_ Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
ακαδημαϊκό έτος_ 2014-2015

Μετασχηματισμοί και Θεωρητικές μεταγραφές του κτιρίου οργανισμού Δοξιάδη στην Αθήνα

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

φοιτήτριες

Παπαδάκη Μαρίνα-Χαρά
Παυλάκη Ευαγγελία

επιβλέπουσα καθηγήτρια

Κωτσάκη Αμαλία

επιμέλεια εξωφύλλου:
Παπαδάκη Μαρίνα- Χαρά
Παυλάκη Ευαγγελία

Χανιά, Μάρτιος 2015

Θερμές ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Αμαλία Κωτσάκη για την καθοδήγηση και την υποστήριξη καθόλη τη διάρκεια της παρούσας εργασίας και στον κ. Νίκο Πατσαβό για τις πολύτιμες συμβουλές του, καθώς επίσης και στους γονείς και φίλους μας, για τη συνεχή στήριξή τους.

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην διερεύνηση και ερμηνεία των βασικών θεωρητικών αρχών του Κωνσταντίνου Δοξιάδη πραγματοποιώντας διαδοχικές αναγωγές για την ανάγνωσή τους στο κτίριο των γραφείων του επί της Στρατιωτικού Συνδέσμου και αργότερα στην επέμβαση επανάχρησης one Athens. Στόχος είναι η αξιολόγηση του αποτελέσματος της επέμβασης επανάχρησης του κτιρίου Δοξιάδη με βάση το διάλογο που δημιουργούν οι θεωρίες με τη δεύτερη φάση του κτιρίου αλλά και με τον τρόπο διαχείρισης του ζητήματος της συλλογικής μνήμης. Η εργασία δομείται σε 3 μέρη.

Εισαγωγικά παρουσιάζεται η μέθοδος εκπόνησης της έρευνας και θέτονται ο σκοπός, το αντικείμενο και τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας, τα οποία περιλαμβάνουν την ανάλυση της πρώτης και της δεύτερης φάσης του κτιρίου (κτίριο Δοξιάδη και one Athens αντίστοιχα), με άξονα τις θεωρητικές θέσεις του Δοξιάδη, που αφορούν τη διεπιστημονική και ανθρωποκεντρική αντιμετώπιση του σχεδιασμού σε όλες τις κλίμακες. Επίσης μελετάται το ζήτημα των αξιών και των στοιχείων της μνήμης όπως αντιμετωπίζεται στις δύο περιπτώσεις. Μετά από αυτή την πολύπλευρη και συστηματική έρευνα των αρχών που διέπουν τις δύο επεμβάσεις, επιχειρείται η ερμηνεία των ευρημάτων αυτών καθώς και η διεξαγωγή συμπερασμάτων με σκοπό την αξιολόγηση του τελικού αποτελέσματος της επέμβασης αποκατάστασης και επανάχρησης του κτιρίου.

This paper focuses on the exploration and interpretation of the basic theoretical principles of Constantinos Doxiadis making consecutive references to interpretate them in his office building in Stratiotikoy Syndesmoy and the later reusing intervention of it, one Athens. The aim is to evaluate the effect of the intervention of the Doxiadis building based on the dialogue that is created between the theories and the second phase of the it and also based on the management of the issue of collective memory. The project is structured in three parts.

The introduction presents the method of preparation of the research and also the purpose, the scope and the basic research questions are set. Then the research findings are presented, which are the characteristics of the first and second phase of the building (office building Doxiadis, intervention one Athens), focusing on the theoretical positions of Doxiadis, involving interdisciplinary and humanistic based planning in all scales. We also study the question of values and memory as seen in both cases. After this multifaceted and systematic research of the principles of the two interventions, attempts to interpret the findings and to draw conclusions are made in order to assess the final outcome of the rehabilitation intervention and reuse of the building.

.

πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή	10
Σύντομο ιστορικό	10
Σκοπός και αντικείμενο της έρευνας	12
Βιβλιογραφική ανασκόπηση	13
Μέθοδος	14
i. Μέθοδος συλλογής στοιχείων	
ii. Ερμηνευτική μέθοδος	
Ευρήματα	18
2. Α' φάση_Το κτίριο Δοξιάδη	19
2.1 συνοπτική περιγραφή	20
2.2 ερμηνεία θεωριών Κ. Δοξιάδη και ανάγνωση στο κτίριο	26
2.3 Στοιχεία μνήμης	57
3. Β' φάση_One Athens	63
3.1 συνοπτική περιγραφή	64
3.2 συσχέτιση θεωριών Κ. Δοξιάδη με τις αρχές σχεδιασμού του σημερινού κτιρίου	70
3.3 διαχείριση στοιχείων μνήμης	89
4. Ερμηνεία	92
Συμπεράσματα	98
Βιβλιογραφία	101
Κατάλογος εικόνων	105
Κατάλογος διαγραμμάτων	111

Σύντομο ιστορικό

Το κτίριο Δοξιάδη συνιστούσε ένα απο τα πρώτα και ισχυρότερα δείγματα μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Αθήνα. Αποτέλεσε κτίριο εξέχουσας σημασίας για τον αρχιτέκτονα του, Κωνσταντίνο Δοξιάδη. Η λογική σχεδιασμού του κτιρίου βασίζεται στη διαλεκτική του Δοξιάδη που αναφέρεται στις έννοιες του ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού, του μετασχηματισμού, της οργανικής ένταξης του κτιρίου στο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον και στις αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.

Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης αποτέλεσε έναν από τους κορυφαίους πολεοδόμους σε παγκόσμιο επίπεδο με έργο που περιελάμβανε πλήθος ρυθμιστικών σχεδίων, ισχυρή διεθνή παρουσία, μεγάλη θεματική ποικιλία μελετών και πολύπλευρη δράση.^{1,2}

Το κτιριακό αυτό συγκρότημα περιελάμβανε τα γραφεία του ομίλου Δοξιάδη, τις τεχνικές σχολές του Αθηναϊκού τεχνολογικού ινστιτούτου που είναι γνωστές και ως «Σχολές Δοξιάδη» λόγω της συστέγασής τους με τα γραφεία, τον εκδοτικό οίκο, εκθεσιακούς χώρους και το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής που αποτέλεσε φυτώριο ιδεών και κέντρο παιδείας με διεθνή αναγνώριση. Το κτίριο μελέτης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα παραδείγματα έργου του σε επεμβάσεις μικρότερης κλίμακας στην Ελλάδα.³

1 Δανδόλος Σ., Κωνσταντίνος Δοξιάδης: χτίζοντας για τον άνθρωπο, περιοδικό "Εικόνες", τεύχος Νο 340, ένθετο στο ΕΘΝΟΣ της Κυριακής 31/08/2006

2 Τα έργα που σχεδίασε, αναμόρφωσαν, έδωσαν ζωή σε οικισμούς, δημιούργησαν πρωτεύουσες και καθόρισαν το μέλλον πόλεων, ενώ είχαν επιπτώσεις με μεγάλο χρονικό βάθος στην εξέλιξη του χώρου (έκανε πολεοδομικές μελέτες για περιοχές όπως το Ισλαμαμπάντ, Πακιστάν). Δεν είναι τυχαίο το ότι από το 1954 μέχρι τον θάνατό του το 1975, διατελούσε σύμβουλος 40 κυβερνήσεων, καθώς και του ΟΗΕ και της Διεθνούς Τράπεζας, σε θέματα οικιστικής ανασυγκρότησης.

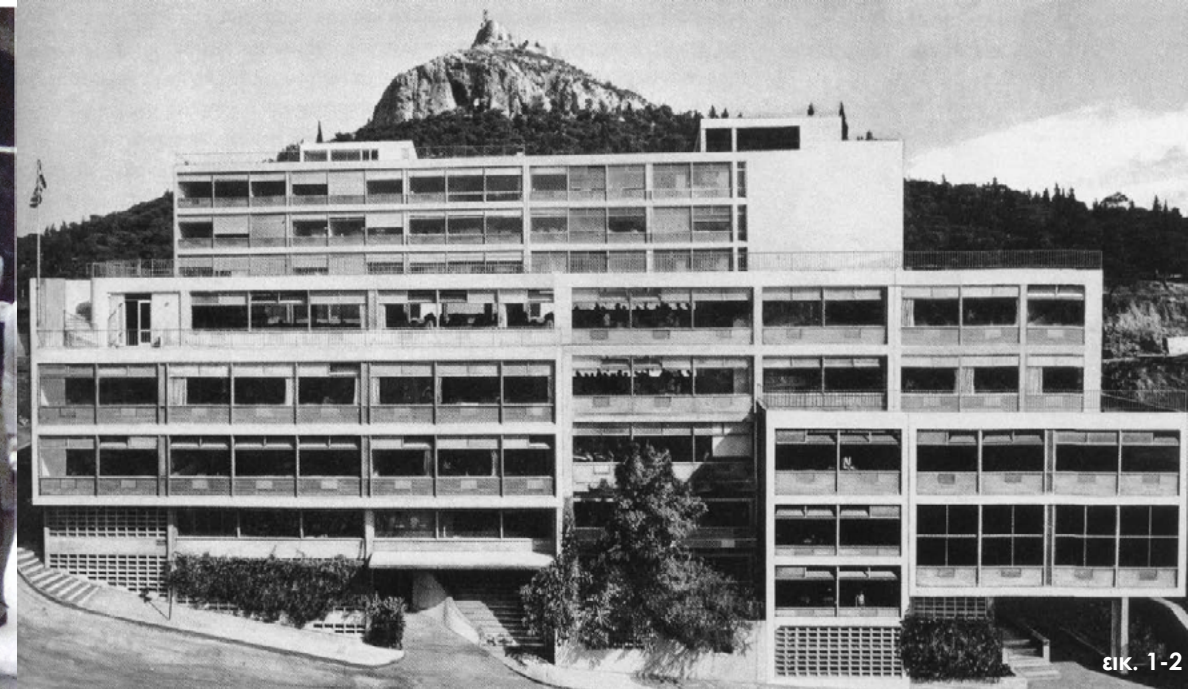
3 Στην κλίμακα του κτιρίου, τα χαρακτηριστικότερα έργα του είναι το Γραφείο Δοξιάδη και το Εθνικό Κέντρο Ερευνών, που σχεδίασε μαζί με τον Δημήτρη Πικιώνη.

εικ. 1-1

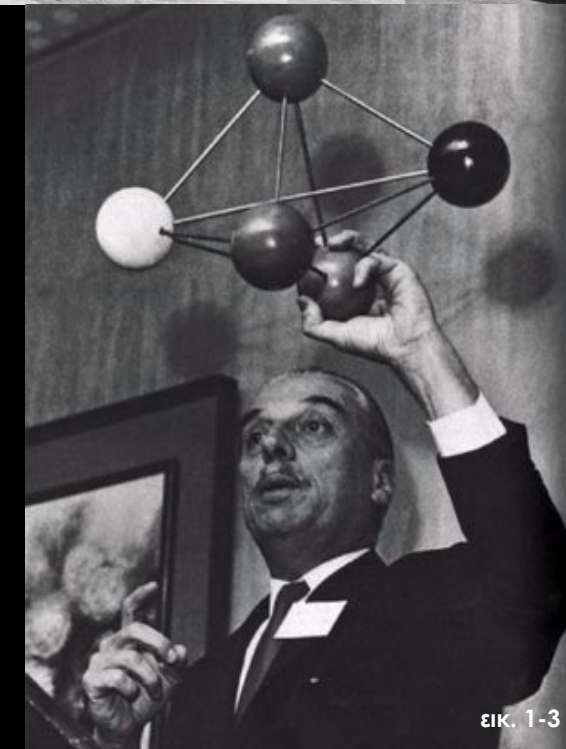
εικ. 1-4

εικ. 1-2

«Ελάχιστοι είναι οι πολεοδόμοι παγκοσμίως, το έργο των οποίων μπορεί να συγκριθεί ως προς τον αριθμό των ρυθμιστικών σχεδίων, ως προς τη διεθνή παρουσία, αλλά και ως προς τη θεματική ποικιλία των μελετών, με αυτό του Κωνσταντίνου Δοξιάδη»

πηγή: Α. Α. Κύρτσης, Κωνσταντίνος Δοξιάδης: κείμενα, σχέδια, οικισμοί, εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 2006

εικ. 1-3

.....12.... Το κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη συνέχισε να λειτουργεί με την αρχική του χρήση μέχρι και λίγο πριν το θάνατο του δημιουργού του το 1975. Στη συνέχεια το συγκρότημα έγινε διαδοχικά έδρα εταιρειών πληροφορικής, ενώ το 1993 υπέστη μικρής κλίμακας επεμβάσεις αποκατάστασης. Το κτίριο Δοξιάδη έμεινε κλειστό για 15 χρόνια μέχρι το 2008 που άλλαξε ιδιοκτήτες οπότε και ξεκίνησαν οι διαδικασίες ριζικών επεμβάσεων για την αποκατάσταση και επανάχρηση του με τη μετατροπή του σε συγκρότημα κατοικιών. Το 2009 με αίτημα της monumenta⁴, του ΤΕΕ, του πανελλήνιου συλλόγου αρχιτεκτόνων και της σχολής αρχιτεκτόνων μηχανικών του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου στο Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού και το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής για το χαρακτηρισμό του κτιρίου ως διατηρητέου μνημείου. Το αποτέλεσμα ήταν η κήρυξη ως διατηρητέων μνημείων του φέροντος οργανισμού, του αιθρίου, των κλιμακοστασίων και του καννάβου στην όψη επί της Στρατιωτικού Συνδέσμου, όχι όμως και των όψεων ή του κελύφους.⁵

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των αρχών για το σχεδιασμό του χώρου και θεωριών της οικιστικής⁶ του Δοξιάδη, που αναγνωρίζονται στο κτίριο και στη συνέχεια η αξιολόγηση του αποτελέσματος των επεμβάσεων για την αποκατάσταση και επανάχρηση του με βάση τις θεωρίες και αρχές που αναλύθηκαν.

Πηγή: Video, Τζιρτζιλάκης Γ., *Κωνσταντίνος Δοξιάδης: Ένας ρομαντικός του Πραγματισμού*, Πορτραίτα και Διαδρομές Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, ΕΡΤ S.A., 11/04/2008
4 Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για την προστασία της δυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Ελλάδας και Κύπρου.
5 Κύρτσος Α.Α., *Κωνσταντίνος Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί*, Ίκαρος, Αθήνα 2006
6 Η Οικιστική αποτελεί την επιστήμη την οποία ανέπτυξε ο Δοξιάδης και αφορά τους ανθρώπινους οικισμούς. Βασίζεται σε μία συστηματική προσέγγιση του ζητήματος των οικισμών με στάθμιση των δεδομένων, συστηματικότητα κατά των ορισμών των στόχων, κτηρηρίων και μεθόδων. Μέσω της Οικιστικής ο Δοξιάδης προσπαθεί να επανεξετάσει όλες τις αρχές και θεωρίες που συνδέονται με τους ανθρώπινους οικισμούς καθώς και να επαναπροσδιορίσει τους επιστημονικούς κλάδους και επαγγέλματα που συνδέονται με αυτούς.

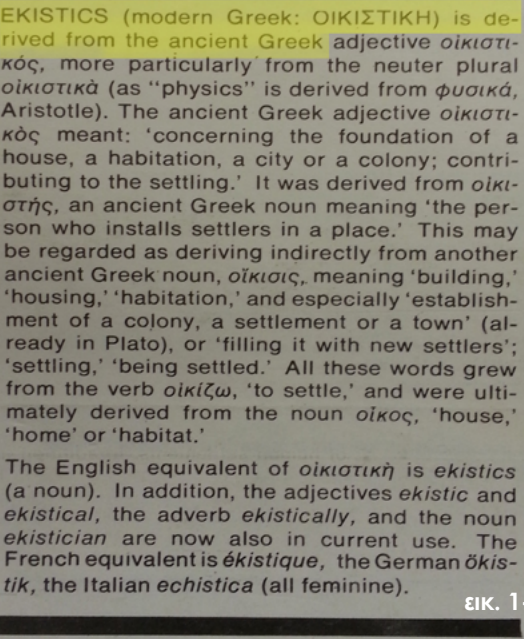
Θέμα που διερευνάται και λόγος επιλογής του

Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί το προαναφερόμενο κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη. Με αφορμή την ολοκλήρωση του έργου “one Athens” (επέμβαση ανακαίνισης και επανάχρησης στο κτίριο Δοξιάδη), η οποία προκάλεσε προβληματισμό σχετικά με τις επεμβάσεις αποκατάστασης και επανάχρησης σε ιστορικά αρχιτεκτονικά κτίρια, τα οποία διαθέτουν αξίες μνημείων αλλά δεν έχουν ενταχθεί σε προγράμματα προστασίας και λόγω αυτού πυροδοτήθηκε η ανάγκη για μελέτη του κτιρίου Δοξιάδη, λόγω της έλλειψης ολοκληρωμένης έρευνας σχετικά με αυτό σε συσχετισμό με τη σειρά επεμβάσεων που υπέστη. Αυτό αποτέλεσε και το λόγο επιλογής του θέματος.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η βιβλιογραφία που περιλαμβάνει το κτίριο μελέτης είναι περιορισμένη, αφού κατά κύριο λόγο περιλαμβάνει το πολεοδομικό έργο του αρχιτέκτονα.

Το βασικό σύγγραμμα στο οποίο βασίστηκε η έρευνα είναι το “Κωνσταντίνος Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί” του Ανδρέα Αλέξανδρου Κύρτσου, το οποίο συνέβαλε στην κατανόηση των θεωρητικών αρχών σχετικά με την οικιστική, ενώ συνέβαλε και στην προσπάθεια ανάλυσης των βασικών στοιχείων σύνθεσης του κτιρίου μελέτης.

ΕΙΚ. 1-5

**Κωνσταντίνος Α.
ΔΟΞΙΑΔΗΣ**

Κείμενα

Σχέδια

Οικισμοί

ΕΙΚ. 1-6

.....14..... Τα τεύχη του περιοδικού ekistics που εξέδιδε ο ίδιος ο αρχιτέκτονας αποτέλεσαν πολύ σημαντικό τμήμα της έρευνας μας αφού συγκεντρώνουν το σύνολο των αρχών του Κ. Δοξιάδη για το σχεδιασμό του χώρου, ενώ μέσω αυτών γίνεται σαφής η έννοια της οικιστικής ως επιστήμη.

Τέλος, για την αξιολογική θεώρηση του κτιρίου και την κατανόηση της έννοιας του μνημείου σε σχέση με το θέμα της αποκατάστασής του εξετάστηκε το σύγγραμμα “Ουσία και γένεση της μοντέρνας λατρείας των μνημείων” (Der Moderne Denkmalkultus: Sein Wesen und Seine Entstehung) του Alois Riegl.

Μέθοδος

ι. Μέθοδος συλλογής στοιχείων

Η μέθοδος συλλογής του ερευνητικού υλικού για τη διάρθρωση της εργασίας είναι:

α. αρχειακή

Υπάρχει μεγάλη συλλογή αφιερωμένη στον Κωνσταντίνο Δοξιάδη για τα έργα του, τις έρευνες και μελέτες των γραφείων, τα οποία στεγάζονται στο μουσείο Μπενάκη. Αναλυτικά περιλαμβάνουν κείμενα, έντυπα της εποχής, άρθρα, σχέδια του κτιρίου μελέτης αλλά και προσωπικές σημειώσεις και αλληλογραφία του αρχιτέκτονα, τα οποία διαιρούνται σε τρία ξεχωριστά αρχεία:

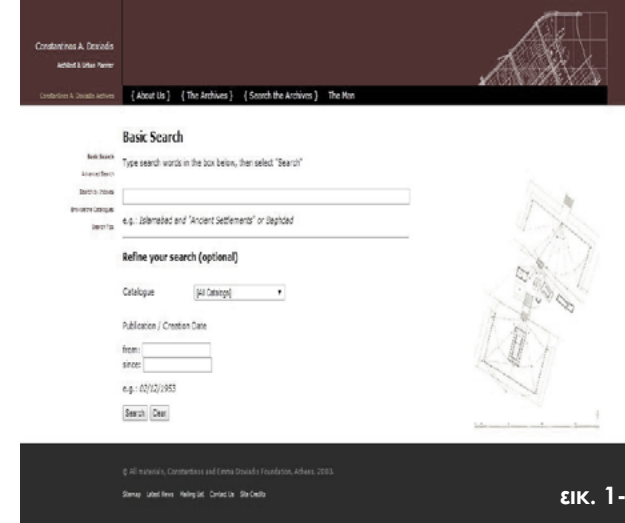
- αρχείο του Κωνσταντίνου Δοξιάδη
- αρχείο των γραφείων Δοξιάδη
- προσωπικό αρχείο του αρχιτέκτονα

β. βιβλιογραφική

βιβλιογραφία κυρίως για τη διατύπωση του θεωρητικού πλαισίου της έρευνας.

γ. διαδικτυακές πηγές

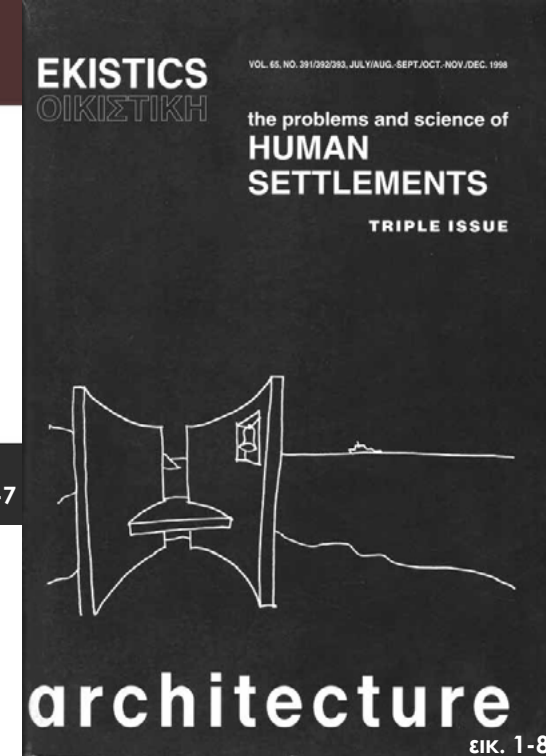
δ. έρευνα πεδίου

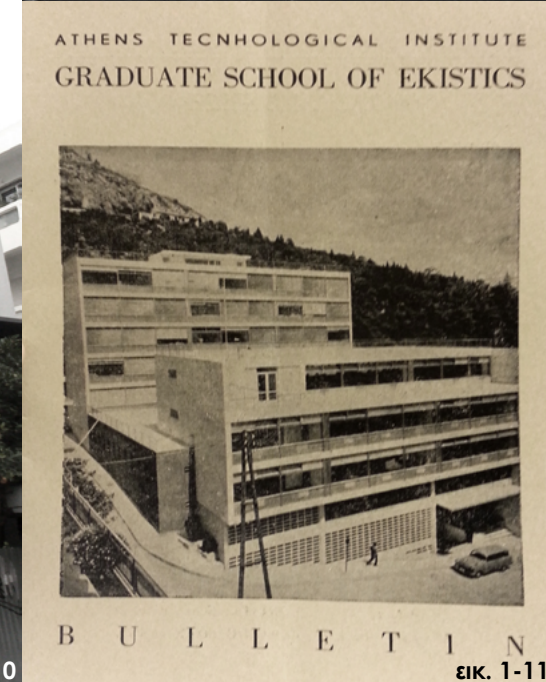
ΕΙΚ. 1-7

ΕΙΚ. 1-10

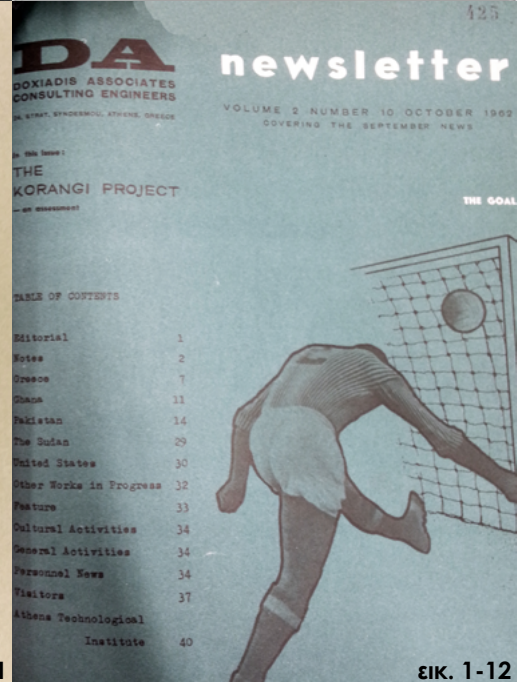
ΕΙΚ. 1-8

ΕΙΚ. 1-11

ΕΙΚ. 1-9

ΕΙΚ. 1-12

Μέσα από τη μελέτη των θεωρητικών αρχών της οικιστικής του Κ. Δοξιάδη γίνεται αντιληπτό ότι αυτές αναφέρονται και μπορούν να εφαρμοστούν σε ένα σύνολο κλιμάκων, από το ανθρώπινο δωμάτιο, στο αρχιτεκτονικό κτίριο μέχρι πολεοδομικό και χωροταξικό επίπεδο. Ο σχεδιασμός και οι αρχές του Κ. Δοξιάδη έχουν ξεκάθαρα ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα είτε αυτές αναφέρονται σε ένα σύνολο που αποτελείται από ένα άτομο είτε στο σύνολο της οικουμενόπολης⁷ που αναφέρεται σε παγκόσμιο επίπεδο.⁸

Η σωστή αξιολόγηση και εκτίμηση των αξιών των μνημείων στο πλαίσιο ενός προγράμματος μιας επέμβασης προστασίας οδηγεί στο ορθό επιθυμητό αποτέλεσμα. Βάσει της αξιακής αξιολόγησης των μνημείων που κατέγραψε ο Alois Riegl και βάσει των κανονιστικών κειμένων από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Unesco, η Icomos και το Συμβούλιο της Ευρώπης, για την προστασία των μνημείων. Προκύπτει⁹ ότι το κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη διαθέτει αξίες μνημείου και στοιχεία συλλογικής μνήμης. Επομένως προκύπτει ένα ζήτημα αμφισβήτησης των αρχών της επέμβασης αποκατάστασης.

Η ερμηνευτική μέθοδος βασίζεται στη διαδοχική σύγκριση των αρχιτεκτονικών φάσεων του κτιρίου, παράλληλα με αναγωγές στις θεωρίες της αρχιτεκτονικής του Κ. Δοξιάδη και στο διάλογο που αυτές ανέπτυξαν με το εν λόγω αρχιτεκτονικό έργο. Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας του έργου του Δοξιάδη επιβάλλει αναφορά στην επιστήμη της κοινωνιολογίας, ψυχολογίας, ανθρωπολογίας και

⁷ Σύμφωνα με τη θεωρία της οικουμενόπολης του Κ. Δοξιάδη, λόγω της συνεχούς και αναπόφευκτης οικιστικής συγκέντρωσης, η οργάνωση των πόλεων πρέπει να είναι τέτοια ώστε να προσαρμόζονται δυναμικά στο χρόνο (ονόμαζε την πόλη αυτή «Δυνάπολη») και να δοθεί η απεριόριστη δυνατότητα επέκτασης και τελικά ενοποίησης τους στην παγκόσμια «Οικουμενόπολη» στην οποία θα διαφυλάσσεται όμως η ανθρώπινη κλίμακα.

⁸ Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens 1974, σ.180-181

⁹ Συγκεκριμένα για το κτίριο Δοξιάδη έχει γίνει καταγραφή των βασικών αξιών από τη συντονίστρια της monumenta και διακεκριμένη αρχαιολόγο, Ειρήνη Γρατσία.

Πιο συγκεκριμένα η εργασία θα επιχειρήσει να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

- Οι βασικές θεωρίες για το σχεδιασμό του χώρου του Κ. Δοξιάδη, διαφέρονται στο εν λόγω έργο επαρκώς και γιατί;
- Ποια στοιχεία μνήμης διακρίνονται στο κτίριο και ποια η σημασία τους στο χαρακτηρισμό του ως μνημείο με βάση την αξιολογική θεώρηση του;
- Κατά πόσο οι σχεδιαστικές αρχές του κτιρίου, μετά τη σειρά επεμβάσεων αποκατάστασης που δέχτηκε, συνάδουν με τις αρχικές συνθετικές του αρχές;
- Πραγματώθηκε τελικά η διαφύλαξη της μνήμης του κτιρίου όπως υποστηρίζεται;

¹⁰ Ο Δοξιάδης ήταν υπέρ της ενότητας των επιστημών, αυτό οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόταν τις πολύπλευρες ανάγκες ενό οικισμού, θεωρούσε ότι μέσω της συνεργασίας με επιστήμονες από διάφορους κλάδους θα μπορούσε να αναπτύξει ζητήματα και προβληματισμούς πάνω στο θέμα των ανθρώπινων οικισμών. Έτσι, από τον Ιούλιο του 1963 και για δώδεκα χρόνια διοργάνωνε τα Συμπόσια της Δήλου, προσκαλώντας προσωπικότητες διεθνούς κύρους από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, σε μία προσπάθεια συνολικής αντιμετώπισης της κρίσης των ανθρώπινων οικισμών και της ανάπτυξης της επιστήμης της Οικιστικής. Κάθε Συμπόσιο έκλεινε με την υπογραφή μιας διακήρυξης που αναφερόταν σε ζητήματα αξιών και προοπτικών γύρω από τα ζητήματα των οικισμών.

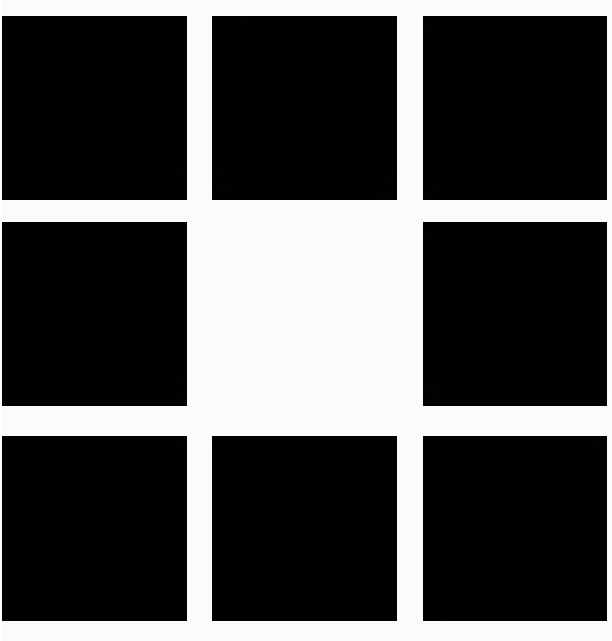

εικ. 1-13

εικ. 1-14

εικ. 1-15

ευρήματα

2. Α φάση_ το κτίριο Δοξιάδη

.....20..... Το κτίριο μελέτης αποτελεί ένα έργο με μεγάλη σημασία για τον ίδιο το Δοξιάδη καθώς στέγαζε τα γραφεία της εταιρείας του. Σχεδιαστήκε από τον ίδιο με τη συνεργασία των αρχιτεκτόνων Τίτου Κουραβέλλου και Αρθούρου Σκέπερς. Ο σχεδιασμός του απορρέει σε ένα μεγάλο βαθμό από το πνεύμα του μεταπολεμικού μοντερνισμού, σε συνδυασμό με παραδοσιακά ελληνικά στοιχεία αλλά και καινοτομίες του Δοξιάδη. Κυρίαρχα στοιχεία σχεδιασμού αποτελούν η λειτουργικότητα των χώρων, η λιτότητα των όψεων και των υλικών, η δημιουργία μιας συνεκτικής δομής, η εισαγωγή του αρχαιοελληνικού αιθρίου και η αναπαραγωγή του φυσικού αναγλύφου του εδάφους.¹¹

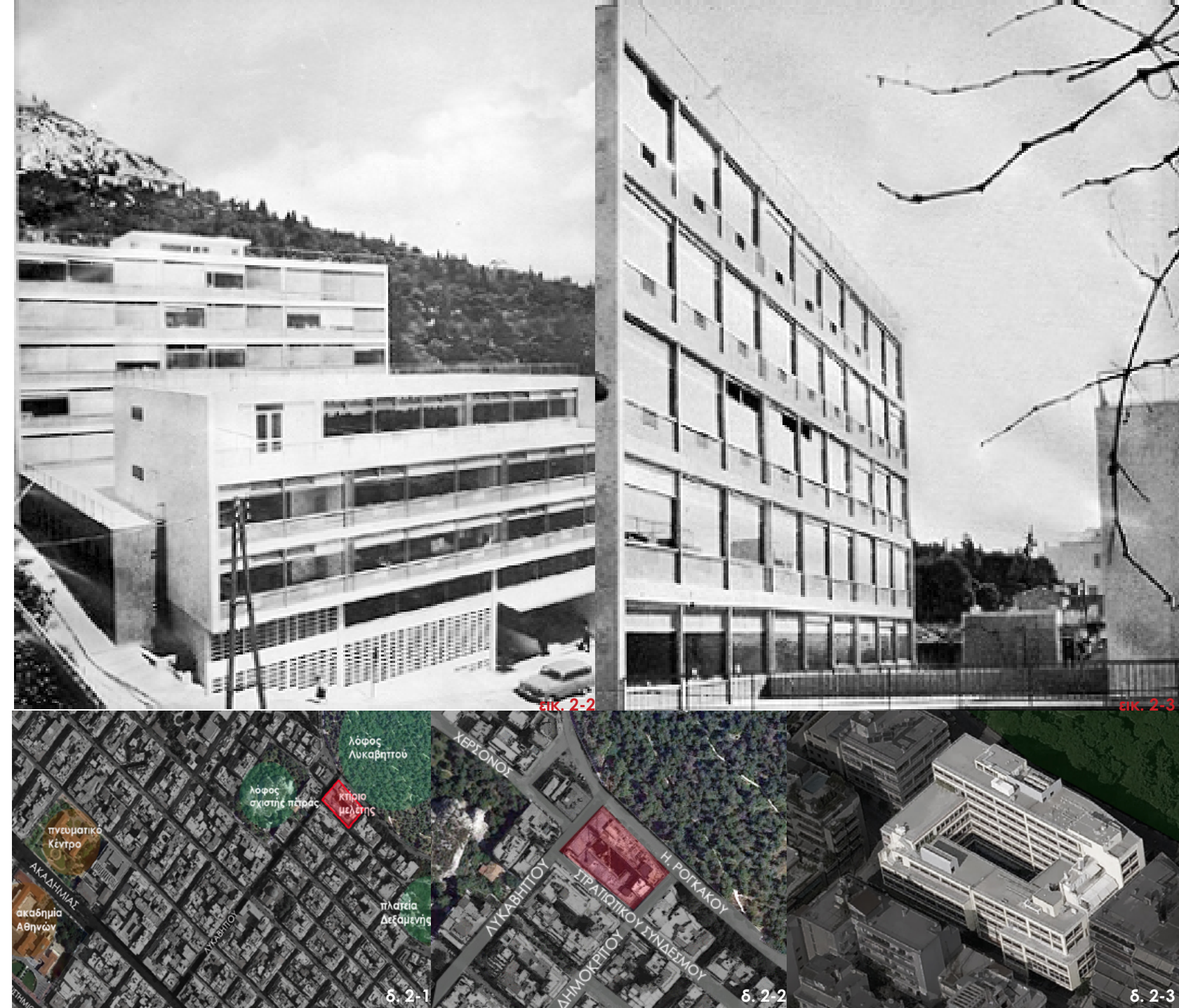
2.1 Συνοπτική περιγραφή

Το σημείο όπου βρίσκεται το κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου του Λυκαβηττού δίπλα στο πευκόφυτο άλσος του με την πανοραμική θέα της πόλης που έφτανε ως τη θάλασσα και του Παρθενώνα που βρίσκεται ακριβώς απέναντι, περιλαμβάνει μία έκταση 950 τετραγωνικών μέτρων. Ο συγκεκριμένος χώρος θεωρήθηκε ιδανικός για το σκοπό του κτιρίου αφού συνδυάζε ησυχία, ήρεμο περιβάλλον, καθαρή ατμόσφαιρα και δυνατότητες στάθμευσης με την άμεση προσβασιμότητα στο κέντρο της πόλης από το κομβικό σημείο του Κολωνακίου.¹²

Το κτίριο Δοξιάδη το οποίο καταλαμβάνει ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο, βρίσκεται επί των οδών Στρατιωτικού συνδέσμου, Λυκαβηττού, Δημόκριτου και του περιφερειακού δρόμου του Λυκαβηττού. Μέσω της Λυκαβηττού γίνεται και η αμεσότερη σύνδεση με τις κεντρικότερες λειτουργίες της πόλης αφού καταλήγει στην οδό Πανεπιστημίου.

¹¹ Athens technological institute and graduate school of ekistics, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399

¹² Doxiadis C., D.A Monthly Bulletin, Doxiadis Associates, Athens, 1959-1962, nos.1-50

22.....Λειτουργικά οι χώροι του κτιρίου είχαν επιφάνεια 5.650 τετραγωνικά μέτρα. Το κτιριακό συγκρότημα στέγαζε τον οργανισμό Δοξιάδη¹³, τις τεχνικές σχολές του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου¹⁴ και το Αθηναϊκό κέντρο Οικιστικής, που αποτελούσε τη διεθνή εκδήλωση του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου για προχωρημένη έρευνα, μετεκπαίδευση και τεκμηρίωση στην επιστήμη της Οικιστικής.¹⁵ Ο σχεδιασμός του κτιρίου άρχισε το 1955 και κτίσθηκε κατά φάσεις από το 1957 έως το 1974.¹⁶

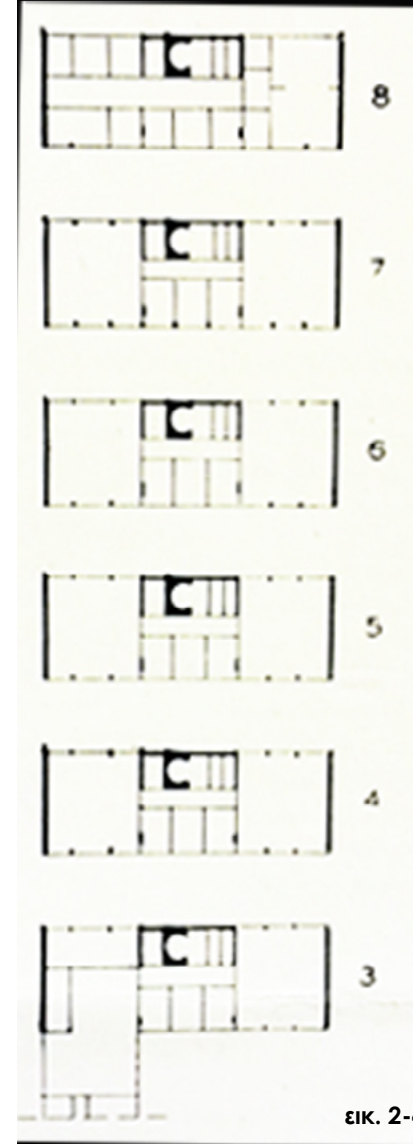
Το ισόγειο του κτιρίου φιλοξενούσε το αίθριο, την είσοδο, αίθουσα διαλέξεων, αίθουσα εκθέσεων και την αίθουσα με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στη συνέχεια οι λειτουργίες του κτιρίου διαρθρώνονταν σε 2 πτέρυγες, αυτή των γραφείων και αυτή των τεχνικών σχολών. Η πρώτη πτέρυγα επί της Στρατιωτικού συνδέσμου, στέγαζε τις λειτουργίες του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου. Στον πρώτο όροφο βρισκόταν η βιβλιοθήκη και το «Μουσείο Υλικών». Στο δεύτερο και τρίτο όροφο υπήρχαν αίθουσες διδασκαλίας, σχεδίου, η διεύθυνση και η γραμματεία, ενώ στον τέταρτο και τελευταίο όροφο βρίσκονταν τα σχεδιαστήρια.

¹³ Ο οργανισμός Δοξιάδη αποτελούνταν από πέντε εταιρείες. Το γραφείο Δοξιάδη το οποίο ήταν και το κύριο γραφείο μελετών (DA), τους Ηλεκτρονικούς Διερευνητές Δοξιάδη (DACC), το ινστιτούτο Μηχανολογικών εφαρμογών Δοξιάδη (ΙΜΕΔ), την εταιρεία Αναπτύξεων «Ζυγός», το Αθηναϊκό Κέντρο Εκδόσεων (ΑΚΕ).

¹⁴ Πρόκειται για ένα σωματείο του οποίου ιδρυτής ήταν ο Δοξιάδης. Διευθυντής των Σχολών ήταν ο Ευάγγελος Παπανούτσος. Ήταν οι πρώτες σχολές του τομέα στην εποχή τους, γι' αυτό και η επίδρασή τους στην εξέλιξη των αντίστοιχων επαγγελματιών ήταν σημαντική. Οι ειδικότητες περιελάμβαναν σχεδιαστές, γραφίστες, διακοσμητές, συντηρητές έργων τέχνης, προγραμματιστές και άλλες ειδικότητες για τις οποίες δεν υπήρχαν οργανωμένες σπουδές στην Ελλάδα.

¹⁵ το ΑΚΟ είχε σπουδαστές από πολλές χώρες και έτσι στόχευε στην διεθνή έρευνα και αναγνώριση στο χώρο της οικιστικής -μεταξύ άλλων έγινε και έρευνα για τις αρχαίες ελληνικές πόλεις και μαζί με τη διατριβή του Δοξιάδη για την αρχαία Ελλάδα, τονίζεται το πόσο σημαντική θεωρούσε την ιστορική αναζήτηση στις βάσεις του πολιτισμού.

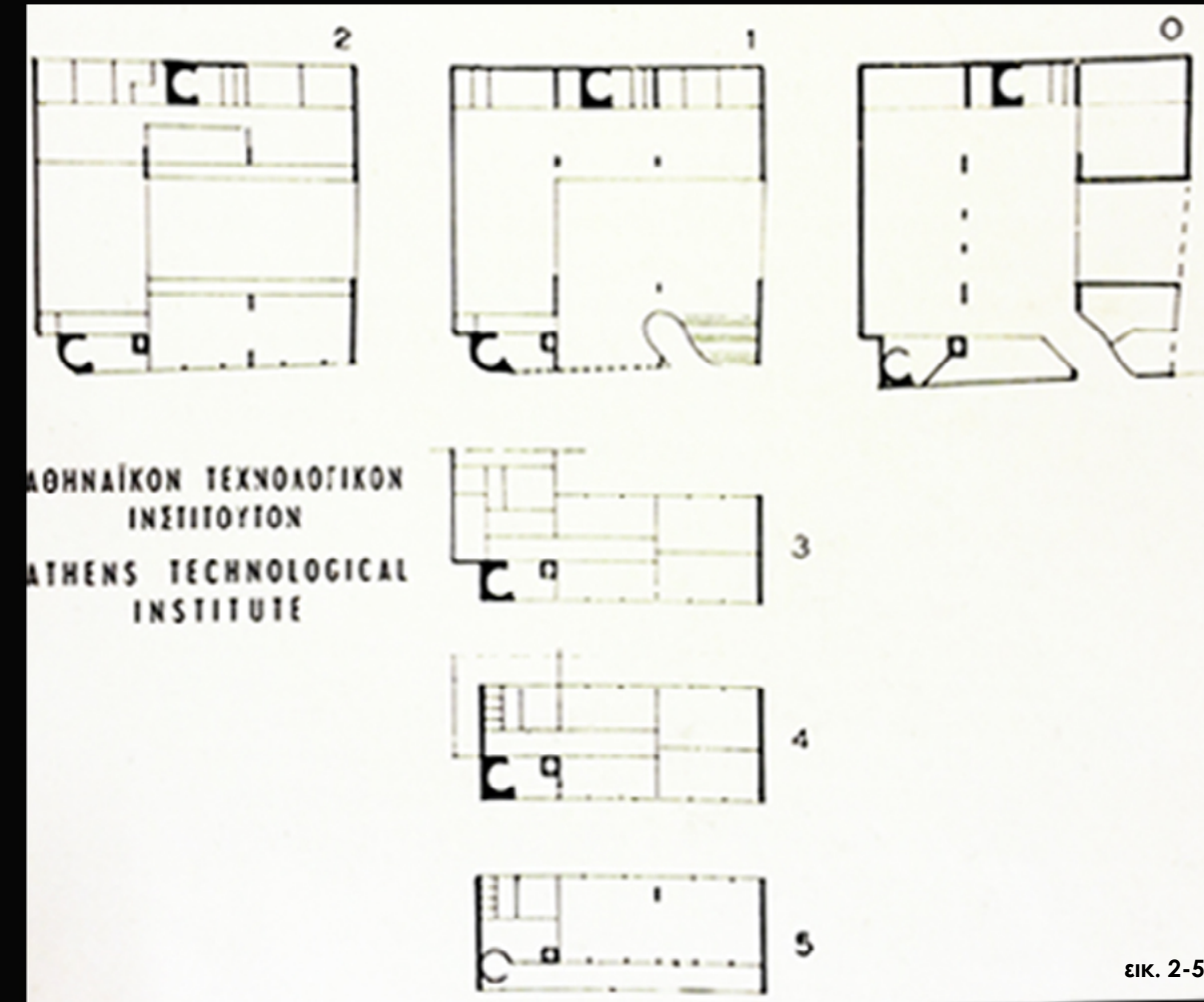
¹⁶ Doxiadis C., *D.A newsletter*, nos. 1-12, Jan-Dec 1962, vol.2, φάκελος αρχείου 35507

ΕΙΚ. 2-4

κατόψεις κτιρίου
γραφείων

ΑΡΧΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΤΙΡΙΑΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ

ΕΙΚ. 2-5

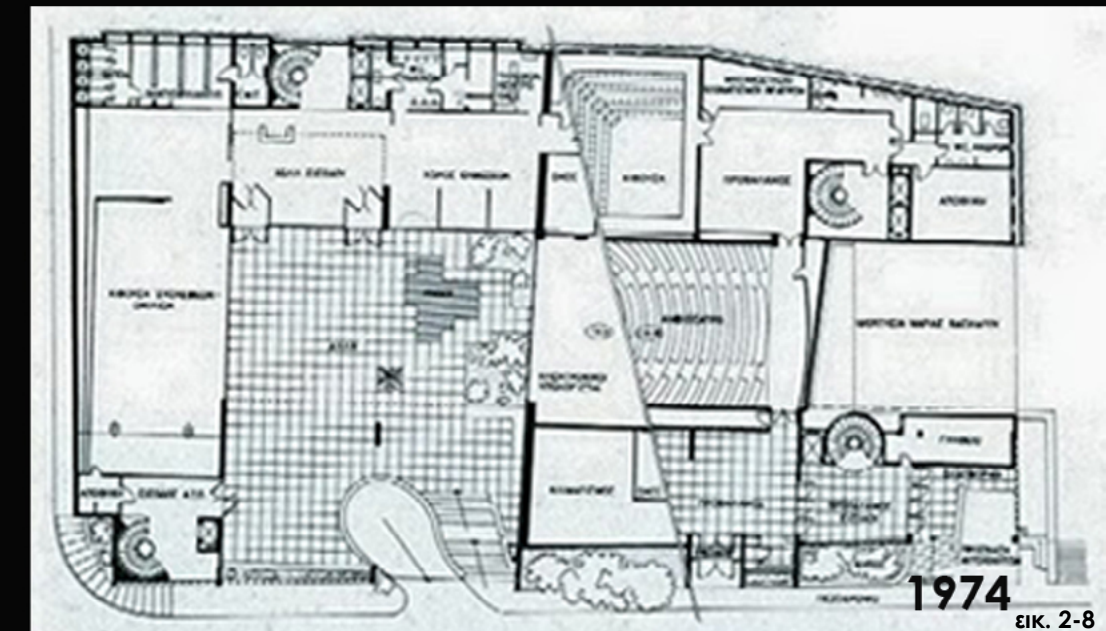
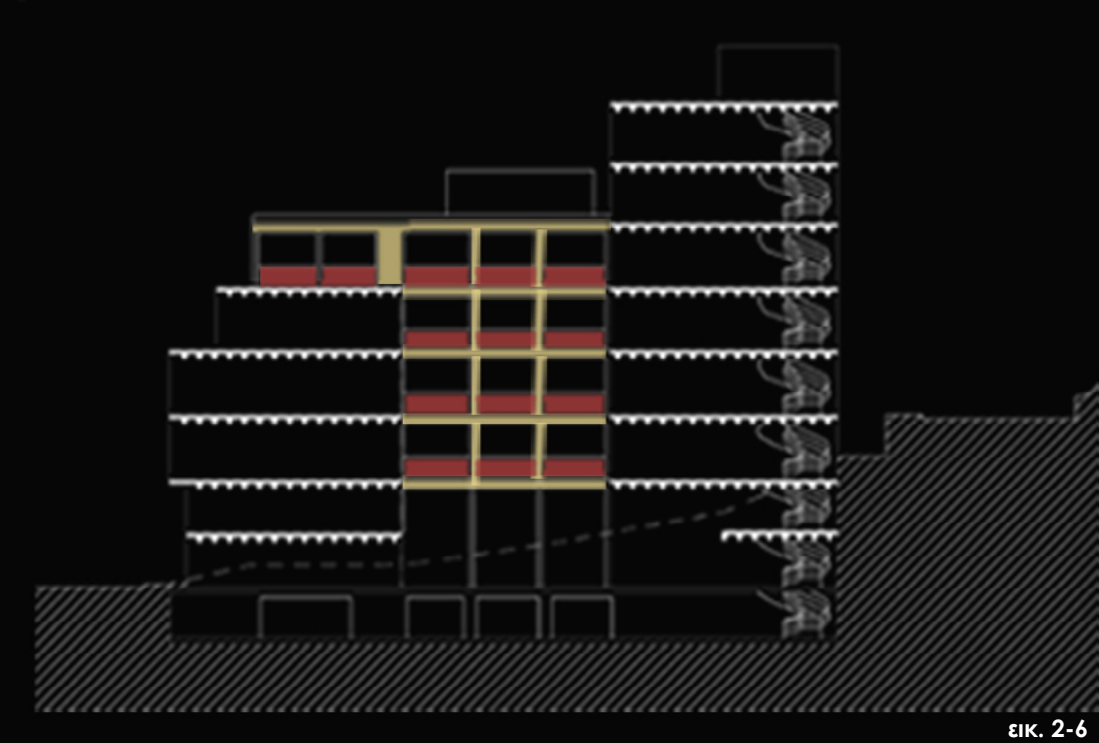
κατόψεις ΑΤΙ

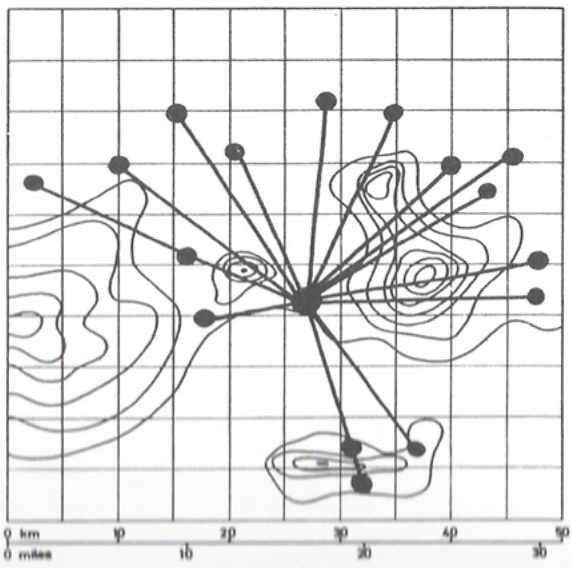
αυγουστος 1959

.....24..... Στον πρώτο όροφο της πτέρυγας των γραφείων βρισκόταν το κυλικείο, η αίθουσα επισκεπτών και η μηχανές προβολών. Οι πέντε επόμενοι όροφοι ήταν αφιερωμένοι στους διαφορετικούς κλάδους της εταιρείας, κλάδος οικονομικών υπηρεσιών και διοίκησης, κλάδος πολιτικών μηχανικών, κλάδος οδοποιίας, κλάδος κτιρίων και κατοικίας και κλάδος πολεοδομίας και χωροταξίας. Στον έβδομο και τελευταίο όροφο του κτιρίου βρίσκονταν τα γραφεία του προέδρου και των βοηθών του, οι συντονιστικές υπηρεσίες και η αίθουσα των φιλοξενούμενων.

Στο υπόγειο του κτιρίου υπήρχε αίθουσα ειδικά διαμορφωμένη για την τοποθέτηση και τη μελέτη μεγάλων μακετών, αποθήκη, το μηχανοστάσιο και ο σταθμός αυτοκινήτων των συνεργατών του γραφείου.¹⁷

17 α) Doxiadis C., *D.O profiles*, οργανισμός Δοξιάδη, 1970, φάκελος αρχείου 35835,
β) *Athens technological institute and graduate school of ekistics*, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399

διαγραμματική απεικόνιση πρώτης αρχής

εικ. 2-9

2.2 ερμηνεία θεωριών Κ. Δοξιάδη και ανάγνωση στο κτίριο

Πέντε αρχές για τη σχέση του ανθρώπου με το χώρο

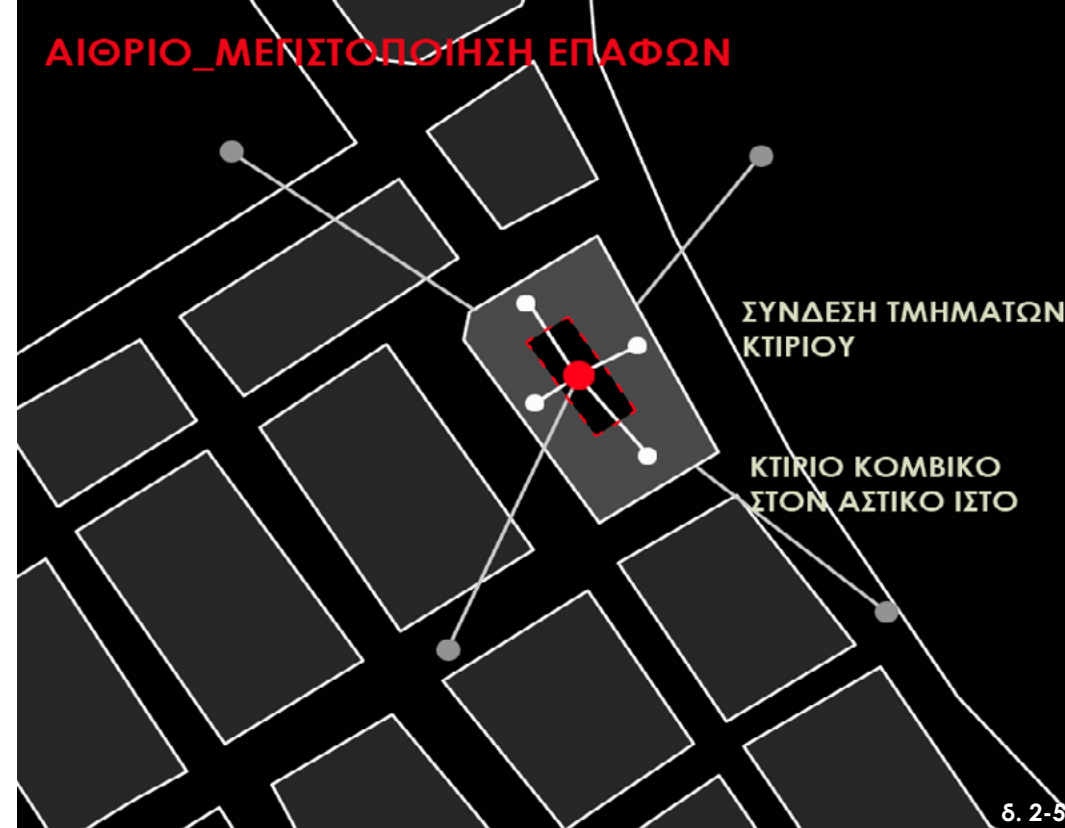
Η σχέση αυτή είναι απολύτως άμεση, καθώς ο άνθρωπος χρειάζεται ένα συγκεκριμένο χώρο ανάλογα με την δραστηριότητα που θέλει να πραγματοποιήσει. Φυσικά όπως παρατηρεί ο Δοξιάδης η απάντηση στο πως θα είναι ο χώρος αυτός δεν είναι τόσο απλή, καθώς συμβάλουν και άλλες παράμετροι στη διαμόρφωσή του, όπως αυτή της ψυχολογίας.

Ο Δοξιάδης συνοψίζει τη σκέψη αυτή με τη διατύπωση πέντε βασικών αρχών που θεωρεί ότι καθοδηγούν τη σχέση του ανθρώπου με το χώρο.¹⁸

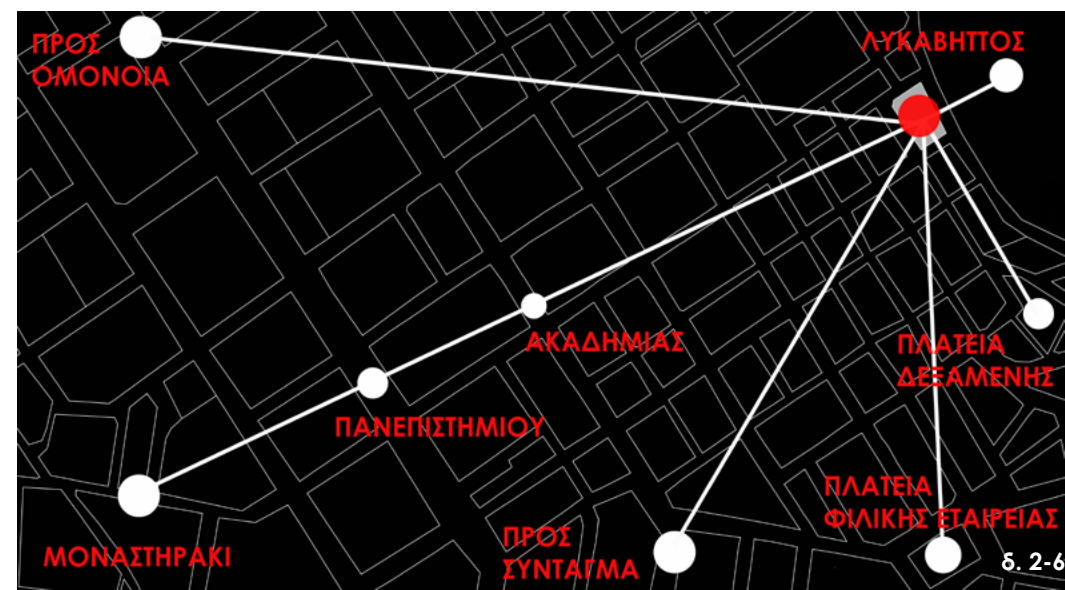
Η πρώτη αρχή είναι η επιθυμία του ανθρώπου να μεγιστοποιήσει τις δυνάμει επαφές του. Με δεδομένες ορισμένες συνθήκες σε μια συγκεκριμένη περιοχή, αναζητά την τοποθεσία που θα του επιτρέψει να μεγιστοποιήσει όχι τις πραγματικές επαφές του αλλά τις δυνάμει επαφές του με στοιχεία της φύσης, με άλλους ανθρώπους και με έργα του ανθρώπου όπως υποδομές, εγκαταστάσεις.

¹⁸ Doxiadis C.A., *Ekistics*, τόμος 33, τεύχος 196, 1972, σ.218-229

ΑΙΘΡΙΟ_ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΦΩΝ

δ. 2-5

δ. 2-6

28... Βασιζόμενος στην αρχή αυτή, επιδίωξε στη σύνθεσή του την επαφή των στοιχείων της φύσης με τον άνθρωπο. Αρχικά με την επιλογή της θέσης του κτιρίου, η οποία προσφέρει άμεση σύνδεση με το κέντρο της Αθήνας. Στη συνέχεια με τη δημιουργία εσωτερικών χώρων, οι οποίοι ήταν μεγάλοι και ενιαίοι, ελεύθεροι υποστηλωμάτων. Η φιλοσοφία των ανοικτών χώρων απέρρεε από την ανάγκη ευέλικτης αναδιάταξης των ομάδων έργου και την κατάληψη του χώρου που θα απαιτούσε η δουλειά τους, αλλά και την άμεση επαφή των συνεργατών μεταξύ τους, καθώς επίσης και την συνεχή επαφή με όλα τα τρέχοντα έργα, μια συνεχής αλληλεπίδραση ανθρώπων και στοιχείων που θα επέφερε το βέλτιστο αποτέλεσμα. Συγχρόνως, οι αίθουσες που πληρούσαν αυτές τις προδιαγραφές είχαν επιμήκη μεγάλα παράθυρα, έτσι ώστε να υπάρχει οπτική επαφή με τη φύση και την πόλη.¹⁹

Ακόμη μία αξιοσημείωτη λειτουργική λεπτομέρεια του κτιρίου είναι η τοποθέτηση από το Δοξιάδη των ζητημάτων διαχείρισης της πληροφορίας και της γνώσης στο επίκεντρο της ζωής του γραφείου, με σκοπό την εύκολη πρόσβαση σε αυτές από όλους τους εργαζόμενους. Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι τόσο το αίθριο όσο και οι αίθουσες εκθέσεων και διαλέξεων που το περιέβαλαν ήταν πόλοι έλξης μεγάλου πληθυσμού της Αθήνας αφού φιλοξενούσαν καλλιτεχνικές, πνευματικές και επιστημονικές εκδηλώσεις της εποχής. Η ύπαρξη των χώρων αυτών συνέβαλε επίσης στη λογική της ενίσχυσης της ανθρώπινης συναναστροφής.²⁰

¹⁹ Κύρτσας Α.Α., Κωνσταντίνος Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα 2006

²⁰ Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens, 1974

διαγραμματική απεικόνιση δεύτερης αρχής

Ευρήματα_κτίριο Δοξιάδη

Η δεύτερη αρχή είναι ότι ο άνθρωπος πάντα προσπαθεί να αρκείται στην ελάχιστη προσπάθεια από άποψη ενέργειας, χρόνου και κόστους, που απαιτείται για την επίτευξη των πραγματικών και δυνάμει επαφών του.²¹ Όταν συναντά ένα φυσικό εμπόδιο, όπως ένα βουνό, δεν το διασχίζει από την πιο δύσκολη οδό, επιλέγει την πιο βολική.

Στο κτίριο του, ένα από τα βασικά συνθετικά προβλήματα αποτέλεσε η υλοποίηση των χώρων με κατάλληλες προδιαγραφές οι οποίες απορρέουν από τη λειτουργία τους. Για το λόγο αυτό η κυκλοφορία στους χώρους οργανώνεται με βασικό άξονα τη λειτουργικότητα και την αποφυγή της περιττής προσπάθειας. Η κίνηση ελαχιστοποιείται ακόμη περισσότερο με τη χρήση του αίθριου, ως κεντρικό πυρήνα του συγκροτήματος.

21 Κύρτσος Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα, 2006

Παπαδάκη Μαρίνα- Χαρά, Παυλάκη Ευαγγελία

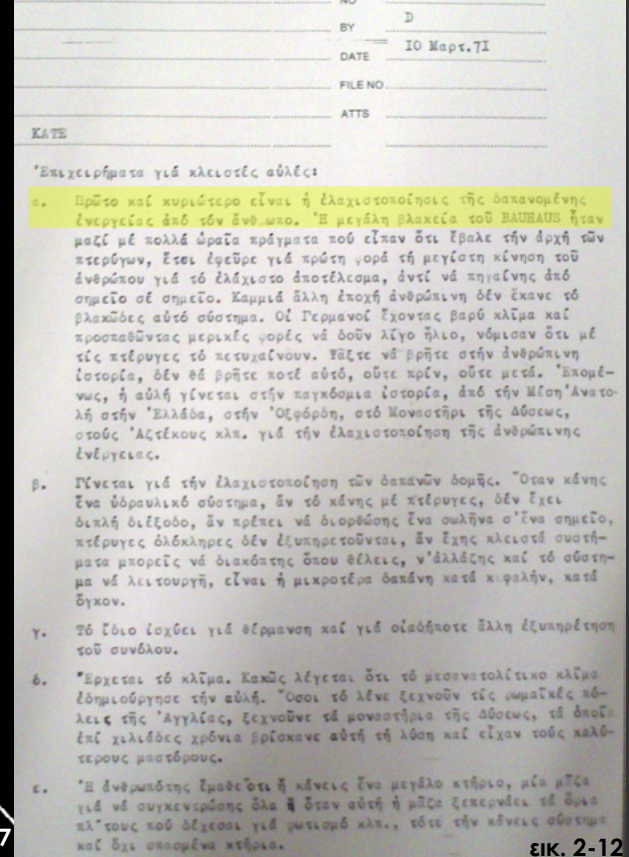
ΑΙΘΡΙΟ_ΕΛΑΧΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ

οργάνωση κυκλοφορίας γύρω από αίθριο

άμεση πρόσβαση στους 4 πυρήνες κατακόρυφης κυκλοφορίας

λειτουργική οργάνωση οριζόντιας κυκλοφορίας

δ. 2-7

ΕΙΚ. 2-12

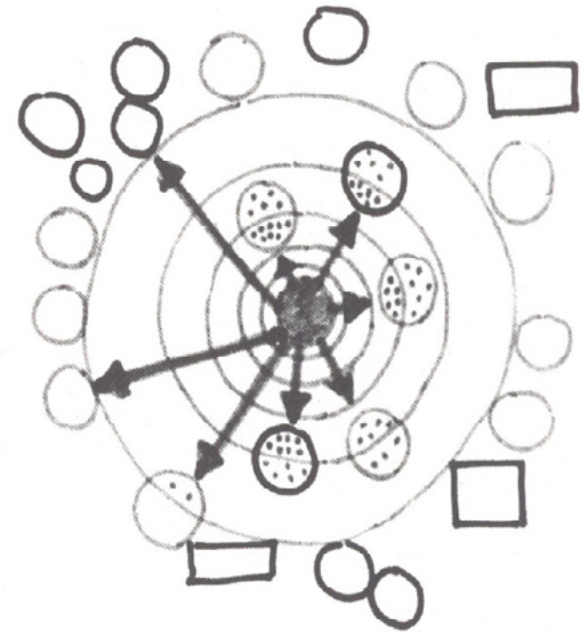

επιστολή προς κ. Τσίτση
Θεμα: KATE
10 Μαρτίου 1971

“Επιχειρήματα για κλειστές αυλές

-Πρώτο και κυριώτερο είναι η ελαχιστοποίησις της δαπανώμενης ενέργειας από τον άνθρωπο”

πηγή: φάκελος αρχείου Δοξιάδη 19008_ επιχειρήματα σχετικά με τις κλειστές αυλές

○ Man
○ other elements
— direct human contacts
— other contacts

διαγραμματική απεικόνιση τρίτης αρχής

εικ. 2-13

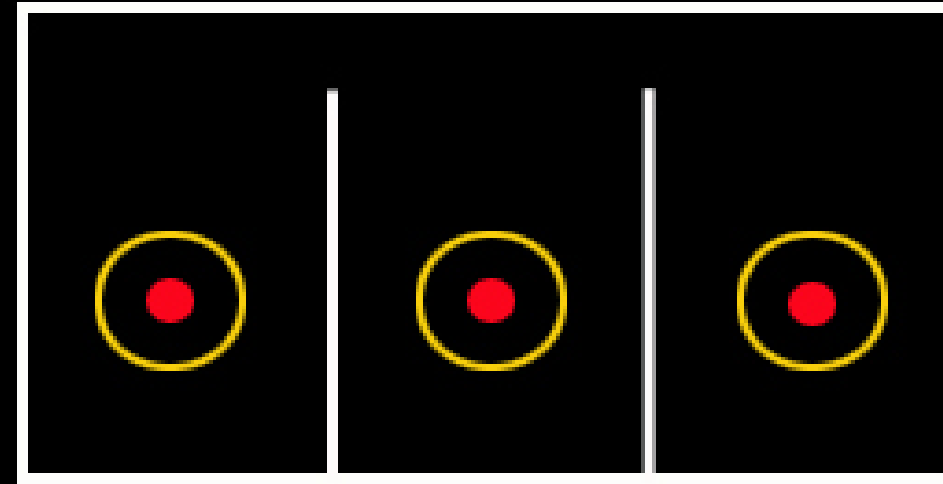
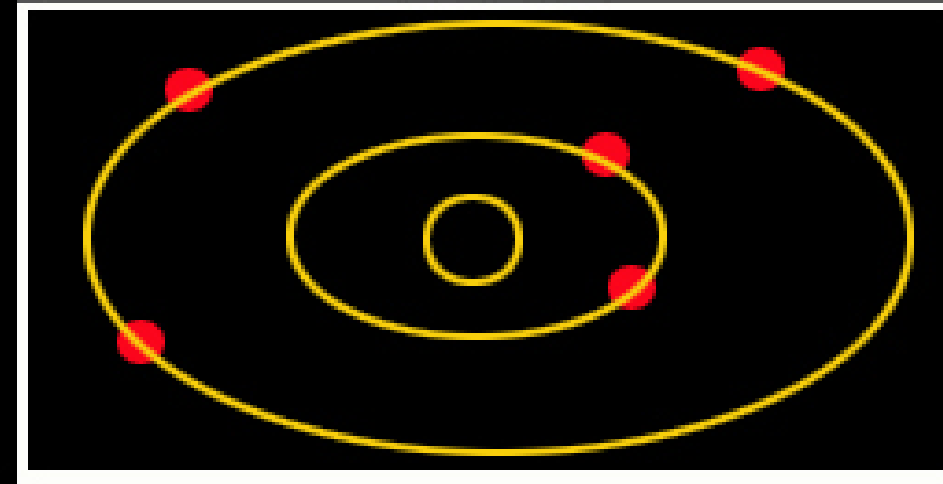
Η *τρίτη αρχή* είναι η βελτιστοποίηση του προστατευτικού χώρου του ανθρώπου, κάθε στιγμή και σε κάθε τόπο, είτε αυτός είναι προσωρινός είτε μόνιμος.²² Ο άνθρωπος δεν θέλει να στριμώχνεται, ούτε ως άτομο ούτε ως ομάδα, εκτός αν πρόκειται για πολύ μικρές χρονικές περιόδους ή για ειδικούς σκοπούς. Έχει την ανάγκη από ένα χώρο που θα του προσφέρει προστασία από το θόρυβο, τη ζέστη κ.ά., η θέση αυτή περιλαμβάνει κάθε υποδομή που καθιστά άνετη τη ζωή του.²³

Βάση αυτής της παροδοχής του, στους μεγάλους χώρους εργασίας χωρίς εσωτερικούς τοίχους, ο Δοξιάδης τοποθετεί τυποποιημένα σε διαστάσεις κινητά χωρίσματα, τα οποία χωρίζουν τους ενιαίους χώρους σε επιμέρους, ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του γραφείου. Επίσης λόγω της τυποποίησης μπορούν να εφαρμοστούν σε κάθε νέα ανακατάταξη του κτιρίου και μπορεί να δημιουργήσει πολλούς μικρότερους χώρους εργασίας. Τέλος σημειώνεται πως οι μεγάλοι χώροι σχεδιαστηρίων χωρίζονταν σημειακά από επιφάνειες ανάρτησης σχεδίων, για την καλύτερη

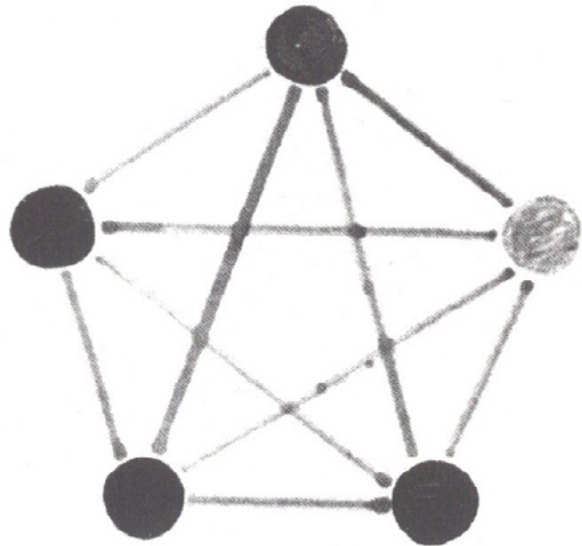
²² Κύρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα, 2006

²³ Doxiadis C. A, *Ekistics: An Introduction to the Science of Human Settlements*, Hutchinson, Λονδίνο, 1968

ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ_ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

κινητά χωρίσματα

● Man
● Society
● Shells
— human contacts
● Nature
● Networks

διαγραμματική απεικόνιση τέταρτης αρχής

εικ. 2-14

Ευρήματα_κτίριο Δοξιάδη

οργάνωση και το διαχωρισμό των ομάδων εργασίας.

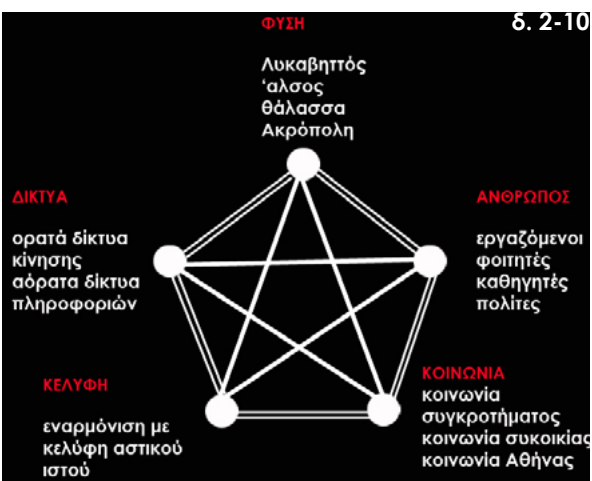
Η τέταρτη αρχή είναι η βελτιστοποίηση και οργάνωση της ποιότητας της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον του, που αποτελείται από τα οικιστικά στοιχεία: τη φύση, τον άνθρωπο, τα κελύφη (κτίρια και σπίτια κάθε είδους), την κοινωνία και τα δίκτυα (από δρόμους μέχρι και τηλεπικοινωνίες).²⁴

Το κτίριο σχεδιάστηκε σαν συγκρότημα που με την άρθρωση των όγκων του αναπαράγει το ανάγλυφο του εδάφους, όπως αυτό ανηφορίζει στην πλαγιά του Λυκαβηττού. Έτσι ο κτιριακός όγκος διασπάται και διατάσσεται κλιμακωτά, προσαρμοζόμενος στην κλίση του εδάφους. Αποτελεί μία ενοποιητική δομή 3 τμημάτων. Η πτέρυγα που βρίσκεται χαμηλότερα υψομετρικά είναι και χαμηλότερη σε ύψος ενώ η δεύτερη κυρίως πτέρυγα είναι αντίστοιχα ψηλότερη. Επιπλέον την αρμονική σχέση με τη φύση ενισχύουν τα χρώματα που επέλεξε για το κτίριο ο ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης, συνεργάτης του Δοξιάδη, σε γήινους χρωματικούς τόνους –γκρίζο, κεραμιδί, ώχρα²⁵. Όσον αφορά τα δίκτυα, ενισχύεται

²⁴ Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens, 1974

²⁵ <http://www.culture2000.tee.gr/>

Παπαδάκη Μαρίνα- Χαρά, Παυλάκη Ευαγγελία

6. 2-10

εικ. 2-15

περαιτέρω η επιλογή της χωροθέτησης του κτιρίου, καθώς προσφέρει την καλύτερη δυνατή σύνδεση με τα στοιχεία της πόλης, σύνδεση οπτική με τα ιστορικά στοιχεία και σύνδεση άμεση μέσω δρόμων με το κέντρο της πόλης και της συνοικίας.

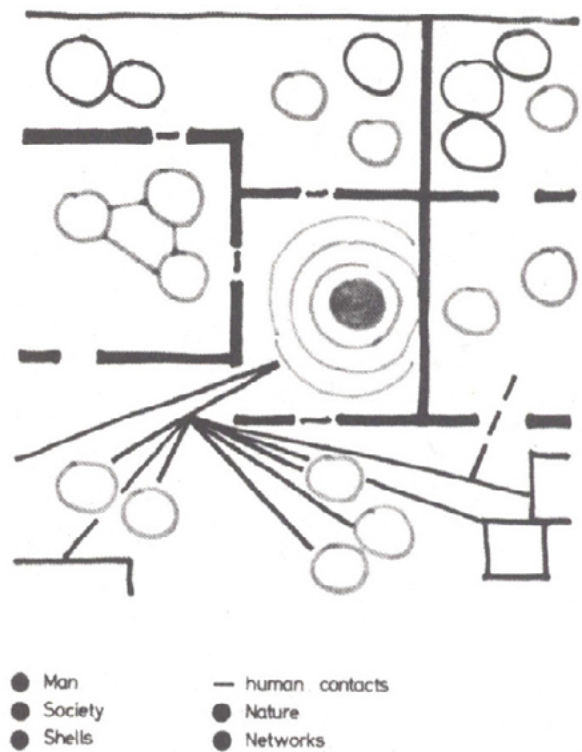
Τέλος η πέμπτη αρχή είναι η βελτιστοποίηση βάσει της σύνθεσης όλων των προηγούμενων αρχών.

Η βελτιστοποίηση αυτή εξαρτάται από το χρόνο και το χώρο, τις πραγματικές συνθήκες, καθώς και την ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργεί μια σύνθεση και να πετύχει αυτή την ισορροπία. Ανάπτυξη δηλαδή με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, πετυχαίνοντας να είναι οι άνθρωποι ευτυχισμένοι και ασφαλείς²⁶.

Η βασική στρατηγική για την επίλυση του κτιρίου Δοξιάδη οργανώνεται με άξονα αυτή την αρχή και σκοπό την καλύτερη λειτουργία των ανθρώπων μέσα στο χώρο αυτό.

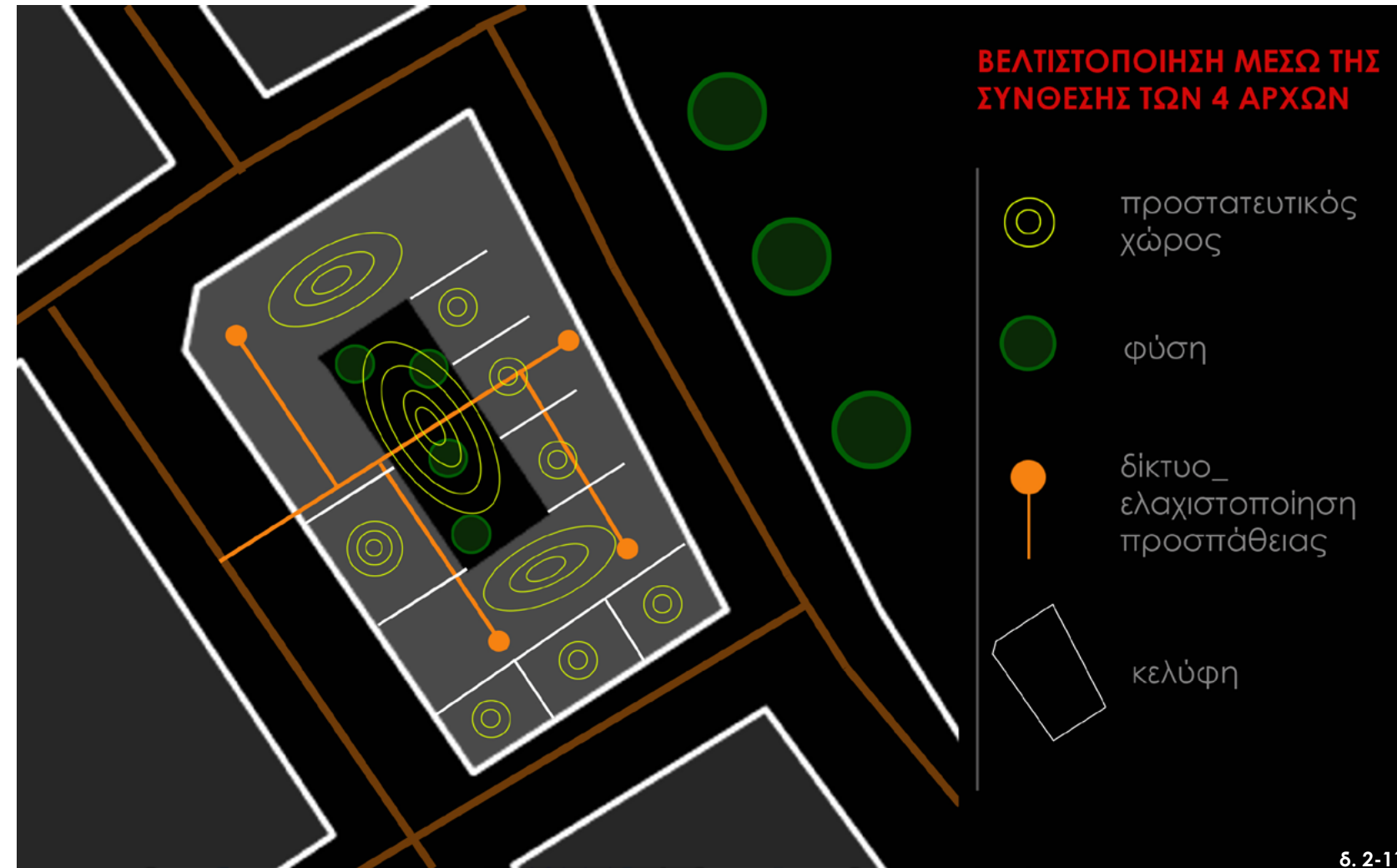
Πετυχαίνει την εναρμόνιση και το συσχετισμό με το φυσικό ανάγλυφο και το τοπίο, φυσικό και αστικό της περιοχής, τη λιτή σύνθεση των χώρων με τη μέγιστη λειτουργικότητα και

²⁶ Ο Δοξιάδης ξεκίνησε από πολύ νωρίς να παρατηρεί και να καταγράφει αυτές τις αρχές, τις παρουσίασε για πρώτη φορά στον Αθηναϊκό Μήνα Οικιστικής το 1971, παρόλα αυτά συνέχισε πάντα να ερευνά για νέα δεδομένα και να επαναδιατυπώνει τις αρχές αυτές.

διαγραμματική απεικόνιση πέμπτης αρχής

εικ. 2-16

38... το κεντρικό αίθριο να λειτουργεί ως σημείο εκτόνωσης, συνάθροισης και ενοποίησης όλων των λειτουργιών.

ανάγκη για εντοπία

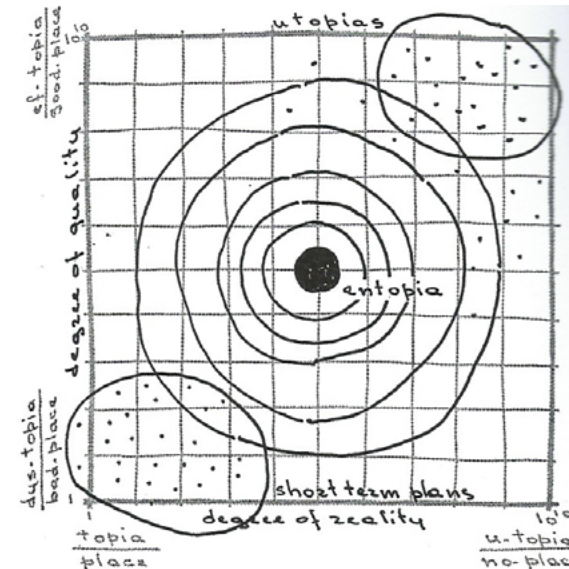
«Η σημερινή πόλη –χωρίς λογισμό, χωρίς όνειρο- οδηγεί στη δυστοπία και την καταστροφή. Οι ουτοπίες –χωρίς λογισμό, αλλά μ' όνειρο- δεν μπορούν να μας βγάλουν από το αδιέξοδο. Μονάχα ένας δρόμος απομένει –με λογισμό και μ' όνειρο- να μας πάει από τον κακό τόπο στον καλό τόπο, που να μην είναι εκτός τόπου αλλά εν τόπω: σε μια εντοπία»²⁷

Σύμφωνα με το Δοξιάδη πρέπει ανάμεσα στις ουτοπίες και τις «τοπίες» να συλλάβουμε την εντοπία, τον τόπο που ικανοποιεί τον ονειροπόλο αλλά που αποδέχεται και ο επιστήμονας, τον τόπο όπου η προβολή του καλλιτέχνη και του τέκτονα συναντιούνται. Θα πρέπει να δημιουργήσουμε έναν τόπο που αντιστοιχεί στα όνειρα όλων μας και όχι στα προσωπικά, τα οποία είναι υποκειμενικά και γιαυτό παραμένουν ουτοπικά. Η αρχιτεκτονική της εντοπίας αποστασιοποιείται έτσι σαφώς από την αρχιτεκτονική των ουτοπιστών.²⁸

Για να προσδιορίσει κανείς με αναλυτική σαφήνεια τη μέθοδο σχεδιασμού της εντοπίας θα πρέπει να δει την αρχιτεκτονική της σαν κάτι που γεννιέται μέσα από τις συνεχείς αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τροχιών που διατρέχουν οι συλλήψεις των σχεδιαστικών ιδεών και των τροχιών που διατρέχουν οι πράξεις υλοποίησης. Επομένως ο σχεδιασμός της εντοπίας προκειμένου

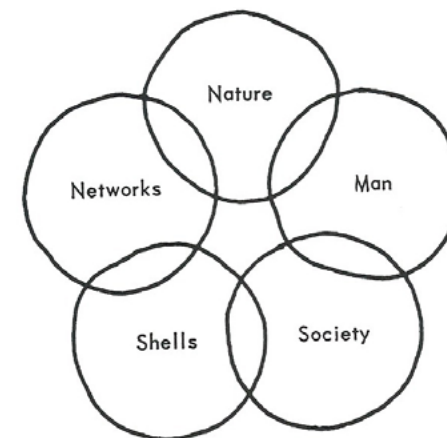
²⁷ Doxiadis C., *Between Dystopia and Utopia*, Faber Faber, London 1968, σ.49-65

²⁸ Κύρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα, 2006

διαγραμματική απεικόνιση εντοπίας

εικ. 2-17

διαγραμματική απεικόνιση οικιστικών στοιχείων

εικ. 2-18

να αντιστοιχεί στα ανθρώπινα πράγματα θα πρέπει να αναθεωρείται συνεχώς, δεν εμφανίζεται δηλαδή σαν ένα σταθερό σύστημα υλικών αντικειμένων αλλά σαν ένα μεταλλασόμενο πληροφοριακό αγαθό.²⁹

Στο κτίριο του ο Δοξιάδης δημιούργησε μία μικρή εντοπία, ένα μοντέλο κοινότητας που αντικατοπτρίζει τα ιδανικά και τα όνειρά του και ταυτόχρονα λειτουργεί στην πραγματικότητα. Τα τέσσερα κτίρια του συγκροτήματος, όλα με μεγάλα ανοίγματα και στις δύο πλευρές, ώστε να επιτρέπουν στο ηλιακό φως και τον αέρα να τα διαπεράσει, είναι χτισμένα γύρω από το αίθριο, το οποίο εμπνέεται από την κεντρική πλατεία που εντοπίζεται στα ελληνικά χωριά. Αποτελεί ένα τόπο συγκέντρωσης και την κοινωνικοποίησης, που δεν είναι ούτε ιδιωτικό ούτε δημόσιο, αλλά μία ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ των δύο.

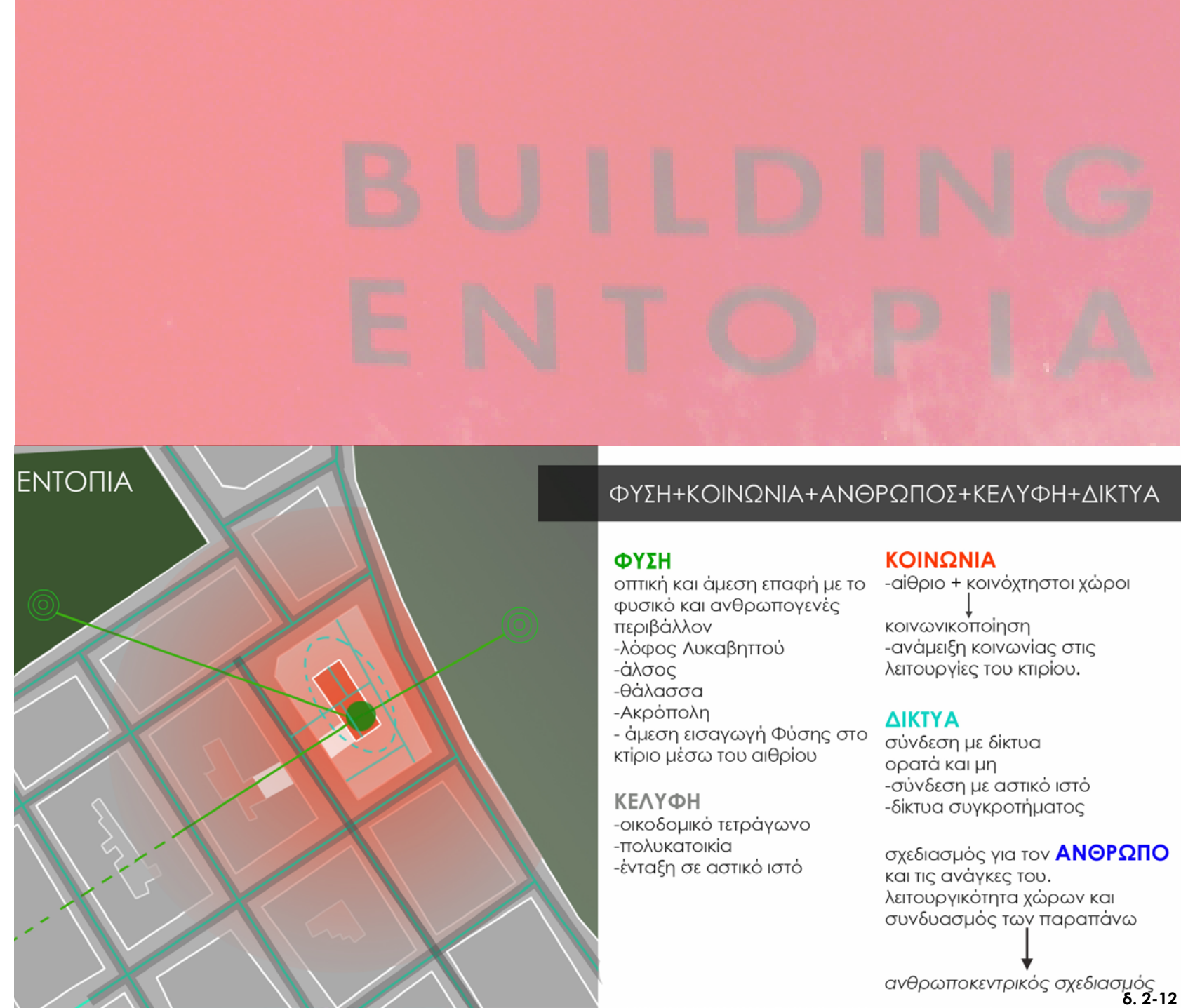
²⁹ Η αρχιτεκτονική της πληροφορίας, από την οποία μπορούν να απορρέουν οι αποφάσεις που οδηγούν σε δυναμικές αρχιτεκτονικές της εντοπίας θα πρέπει να συγκροτείται λαμβάνοντας υπ' όψη σε κάθε περίπτωση πέντε στοιχεία, τα οικιστικά στοιχεία: το φυσικό περιβάλλον που θέτει φυσικούς περιορισμούς, τη φύση του ανθρώπου που του δίνει πολλές δυνατότητες αλλά δεν καθιστά εφικτό οτιδήποτε μπορεί να φανταστεί ο ανθρώπινος νους, την κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου, τα κελύφη από τα οποία συναποτελείται ο δομημένος χώρος, και τα κάθε είδους δίκτυα που τροφοδοτούν τον κοινωνικό οργανισμό με πληροφορίες και υλικούς πόρους.

40... Στο έργο αυτό συνδυάζονται και αλληλεπιδρούν όλα τα στοιχεία της εντοπίας • Φύση, Άνθρωπο, Κελύφη, Κοινωνία και Δίκτυα. Το φυσικό περιβάλλον με τους περιορισμούς που δημιουργεί, οργανώνει τη σύνθεση του κτιρίου με βάση την αναπαραγωγή του αναγλύφου του και την εναρμόνισή του σε αυτό. Οι χώροι και οι όγκοι διαμορφώνονται με τρόπο τέτοιο ώστε σε κάθε σημείο του κτιρίου να υπάρχει οπτική επαφή με το φυσικό στοιχείο του δάσους του Λυκαβητού ενώ τα μεγάλα ανοίγματα υπονοούν την ουσιαστική και όχι μόνο οπτική-επιφανειακή σύνδεση του φυσικού παράγοντα με το κτίριο αλλά την εισαγωγή του σε αυτό. Η φύση του ανθρώπου αποτέλεσε πολύ σημαντικό παράγοντα στο σχεδιασμό του κτιρίου ο οποίος είναι καθαρά ανθρωποκεντρικός. Η λειτουργικότητα αποτελεί κεντρικό άξονα της σύνθεσης, περικττά στοιχεία διαμόρφωσης-διακόσμησης είναι ανύπαρκτα ώστε να ενισχύται η λογική της λειτουργικότητας και της ουσιαστικής ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών. Τα κελύφη από τα οποία αποτελείται ο δομημένος χώρος ήταν ένας ακόμα παράγοντας που λήφθηκε υπόψη στο σχεδιασμό του κτιρίου αφού αυτό αποτελεί μία συνεκτική αναπαραγωγή της βασικής μονάδας της πόλης που είναι η αστική πολυκατοικία. Το κτίριο καταλαμβάνει ένα υπάρχον οικοδομικό τετράγωνο και ακολουθεί την πυκνότητα και του όρους δόμησης της περιοχής, με μόνη διαφορά τη συνεκτική δομή του³⁰.

Τα υλικά του κτιρίου περιλαμβάνουν σκυρόδεμα και γυαλί στα μεγάλα επιμήκη ανοίγματα και τους φεγγίτες, ενώ τα εξωτερικά κουφώματα του είναι ξύλινα, ντυμένα με αλουμίνιο με περιστρεπτες περσίδες.³¹ Τα υλικά δηλαδή της αστικής πολυκατοικίας και άρα και των συγκεκριμένων κελυφών που περιβάλλουν το κτίριο μελέτης και ο Δοξιάδης δε διαφοροποιήθηκε από αυτά. Το γεγονός

30 Ο συνολικός όγκος του κτιρίου ήταν 15.000 κυβικά μέτρα και αποτελούσε τα 2/3 του συνολικού επιτρεπόμενου όγκου που επιτρεπόταν πολεοδομικά στην περιοχή αυτή, στις κατακόρυφες διαστάσεις του κτιρίου εφαρμόστηκαν οι απαιτήσεις του οικοδομικού κανονισμού.

31 περιοδικό αρχιτεκτονική, τέχνη και διακόσμηση, ιανουάριος 1959, φάκελος αρχείου 15158

42... αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εναρμόνισή με τον αστικό ιστό και τα κελύφη και την αφομοίωση τους από αυτά.

Για την ανάπτυξη της κοινωνικής υπόστασης του ανθρώπου σχεδιάζονται χώροι συκέντρωσης και συνάθροισης στο κτίριο με κυριότερο αυτών το αίθριο. Η κεντρική αυτή αυλή στόχευε στη δημιουργία ενός αρχιτεκτονικού χώρου το οποίο θα προσφέρει περιβάλλον ήσυχο για όλο το κτίριο που στρέφεται προς αυτήν³² και θα ικανοποιεί την έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου για κοινωνικοποίηση. Τα δίκτυα, τέλος, αποτέλεσαν σπουδαίο στοιχείο στην οργάνωση του συγκροτήματος. Δίκτυα ορατά και μή• δίκτυα χωρικά όπως οι κυκλοφοριακοί άξονες που ήταν σχεδιασμένοι ώστε να ελαχιστοποιείται η ανθρώπινη προσπάθεια μετακίνησης και να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη λειτουργικότητα του κτιρίου• αλλά και δίκτυα πληροφοριών όπως ο υπολογιστής που λειτουργούσε για πρώτη φορά στην Ελλάδα και επεξεργαζόταν τεράστιο όγκο πληροφοριών για τα έργα του γραφείο και επεξεργαζόταν στοιχεία που προέρχονταν από τις βάσεις δεδομένων του κτιρίου αλλά και από την ανθρώπινη εργασία. Έτσι με το συνδυασμό ανθρώπου, υπολογιστή και συγκεκτρωμένης πληροφορίας είχε δημιουργηθεί στο κτίριο μελέτης ένα σπουδαίο δίκτυο παραγωγής γνώσης και πολεοδομικού έργου.

Ο συνδυασμός επομένως των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία αναγνωρίζει κανείς σε ποια κλίμακα βρίσκεται το πεδίο των παρατηρήσεων του, καθώς και η απόφαση επιλογής κλίμακας στην οποία θα πρέπει να κινηθούν τα σενάρια για μελλοντικές εξελίξεις είναι απαραίτητος. Ο Δοξιάδης εφαρμόζει στο κτίριο του διεπιστημονικές συνθέσεις με αναφορές σε όλες τις κλίμακες σχεδιασμού και αξιοποίησε ανθρώπους με διαφορετικό επιστημονικό υπόβαθρο και εμπειρίες προκειμένου να πετύχει το αποτέλεσμα του χώρου που επιδίωκε, μια εν δυνάμει εντοπία.³³

³² ενημερωτικά φυλλάδια οργανισμού Δοξιάδη, φάκελος αρχείου 35835

³³ Όλες αυτές οι διαπιστώσεις του Δοξιάδη, παρουσιάστηκαν σε μια μελετητική έκθεση με αναφορά την ανάπτυξη

Ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός

Τα ανθρώπινα και τα αστικά συστήματα

Αν το αστικό σύστημα βασίζεται σε μία κατανόηση του ανθρώπινου συστήματος, θα δώσει στον άνθρωπο την ευκαιρία να αναπτυχθεί πλήρως. Αν δεν βασίζεται σε ανθρώπινες αξίες, «μπορεί να εκθέσει τον Άνθρωπο σε μεγάλους κινδύνους, να τον εξαλείψει μέσα από την υπερβολική έκθεση, ή να περιορίσει τις δυνατότητες του για μεγέθυνση και ανάπτυξη και να τον διαστρεβλώσει μέσα από ακατάλληλους τύπους έκθεσης σε κινδύνους».³⁴ Για το λόγο αυτό το περιβάλλον του ανθρώπου πρέπει να είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να ευνοεί την ανθρώπινη ανάπτυξη.³⁵

Πράγματι στο κτίριο του ο Δοξιάδης είχε δημιουργήσει ένα μικρό οικιστικό σύστημα το οποίο, με βάση τις αρχές του, προήγαγε την ανθρώπινη ανάπτυξη.³⁶ Τα κελύφη κυριαρχούσαν στο οικιστικό αυτό σύστημα του κτιρίου Δοξιάδη προστάτεύοντας την ανθρώπινη υπόσταση

του ρυθμιστικού του ρυθμιστικού σχεδίου της περιοχής του Ντιτρόιτ και δημοσιεύτηκαν το 1968

³⁴ Doxiadis C.A., *Ekistics*, τευχος 151, 1968, σελ. 374-394

³⁵ Κύρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα, 2006

³⁶ Doxiadis C., *Between Dystopia and Utopia*, Faber Faber, London 1968, σ.49-65

- Οι άνθρωποι νοιώθουν μοναξιά

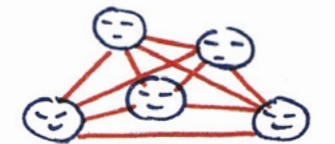
- και τείνουν να πλησιάζουν ο ένας τον άλλον

- αν στριμωχτούν, τότε υποφέρουν.

- Η πόλη έχει δύο σκοπούς:
- και να φέρει τους ανθρώπους κοντά

- και να τους κρατά σε απόσταση με τη δημιουργία της σωστής ΔΟΜΗΣ.

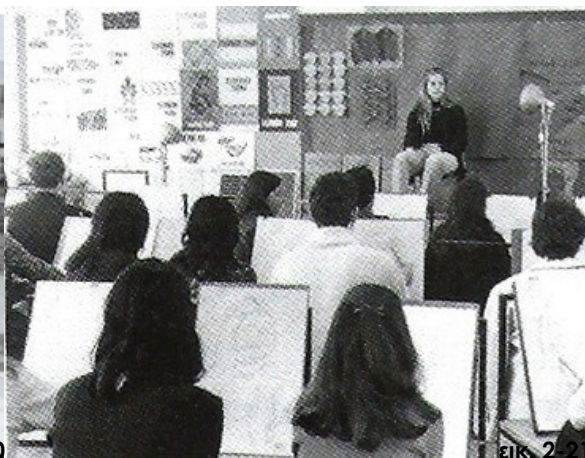
ανθρώπινες σχέσεις και ισορροπίες

.....44..... του ανθρώπου από τη δυσμενή του έκθεση στο φυσικό περιβάλλον αλλά ταυτόχρονα συνδέοντας τον με το φυσικό παράγοντα. Οι χώροι εργασίας ήταν σχεδιασμένοι έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο κατάλληλος ηλιασμός, αερισμός και δροσισμός για τους εργαζομένους, ώστε οι συνθήκες να είναι οι καλύτερες δυνατές για την ανάπτυξη και απόδοση τους. Ακόμη, η ποιότητα και η ποσότητα των επαφών προηγόταν με βάση τη λειτουργία και σύνθεση των κατοψεων. Με τον τρόπο αυτό ικανοποιούνταν οι ανάγκες σχετικά με την ποιότητα και την ποσότητα των επαφών με αναστρέψιμες λύσεις που προσαρμόζονταν στην εκάστοτε περίπτωση.

Επιπλέον, οι κεντρικότερες λειτουργίες διαχείρισης τοποθετούνταν στο κέντρο του κάθε ορόφου, με τους χώρους εργασίας να διαρθρώνονται γύρω από αυτές, γεγονός που οργάνωνε με κατάλληλο τρόπο τις ανθρώπινες επαφές δημιουργώντας μια ενιαία δομή αλλά και δημιουργώντας τα απαραίτητα όρια. Το κεντρικό αίθριο αποτέλεσε ακόμα έναν παράγοντα προαγωγής των ανθρώπινων επαφών αφού έδινε την ευκαιρία για συναναστροφή και κοινωνικοποίηση του ανθρώπου με τους άλλους, την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών. Η βαθμιαία αύξηση της ελευθερίας με την αλλαγή του μεγέθους, ποιότητας και μετασχηματισμού έγκειται τόσο στο μετασχηματισμό τις κάτοψης ανάλογα με τις ανάγκες όπως προαναφέρθηκε αλλά και με την πρόβλεψη για μετασχηματισμό με βάση τις μελλοντικές ανάγκες του κτιρίου με επανάληψη της μονάδας του καννάβου με βάση των οποίο οργανώνεται το κτίριο.

ΕΙΚ. 2-20

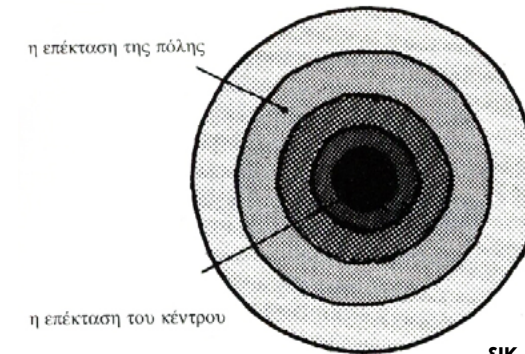
ΕΙΚ. 2-21

ΕΙΚ. 2-22

ΕΙΚ. 2-13

ΕΙΚ. 2-23

διαγραμματική απεικόνιση επέκτασης πόλης

"[...] but the courtyard can have the whole earth included in it; land, water and air, plants and animals of all sorts. In the courtyard of our office in Athens we tried this in a 18X10.5 meter area and it is successful"

C.A. Doxiadis, *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens 1974

συμβολισμοί του αιθρίου

- φύτευση
- νερό
- γη
- ζωή

Ανάγκη για αίθρια

Με το πέρασμα του χρόνου τα αστικά-οικιστικά συστήματα χάνουν τον ανθρωποκεντρικό τους χαρακτήρα.³⁷ Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Ο ένας είναι το γεγονός ότι λόγω της χρήσης του αυτοκινήτου οι αποστάσεις που μπορεί να διανύσει ο άνθρωπος αυξάνονται και άρα τα συστήματα και τα δίκτυα των πόλεων χάνουν το μέτρο του ανθρώπου και υιοθετούν το μέτρο της «μηχανής». Με άλλα λόγια οι αποστάσεις όλο και αυξάνονται, μαζί με αυτές αυξάνεται και ο πληθυσμός των πόλεων και τελικά οι πόλεις χάνουν τη συνεκτικότητά τους.

Ο δεύτερος και ίσως σημαντικότερος λόγος απώλειας του ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού λόγω της αύξησης του αυτοκινήτου είναι η κυριαρχία του στις πόλεις. «Το αποτέλεσμα είναι ο άνθρωπος να έχει χώρο, να ζει και να κινείται μέσα στις πόλεις εκεί που δεν ζει το αυτοκίνητο»³⁸. Οι χώροι που προορίζονται αποκλειστικά για την κυκλοφορία και εκτόνωση του ανθρώπου όλο και μειώνονται.

37 Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens 1974, σ.180

38 Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens 1974, σ.180

.....46..... Για το λόγο αυτό «η σημασία του αιθρίου σε κτίρια κατοικιών και μη είναι πάρα πολύ μεγάλη και απαιτείται η αναπαραγωγή ολόκληρης της φύσης μέσα σε αυτό»³⁹, ώστε να δοθεί στον άνθρωπο η δυνατότητα να χαλαρώσει, να έρθει σε επαφή με το φυσικό στοιχείο που λείπει απο τις πόλεις και να βρεθεί σε ένα χώρο που κατα βάση είναι σχεδιασμένος με μέτρο τον άνθρωπο.⁴⁰

Στο κτιρικό συγκρότημα Δοξιάδη μπορούν να αναγνωσθούν οι θεωρίες του για τη δημιουργία των αιθρίων. Ο άνθρωπος και η φύση αποτελούν τα κυρίαρχα στοιχεία της σύνθεσής του.

Ο άνθρωπος από τη μία, λόγω του ανθρωποκεντρικού σχδιασμού αυτής της αυλής και των συμβολισμών της και η φύση από την άλλη, με την εισαγωγή της μέσα σε αυτό. Πιο συγκεκριμένα, η φύση συναντάται στις ποικίλες φυτεύσεις του αιθρίου⁴¹, στο διαφορετικό μικροκλίμα που αυτές δημιουργούσαν, στην ύπαρξη χώματος και βράχου ως μεταφορά της γης, την ύπαρξη του στοιχείου του νερού στη δεξαμενή και στην ύπαρξη του έμβιου παράγοντα που δεν περιελάμβανε μόνο τον άνθρωπο.⁴²

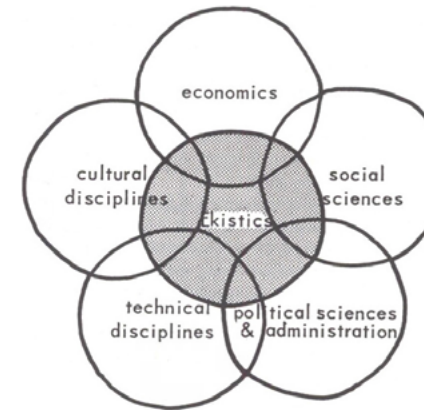
39 ibid, σ.180-181

40 Σε επαγγελματικό έγγραφο του σχετικά με τα ΚΑΤΕ (Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Εκπαίδευσης), ο Δοξιάδης απαριθμεί επιπλέον επιχειρήματα για το σχεδιασμό κλειστών αυλών στα κτίρια. Αρχικά τονίζει την ελαχιστοποίηση της δαπανώμενης ενέργειας από τον άνθρωπο. Κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές του Bauhaus που έβαλε τα θεμέλια για τη δημιουργία πτερύγων και άρα τη μεγιστοποίηση της ανθρώπινης κίνησης με ελάχιστο αποτέλεσμα. Η αυλή υπάρχει στην παγκόσμια ιστορία για την ελαχιστοποίηση της ανθρώπινης προσπάθειας (5 αρχές για το σχεδιασμό οικισμών). Στη συνέχεια επισημαίνει την ελαχιστοποίηση των δαπανών δομής, αφού τα υδραυλικά, μηχανολογικά και ηλεκτρολογικά συστήματα λειτουργούν πιο εύκολα σε κλειστά σύνολα. Αναφέρει ακόμη τη σημαντική δημιουργία κατάλληλου μικροκλίματος από την ύπαρξη των αιθρίων.

Πηγή: φάκελος αρχείου 19008_ επαγγελματικό έγγραφο, «επιχειρήματα σχετικά με τις κλειστές αυλές»

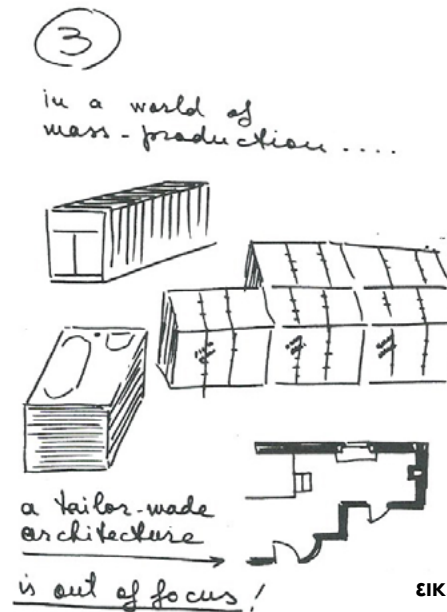
41 Τρία είδη δένδρων και δέκα είδη θάμνων συνιστούσαν το σύνολο της φύτευσης του αιθρίου.

42 Γάτες, πτηνά και χρυσόψαρα στη δεξαμενή με το νερό αποτελούσαν τα έμβια όντα που φιλοξενούνταν στο αίθριο αυτό.

ΕΙΚ. 2-24

διεπιστημονικότητα οικιστικής

ΕΙΚ. 2-25

σκότισο για τον αρχιτέκτονα ως χτίστη κοινοτήτων

"[...]σε ένα κόσμο μαζικής παραγωγής, μία αρχιτεκτονική κομμένη και ραμμένη στα μέτρα μας είναι χωρίς εστίαση"

Ο ρόλος του αρχιτέκτονα⁴³

Για το σχεδιασμό του περιβάλλοντος αυτού, ο Δοξιάδης αναφέρει πως ο αρχιτέκτονας πρέπει να έχει το ρόλο του παραγωγού αλλά και χτίστη κοινοτήτων.

Ο ρόλος του ως χτίστη κοινοτήτων περιλαμβάνει τη σύνδεση της αρχιτεκτονικής με την οικιστική η οποία χειρίζεται το συνολικό πρόβλημα των ανθρώπινων οικισμών και ενώνει όλες τις επιστήμες για να υπηρετήσουν «τον πρωταρχικό σκοπό: τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης για τον Άνθρωπο»⁴⁴

Για το λόγο αυτό, όπως τονίζει ο ίδιος, ο αρχιτέκτονας θα πρέπει να απαλλαγεί από το ενδιαφέρον του για διακοσμητική αρχιτεκτονική, όπου «προσπαθεί να συναγωνιστεί τους άλλους στις λεπτομέρειες των όψεων».⁴⁵ Οφείλει να επικεντρωθεί στο σύνολο, το σχεδιασμό με βάση την οικονομία, την κοινωνία, τον Άνθρωπο παρά το σχέδιο. Στη συγκεκριμένη προσπάθεια να δημιουργήσει ένα καλύτερο ανθρώπινο οικισμό οδηγείται σε μια επιστημονική και αντικειμενικότερη αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής παρά στην αισθητική- υποκειμενική.

Στη σύνθεση του κτιρίου των γραφείων του ο Δοξιάδης

43 Doxiadis C.A., *Ekistics*, τόμος 17, τεύχος 100, 1964, σελ. 143-149

44 ibid

45 Doxiadis C.A., *Ekistics*, τόμος 17, τεύχος 100, 1964, σελ. 143-149

6. 2-14

επιστολή προς κ. Παπανούτσον
Θεμα: Σήμα S-D για λήψη φωτογραφιών και ταινίας
23 Μαρτίου 1960

"[...] τα στοιχεία αυτά είναι δεμένα και συνταιριασμένα μεταξύ τους φτιαγμένα όλα στο ανθρώπινο μέτρο για να αισθάνεται άνετα ο άνθρωπος ανάμεσά τους, βοηθούν στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας γαλήνης και ηρεμίας.[...] Η τοποθέτησις των αγαλμάτων στις κατάλληλες θέσεις που βρίσκονται, δίνει μια πρόσθετη ζωή και τονίζει ιδιαίτερα το ανθρώπινο στοιχείο"

πηγή: φάκελος αρχείου 18930_ σχετικά με τους συμβολισμούς του αιθρίου

Ευρήματα_κτίριο Δοξιάδη

αποδεικνύει έμπρακτα αυτή του την άποψη για το ρόλο του αρχιτέκτονα. Ο άνθρωπος, οι ανάγκες του και κλίμακα αυτού αποτελούν κυρίαρχες παραμέτρους στο σχεδιασμό του κτιρίου και όλα τα στοιχεία που το διαμορφώνουν έχουν αυτές ως σημείο αναφοράς. Αόριστες αντιλήψεις περί αισθητικής είναι ανύπαρκτες. Η επίλυση των κατόψεων οργανώνεται με στόχο την επίτευξη της μέγιστης δυνατής λειτουργικότητας. Στις προσόψεις γίνεται φανερό το μέτρο των κατόψεων με τα συνεχή παράθυρα των 3 μέτρων πλάτους που δίνουν τον αναγκαίο φωτισμό έως το βάθος των μεγάλων αιθουσών εργασίας. Η διαμόρφωση των όψεων είναι απλή και διαυγής, με σαφή διάκριση φερόντων στοιχείων και στοιχείων πληρώσεως από εμφανές σκυρόδεμα. Εξυπηρετούν λειτουργικά τους χώρους που περικλείουν και φανερώνουν το μέτρο της συνθέσεως τους.

Κυρίαρχο ρόλο στον ανθρωποκεντρικό σχεδιασμό του κτιρίου κατείχε φυσικά το αίθριο, τα πολλαπλά στοιχεία σύνθεσης του οποίου είχαν σαφή και ακριβή λόγο ύπαρξης τόσο σε χρηστικό όσο και σε συμβολικό επίπεδο. Η χρηστικότητα του αιθρίου εντοπίζεται στο ότι αυτό λειτουργούσε ως κεντρικός πυρήνας εκτόνωσης και ενοποίησης των λειτουργιών που στέγαζε το κτιριακό συγκρότημα. Παράλληλα, τα πολλαπλά στοιχεία, φυσικά και

Παπαδάκη Μαρίνα- Χαρά, Παυλάκη Ευαγγελία

Ευρήματα_κτίριο Δοξιάδη

ανθρωπογενή, που διαμόρφωναν το σύνολο αυτής της αυλής όπως το νερό, οι φυτεύσεις και τα γλυπτά, δημιουργούσαν ένα πολύ ευχάριστο και οικείο περιβάλλον ενισχύοντας το ρόλο της και το συμβολικό της χαρακτήρα.⁴⁶

....49.....

46 Η λίμνη συμβόλιζε τον αρχαίο ποταμό Ηριδανό ενώ τα ψάρια που ζούσαν σε αυτήν συμβόλιζαν την κίνηση και τη ζωή που δε σταματά. Το μωσαϊκό του Γιάννη Τσαρούχη συμβόλιζε το δημιουργικό πνεύμα του γραφείου. Ο βράχος με τα λουλούδια συμβόλιζε το στοιχείο της «μάνας γης» όπου θεμελιώνονταν τα έργα του γραφείου Δοξιάδη. Το περσικό μωσαϊκό συμβόλιζε τις ανατολικές χώρες στις οποίες εργαζόταν το γραφείο Δοξιάδη, ενώ το δέντρο της ελιάς είναι το σύμβολο της ειρήνης που «δίχως αυτήν δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη και δημιουργία». Το γλυπτό έργο της γλύπτριας Φρόσως Ευθυμιάδη- Μενεγάκη που απεικονίζει την κουκουβάγια και βρίσκεται πάνω από την αίθουσα του ηλεκτρονικού υπολογιστή συμβόλιζε την ανθρώπινη Σοφία και η θέση του υπονοούσε πως η μηχανή δεν είναι παρά ένα εργαλείο του ανθρώπου.

Πηγή: φάκελος αρχείου 18930, τμήμα από επαγγελματικό ημερολόγιο _ σχετικά με τους συμβολισμούς του αιθρίου

Παπαδάκη Μαρίνα- Χαρά, Παυλάκη Ευαγγελία

50. *Modulus*

Ο ρόλος του αρχιτέκτονα ως παραγωγού, κατά το Δοξιάδη, είναι αυτός που θα αντικαταστήσει τον αρχιτέκτονα σχεδιαστή και θα αναμειχθεί με όλες τις κλίμακες σχεδιασμού, από τη δημιουργία υλικών μέχρι την παραγωγή σπιτιών, κτιρίων και κοινοτήτων. Ο ρόλος αυτός περιλαμβάνει το σχεδιασμό για τον Άνθρωπο με ό,τι συνεπάγεται αυτό, από την παραγωγή οικοδομικών υλικών μέχρι ολοκληρωμένων έργων.⁴⁷

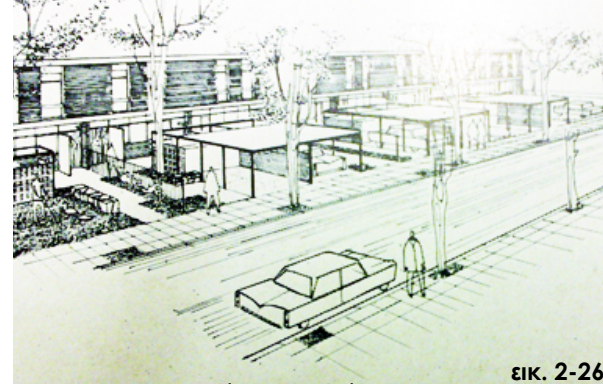
Πάνω σε αυτή τη λογική του αρχιτέκτονα- παραγωγού και πρωτομάστορα ο Δοξιάδης έρχεται να προτείνει και να εφαρμόσει τη μέθοδο και την τεχνολογία του modulus.⁴⁸

Λόγω των συνεχών μεταβαλλόμενων οικονομικών παραγόντων, της εξέλιξης της τεχνολογίας αλλά και της ανάγκης για ποιότητα έγινε πιο αναγκαία από ποτέ η τυποποίηση των υλικών κατασκευής τα οποία υφίστανται προκατασκευή και γι' αυτό είναι και οικονομικότερα.

Λόγω των παραπάνω ο Δοξιάδης οδηγήθηκε στη χρήση

47 Doxiadis C.A., *Ekistics*, τόμος 17, τεύχος 100, 1964, σελ. 143-149

48 Κομβικός στην πορεία του Δοξιάδη ήταν ο ρόλος του Le Corbusier, τη δουλειά του οποίου παρακολουθούσε από φοιτητής, θέτοντας ως στόχο να συνεχίσει στα χνάρια του, αλλά με άξονα τις ανάγκες του ανθρώπου και όχι της μηχανής. Στη μικρότερη κλίμακα, οι σκέψεις του θύμιζαν το Modulor του Le Corbusier, αλλά κινήθηκαν σε τελείως διαφορετική κατεύθυνση, προσπάθησε να δημιουργήσει ένα δωμάτιο, το οποίο να υπακούει σε θέματα ψυχολογίας και ανθρωπολογίας, ενώ ο Le Corbusier έστρεψε το ενδιαφέρον του στη λειτουργικότητα των χώρων.

προκατασκευασμένες κατοικίες, Philadelphia

⑥

The architect must enter industry and design the house before its elements are produced and not after.

If he does it successfully, then he is going to be the real builder of our architectural production

and not a worker on the assembly line who acts only as a domino player

ΕΙΚ. 2-27

επαναληψιμότητα μονάδας

“ο αρχιτέκτονας θα πρέπει να συμμετέχει στη βιομηχανία και να σχεδιάζει το σπίτι προτού παραχθούν τα στοιχεία και όχι μετά. Αν το κάνει επιτυχώς τότε θα είναι αληθινός χτίστης μιας αρχιτεκτονικής παραγωγής. Κι όχι ένας εργάτης που λειτουργεί απλώς ως παίκτης ντόμινο”

D.A Review, Απρίλιος 1966, τομ.2, τευχ. 16, σ.14-15

ενός modulus σε όλους τους τύπους κατασκευών, το οποίο πολλαπλασιάζεται. Η μονάδα για τη...51..... δημιουργία ενός τέτοιου επαναλαμβανόμενου modulus είναι φυσικά ο άνθρωπος.⁴⁹

Στο κτιριακό συγκρότημα των γραφείων του επιλέχτηκε ένας κάνναβος τυποποίησης, για τη διάρθρωση των χώρων και των χωρισμάτων αλλά και των μελλοντικών προβλέψεων για χώρους. Ο κάνναβος αυτός διαλέχτηκε με μέτρο το 0,75 μ. και το μέτρο αυτό προέκυψε από τον καθορισμό των ελάχιστων διαστάσεων ενός σχεδιαστηρίου ή γραφείου και του αναγκαίου βάθους για το κάθισμα. Το μέγεθος των σχεδιαστηρίων ήταν το διπλάσιο της μονάδας του καννάβου, δηλαδή $2 \times 0.75 = 1.50$ μ. Κάθε χώρος εργασίας, επίσης, σχεδιάστηκε με διαστάσεις κατόψεως ακέραια πολλαπλάσια του παραπάνω μέτρου, με ελάχιστο το $4 \times 0.75 = 3.00$ μ. Τέλος ακέραιο πολλαπλάσιο της μονάδας αυτής είναι και το άνοιγμα του στατικού φορέα το οποίο είναι $8 \times 0.75 = 6.00$ μ. και οι βοηθητικοί χώροι ακολούθησαν το ίδιο μέτρο.

Η ενσωμάτωση προβλέψεων για μελλοντικό μετασχηματισμό του κτιρίου η οποία βασίζεται στην επανάληψη της μονάδας του καννάβου, για την προσαρμογή του σε μελλοντικές ανάγκες αποτελεί θεμελιακή αρχή της βιωσιμότητας και καινοτόμο για την εποχή στοιχείο στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό.

διαδοχικές φάσεις επέκτασης κτιρίου

ΕΙΚ. 2-28

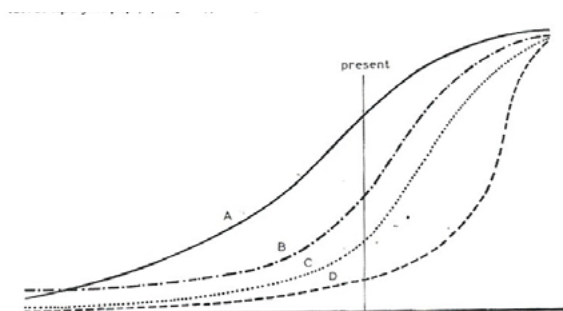
52. **Αρχιτεκτονική δημιουργία**⁵⁰

Ο Δοξιάδης σε μια προσπάθεια να θέσει τα θεμέλια της αρχιτεκτονικής του μέλλοντος και να προετοιμάσει ένα σχέδιο δράσης, ορίζει τη διαδικασία της αρχιτεκτονικής δημιουργίας που μπορεί να οδηγήσει σε ένα σωστό αποτέλεσμα για τον άνθρωπο. Η αρχιτεκτονική αναφέρει, δεν είναι ο κλάδος σχεδιασμού σπιτιών ή κτιρίων και ακόμα λιγότερο ο σχεδιασμός μνημείων, αλλά της κατασκευής του ανθρώπινου περιβάλλοντος που σκοπό έχει να υπηρετεί τους πάντες, κατά συνέπεια αποτελείται από μια επιστήμη, μια τεχνική και μια τέχνη. Η αρχιτεκτονική πρέπει να βρει μια φυσική λύση σε συνεργασία με άλλους επιστημονικούς κλάδους που εμπεριέχονται στο ευρύτερο πλαίσιο της οικιστικής.

από το τοπικό στο οικουμενικό

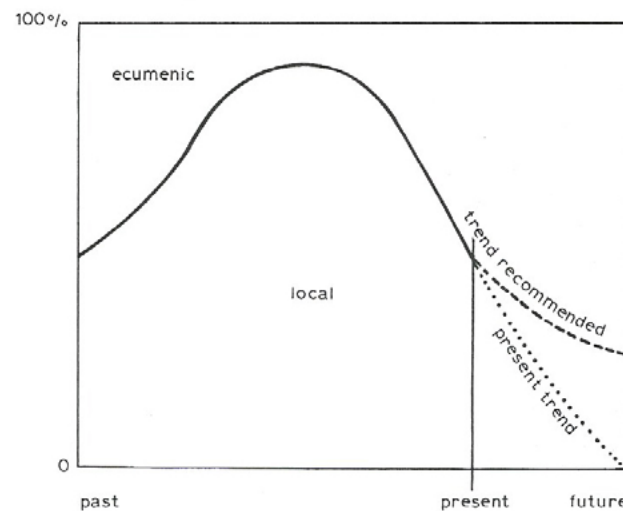
Παρατηρώντας κανείς την αρχιτεκτονική δραστηριότητα στο σύνολό της, διαπιστώνει ότι στο μακρινό παρελθόν, η αρχιτεκτονική δημιουργία ήταν και τοπική και οικουμενική. Ήταν τοπική στην εκφρασή της λόγω των πολλών τοπικών παραγόντων που την επηρέαζαν, αλλά ήταν επίσης οικουμενική γιατί υπήρχε ένας κοινός παρονομαστής

50 Doxiadis C.A., *Architecture in transition*, Hutchinson, London 1963, σ.173-193

ΕΙΚ. 2-29

αρχιτεκτονική εξέλιξη σε συγχωνευμένες κοινωνίες

ΕΙΚ. 2-30

τοπική και οικουμενική αρχιτεκτονική δημιουργία

ανθρώπινων αναγκών και ανθρώπινων εκφράσεων που δεν επηρεάζονταν από τους τοπικούς πολιτισμούς. Πλέον, οι τοπικές εκφράσεις τείνουν προς εξαφάνιση.

Ο Δοξιάδης επισημαίνει ότι πρέπει να διατηρήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες όλες εκείνες τις τοπικές δυνάμεις που πρέπει να επηρεάζουν την αρχιτεκτονική, έτσι θα πετύχουμε τη σωστή ισορροπία ανάμεσα στις οικουμενικές και τις τοπικές δυνάμεις. Η αρχιτεκτονική θα έχει με αυτό τον τρόπο, στο σύνολό της τον ίδιο οικουμενικό χαρακτήρα, αλλά ότι οι λύσεις θα ποικίλλουν από τόπο σε τόπο και έτσι δημιουργείται μια διαφορετική εντύπωση στον κάθε τόπο.⁵¹

Στο κτίριό του εφαρμόζει την ισορροπία αυτή, διατηρώντας χαρακτηριστικά και από τα δύο άκρα. Από το μεν τοπικό, εμπνέεται για την δημιουργία του κλασικού αθηναϊκού αιθρίου καθώς επίσης διατηρεί μια ισοροπημένη σχέση με τα στοιχεία του ευρύτερου περιβάλλοντος. Υπάρχει ένταξη στον αστικό ιστό με τη σωστή εναρμόνιση του κτιρίου με το λόφο του Λυκαβητού και τα στοιχεία της φύτευσης αλλά και με τον προσανατολισμό του κτιρίου σε σχέση με τα δίκτυα μεταφοράς και τα βιοκλιματικά στοιχεία, αλλά και με την μελέτη των άξονων Β-Ν, Α-Δ. Όσον αφορά τον οικουμενικό χαρακτήρα, αυτός εμφανίζεται στη διαχείριση των κατόψεων με ελεύθερους ενιαίους χώρους, η οποία έχει βάσεις στην μοντέρνα αντίληψη, καθώς επίσης και η λιτότητα στη διακόσμηση και η προσπάθεια ειλικρίνειας της κτησκευής. Ακόμη σύγχρονης αντίληψης είναι και η έντονη προσπάθεια για επίτευξη λειτουργικότητας των χώρων αλλά και ο καθαρά ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός.

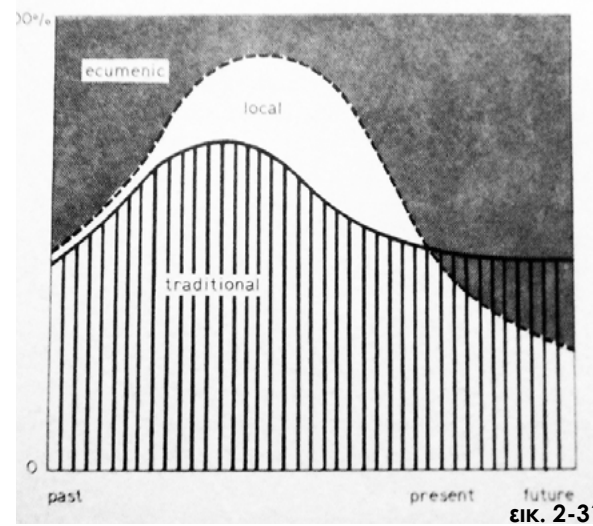
51 Doxiadis C.A., *Architecture in transition*, Hutchinson, London 1963, σ.180

.....54. από το παραδοσιακό στο σύγχρονο

Ο Δοξιάδης αναφέρει πως είναι ανάγκη να διατηρηθούν σε ισχύ όσο το δυνατόν περισσότερες τοπικές παραδοσιακές δυνάμεις και να δημιουργηθεί το σωστό αστικό πλαίσιο για την αρχιτεκτονική, μια σύνθεση καθιερωμένων και νέων δυνάμεων. **Το πλαίσιο αυτό θα έχει δηλαδή διεθνή χαρακτηριστικά στα βασικά του στοιχεία και τοπικά-παραδοσιακά χαρακτηριστικά στο μικροχώρο του.** Γι' αυτόν η αδέσμευτη καινοτομία και ο πειραματισμός οφείλουν να εγγραφούν σε επιστημονικά πλαίσια. Υποστηρίζει την αξία της καινοτομίας μέσα από το πείραμα, επιμένει ωστόσο στη διάκριση των πειραματισμών εκείνων που έχουν σημασία για τους λίγους με εξεζητημένα γούστα, από τα αποτελέσματα πειραμάτων που αφορούν τον κοινό παρονομαστή όλων των ανθρώπινων υποστάσεων.⁵²

Σε αυτή τη διαπίστωση ενισχύεται περαιτέρω η ύπαρξη του αιθρίου, που αποτελεί χαρακτηριστικό παραδοσιακό στοιχείο, καθώς και άλλες παραδοσιακές λειτουργικές λύσεις, όπως ο βιοκλιματικός σχεδιασμός. Με αμέτρητες αναφορές σε όλη τη χώρα, αποτελεί παραδοσιακό στοιχείο το οποίο εμφανίστηκε

⁵² Κύρτσης Α.Α., Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα 2006

παραδοσιακό και νέο αρχιτεκτονικό έργο

“Δεν θα έπρεπε να αναζητούμε τόσο πολύ νέες λύσεις, όσο σωστές λύσεις. Αν οι σωστές λύσεις μας οδηγούν πίσω στην παράδοση, δεν θα πρέπει να φοβηθούμε”

πηγή: Doxiadis C.A., *Architecture in transition*, Hutchinson, London, 1968

εικ. 2-32

λόγω του έντονου αναγλύφου της χώρας. Επέτρεπε το φυσικό αερισμό το καλοκαίρι και την εξοικονόμηση ενέργειας το χειμώνα.⁵³ **Αντίθετα το σύγχρονο στοιχείο εμφανίζεται κυρίως στο τομέα των υλικών και των τεχνολογικών καινοτομιών στην κατασκευή του κτιρίου.** Τα κατακόρυφα στοιχεία του φέροντος οργανισμού είναι λίγα τείχια που εντάσσονται συμμετρικά στο εσωτερικό του κτιρίου και υποδιαίρουν το συνολικό κτίριο σε τρεις μεγάλες αίθουσες ανά όροφο. Τα οριζόντια στοιχεία είναι δοκιδωτές πλάκες χωρίς δοκάρια που επιτρέπουν την κατά βούληση υποδιαίρεση του χώρου με ελαφρά χωρίσματα⁵⁴. Στο κτίριο εφαρμόστηκαν ακόμη για πρώτη φορά στην Ελλάδα προηγμένες δυνατότητες του σκυροδέματος.⁵⁵

από το χρηστικό στο μνημειακό

Τέλος ο Δοξιάδης καταδεικνύει το γεγονός πως αρκετοί αρχιτέκτονες προσπαθούν να δημιουργήσουν μνημειακά κτίρια, θυμούμενοι τα ιστορικά μη επαναλαμβανόμενα κτίρια, τα οποία ήταν όντως αντιπροσωπευτικά της αρχιτεκτονικής δημιουργίας της εποχής τους, καθώς βρίσκονταν στην κορυφή της αρχιτεκτονικής πυραμίδας και επειδή οι πολιτισμοί ήταν διαφορετικοί.

Η σωστή διαδικασία είναι η αφετηρία από τα χρηστικά κτίρια, να αναπτυχθεί μια χρηστική αρχιτεκτονική η οποία σιγά σιγά θα εξελιχθεί σε μνημειακή. Με τον τρόπο αυτό θα περάσουμε βαθμιαία από το κοινότοπο και το προσωρινό προς το εξαιρετικό και το μόνιμο.

⁵³ Η ενεργειακή αυτή εξοικονόμηση προκύπτει από τη δημιουργία των ανοιγμάτων στις παράλληλες πλευρές του κτιρίου για τον επαρκή ηλιασμό, τη διαμπερότητα των δωματίων και των ανοιγόμενων φεγγιτών που ευνοούσαν το φυσικό δροσισμό του χώρου.

⁵⁴ Πρόκειται για καινοτομία που αργότερα υιοθετήθηκε γενικά στα κτίρια γραφείων.

⁵⁵ Ενδιαφέρον καινοτόμο στοιχείο, τέλος, είναι η ύπαρξη ενός βαγονέτου, στην ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα για μελέτη και τοποθέτηση μακετών, το οποίο κινούνταν πάνω σε ράγες στερεωμένες στο ταβάνι που μπορούσε να κινηθεί προς όλες τις κατευθύνσεις προκειμένου να εξετάσει κανείς τις λεπτομέρειες των μακετών.

56..... Ο Δοξιάδης δημιουργεί μια χρηστική αρχιτεκτονική η οποία στοχεύει στην βέλτιστη λειτουργία των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και τη στηρίζει με την απλότητα των χώρων, ελλείπει διακοσμητικών στοιχείων και προσωπικής αισθητικής και στην τυποποίηση των χωρικών στοιχείων που στοχεύουν στην ομοιομορφία. Με την εναρμόνιση του κτιρίου με το το δομημένο περιβάλλον αποφεύγει τη δημιουργία ενός τοποσήμου την εποχή της κατασκευής του. Το κτίριο παρόλα αυτά εξελίχθηκε σε ένα αρχιτεκτονικό σύμβολο συλλογικής μνήμης.

2.3 Στοιχεία μνήμης

Με αφορμή την έναρξη εργασιών για την επέμβαση One Athens πυροδοτήθηκε η κινητοποίηση της εταιρείας Monumenta⁵⁶ η οποία μαζί με τον ΣΑΔΑΣ, την αρχιτεκτονική σχολή του ΕΜΠ και το ΤΕΕ υποστήριξε το χαρακτηρισμό του κτιρίου μελέτης ως μνημείο λόγω της αναγνώρισης αναμνηστικών αξιών σε αυτό, και επομένως της αντιμετώπισης του κατάλληλα. Παρόλα αυτά το Υπουργείο Πολιτισμού χαρακτήρισε διατηρητέα μνημεία μόνο το φέρων οργανισμό του κτιρίου με τον κάρναβο της όψης επί της Στρ. Συνδέσμου⁵⁷, το αίθριο και τα κλιμακοστάσια.

Οι αξίες του κτιρίου όπως έχουν καταγραφεί⁵⁸ αποδεικνύουν ξεκάθαρα πως αυτό αποτελεί σύμβολο μνήμης και θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται εξ ολοκλήρου ως μνημείο. Ενώ αντίθετα ο μη χαρακτηρισμός του «δημιουργεί κακό προηγούμενο για την προστασία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς»⁵⁹.

Οι αξίες που συγκεντρώνει το κτίριο είναι:

Αρχιτεκτονική, γιατί αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα του ελληνικού μοντερνισμού στην αρχιτεκτονική της μεταπολεμικής περιόδου το οποίο συνδυάζει τις αρχές αυτές με τις βασικές θεωρίες σχεδιασμού του Κ. Δοξιάδη. Είναι έργο ενός σπουδαίου, διεθνούς φήμης, αρχιτέκτονα και

⁵⁶ Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για την προστασία της δυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Ελλάδας και Κύπρου.

⁵⁷ Οι όψεις και το κέλυφος του κτιρίου δε χαρακτηρίστηκαν διατηρητέα παρά τη θετική εισήγηση της Διεύθυνσης Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς για διατήρηση του κελύφους.

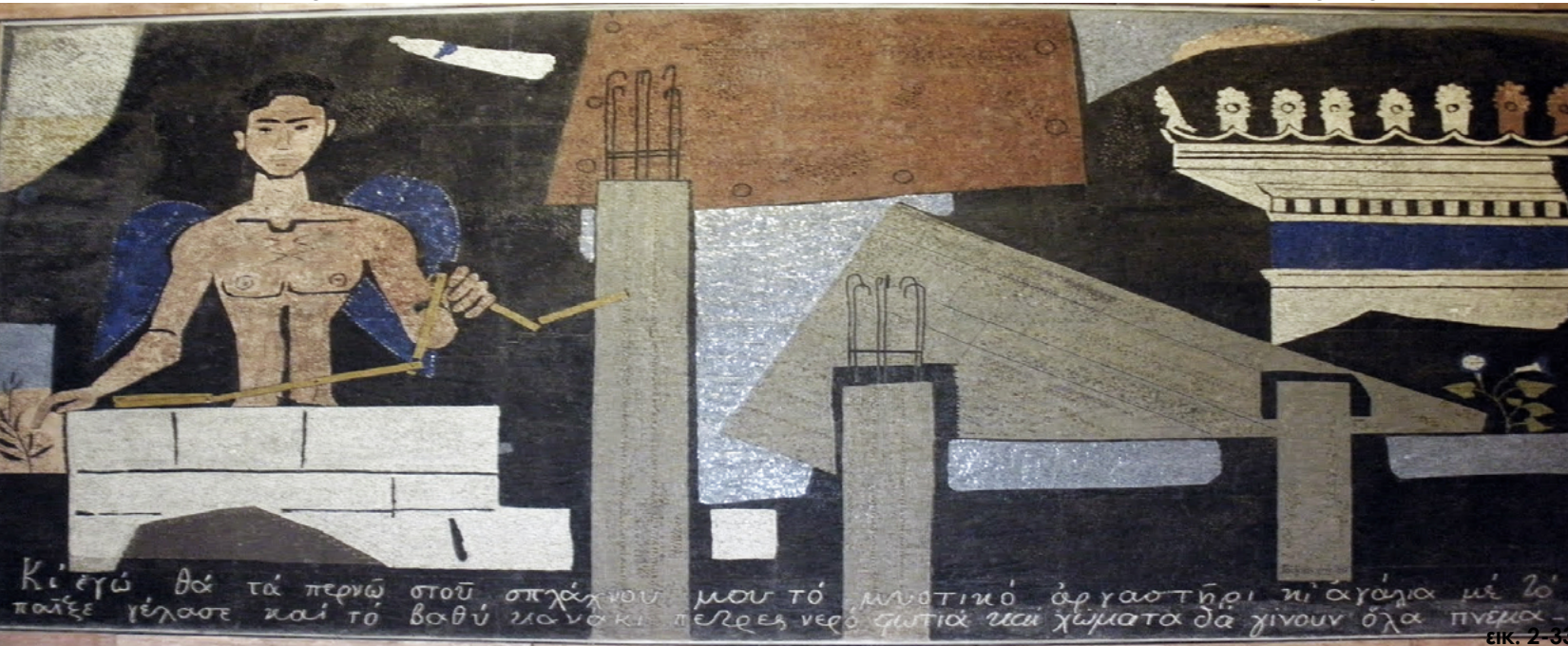
⁵⁸ Βάσει της αξιακής αξιολόγησης των μνημείων που κατέγραψε ο Alois Riegl και βάσει των κανονιστικών κειμένων από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Unesco, η Icomos και το Συμβούλιο της Ευρώπης, για την προστασία των μνημείων. Συγκεκριμένα για το κτίριο Δοξιάδη έχει γίνει καταγραφή των βασικών αξιών από τη συντονίστρια της monumenta και αρχαιολόγο, Ειρήνη Γρατσία.

⁵⁹ Γρατσία Ε., Σχολή Δοξιάδη: ένα κτίριο που διχάζει, ΒΗΜΑ/DECO, φεβρουάριος 2010, σ.60-61

.....58.....πολεοδόμου, μια δράση μελετημένη από κάθε πλευρά για να εμπνέει το σχεδιασμό της πόλης και της ζωής σε αυτή.

Ιστορική, καθώς στους χώρους του παράγονταν αρχιτεκτονική, πολεοδομία και χωροταξία για όλο τον κόσμο. Μεταξύ των καθηγητών των τεχνικών σχολών, συγκαταλέγονταν διανοούμενοι και καλλιτέχνες της εποχής όπως ο χαράκτης Τάσος, οι ζωγράφοι Σπύρος Βασιλείου και Δημήτρης Μυταράς, ο ιστορικός τέχνης Στέλιος Λυδάκης και ο διευθυντής των Σχολών Ευάγγελος Παπανούτσος, «στα κτίρια αυτά σχεδιάστηκαν πόλεις της χώρας μας και ολόκληρου του κόσμου, συναντήθηκαν πνευματικοί άνθρωποι, οργανώθηκαν ποικίλες εκδηλώσεις κάτω από τη φροντίδα ενός εμπνευσμένου αρχιτέκτονα πολεοδόμου που γνώρισε και γνωρίζει μεγάλη φήμη στο εξωτερικό» αναφέρει η monumenta στην επιστολή της προς το ΥΠΠΟ.

“κι εγώ θα τα περνώ στου σπλάχνου μου το μυστικό αργαστήρι, κι αγάλια, με το παίξε γέλασε και το βαθύ κανάκι, πέτρες, νερό, φωτιά και χρώματα θα γίνουν όλα πνέμα”,
Οδύσσεια Καζαντζάκη

.....59.....**Νεωτερισμού,** διότι στο συγκρότημά αυτό ο Δοξιάδης εφαρμόζει τεχνολογικές καινοτομίες και κατασκευαστικές πρωτοτυπίες • στη χρήση των υλικών, με καινοτομίες στο οπλισμένο σκυρόδεμα και τις μονώσεις,⁶⁰ με πρωτοτυπίες όπως τα ειδικά κινητά χωρίσματα στους μεγάλους χώρους σχεδιαστηρίων⁶¹, με πληθώρα βιοκλιματικών στοιχείων που βελτίωναν τις συνθήκες εργασίες και συνέβαλαν στην εξοικονόμηση ενέργειας • επίσης με την εισαγωγή στο σχεδιασμό, του αιθρίου. Τέλος σημαντικό τεχνολογικό βήμα είναι η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και γενικότερα οι τεχνολογίες και μέθοδοι μετάδοσης και επεξεργασίας της πληροφορίας στον οργανισμό.

Οικονομική, γιατί στέγαζε ένα από τα μεγαλύτερα τεχνικά γραφεία με κορυφαίους αρχιτέκτονες και πολεοδόμους. Η εταιρεία έφτασε πολύ σύντομα να διατηρεί γραφεία και στις πέντε ηπείρους, με μελέτες οι οποίες λάμβαναν χώρα σε σαράντα κράτη. Ενώ και οι σχολές ήταν οι πρώτες του τομέα στην εποχή τους, γι' αυτό και η επίδρασή τους στην εξέλιξη των αντίστοιχων επαγγελματιών ήταν πολύ σημαντική. Για τις ειδικότητες που περιλαμβάνονταν σε αυτές τις σχολές μέχρι τότε δεν υπήρχαν οργανωμένες σπουδές στην Ελλάδα.

Πολιτισμική, καθώς στην εποχή του αποτελούσε πόλο έλξης για πολιτιστικά, καλλιτεχνικά και πνευματικά δρώμενα, με εκδηλώσεις τέχνης, εκθέσεις, προβολές και διαλέξεις. Τόπος συνάντησης για επιστήμονες και καλλιτέχνες αλλά και για ανθρώπους που ενδιαφέρονταν για την εξέλιξη των κοινωνιών και της ζωής στην πόλη. Τα δρώμενα που λάμβαναν χώρα στους χώρους του αιθρίου και στις αίθουσες δίπλα από αυτό, γεγονός με συμβολικό χαρακτήρα, αποκτούσαν διεθνή αναγνώριση καθώς είχαν οικουμενικό διεπιστημονικό χαρακτήρα. Το αμφιθέατρο, καταργημένο

⁶⁰ Ένας από τους τομείς έρευνας στις σχολές ήταν αυτός των υλικών, ενώ υπήρχε και το λεγόμενο «μουσείο υλικών».

⁶¹ Συμεών Α. Ν., Γιατί είναι σημαντικό το κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη: Το κτήριο Δοξιάδη κηρύσσεται διατηρητέο μνημείο αλλά δεν σώζεται., ηλεκτρονικό περιοδικό greekarchitects, στήλη ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ, Αθήνα, 10/05/2010

.....60.....πολλά χρόνια, φιλοξένησε πάμπολλες εκδηλώσεις δίνοντας στο κτίριο ζωή πνευματική, καλλιτεχνική. Το κτιριακό συγκρότημα των γραφείων Δοξιάδη είναι σαφές ότι εκφράζει μια εποχή, εκφράζει το πνεύμα ενός οραματιστή αρχιτέκτονα.

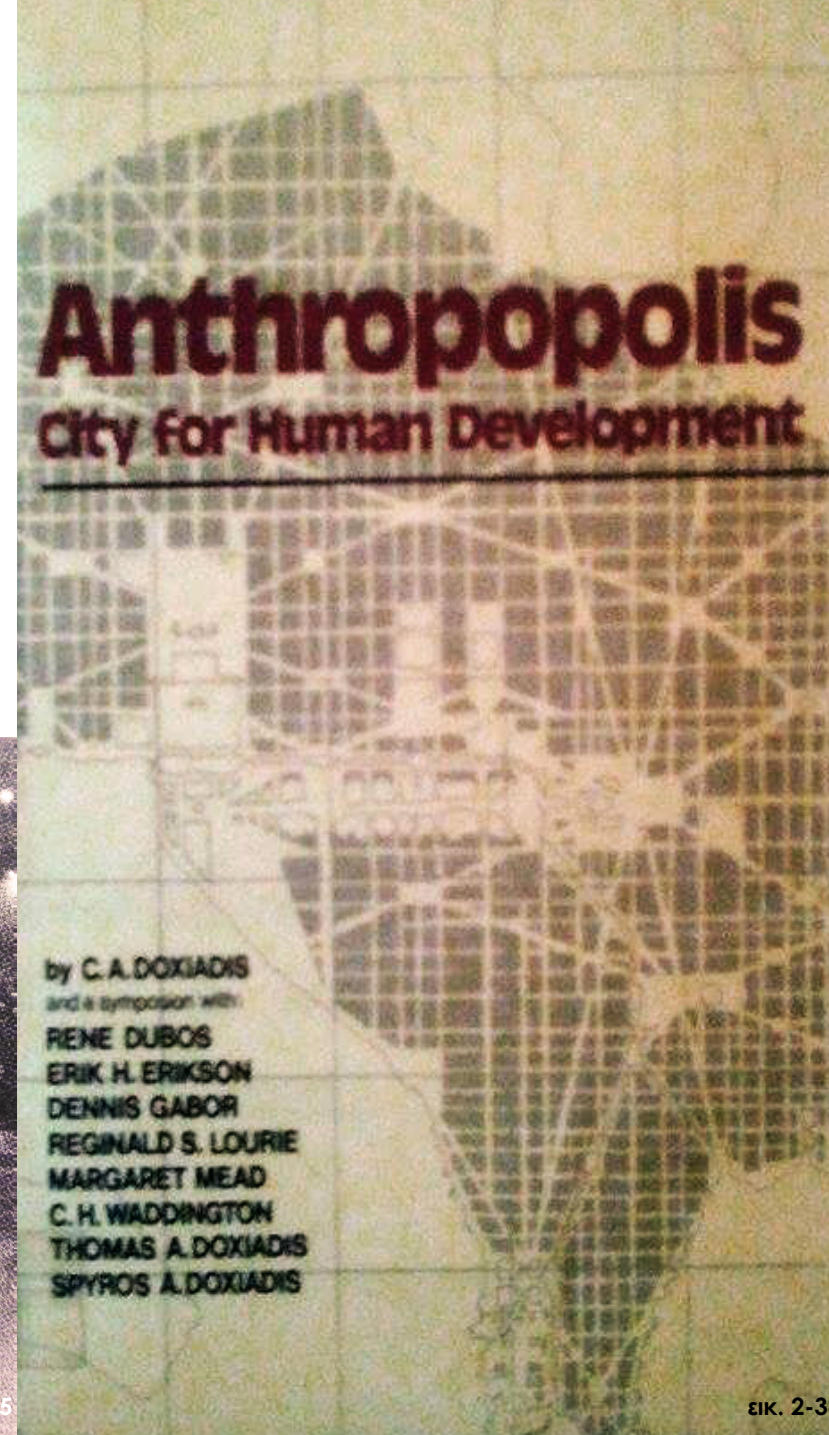
Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το κτίριο Δοξιάδη διαθέτει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, τις αξίες εκείνες που το χαρακτηρίζουν σύμβολο μνήμης, σύμβολο μιας εποχής, ένα μνημείο στα δομικά, συμβολικά, λειτουργικά του χαρακτηριστικά.

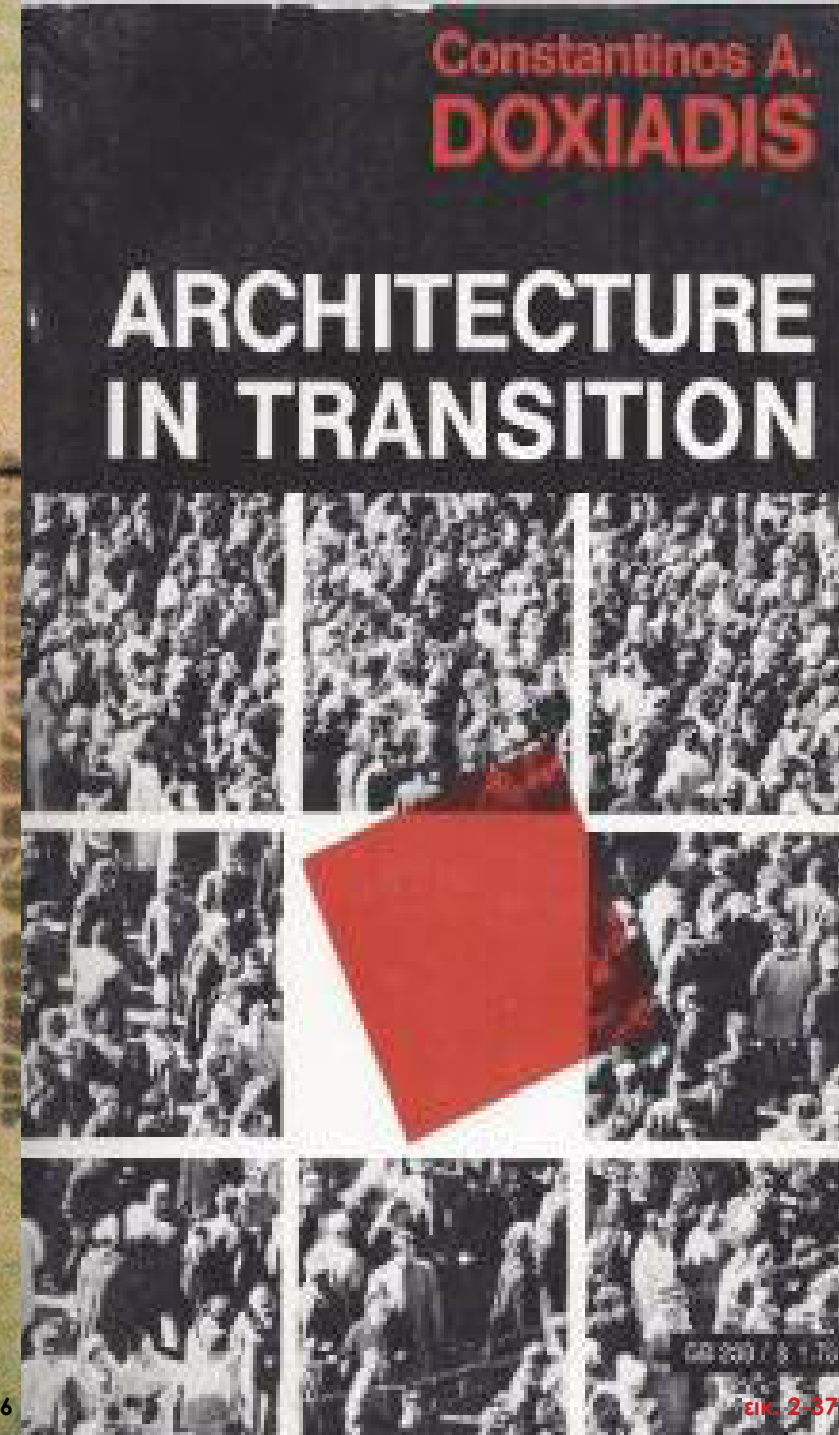
ΕΙΚ. 2-34

ΕΙΚ. 2-35

ΕΙΚ. 2-36

ΕΙΚ. 2-37

3. Β φάση_ One Athens

.....64..... Το συγκρότημα one Athens αποτελεί τη μετασκευή του κτιρίου Δοξιάδη σε κτίριο κατοικιών. Το 2008 το Κτίριο Δοξιάδη αλλάζει ιδιοκτησία και πωλείται στους επιχειρηματίες του Χρήστο Ιωάννου και Μίλτο Καμπουρίδη. Οι νέοι ιδιοκτήτες ανέθεσαν τη μελέτη ανακατασκευής στο αρχιτεκτονικό γραφείο Diversity and Trac. Υπεύθυνοι της μελέτης είναι ο Νικόλας Τραβασάρος και η Χριστίνα Αχτύπη, οι οποίοι προχώρησαν στο σχεδιασμό μίας οικιστικής «κυψέλης» 26 αυτόνομων κατοικιών. Το 2009 λόγω των διαδικασιών για το χαρακτηρισμό του κτιρίου ως διατηρητέο οι εργασίες της μετασκευής διακόπηκαν, και συνεχίστηκαν από τον Απρίλιο του 2010. Σήμερα, η διαδικασία της ανακατασκευής έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και τα διαμερίσματα είναι σταδιακά έτοιμα προς κατοίκηση.

3.1 Σύνοπτική περιγραφή

«Ο σεβασμός της μνήμης του κτηρίου, καθώς και η ανάπτυξη μιας οραματικής στρατηγικής για την επιτυχή ένταξή του στην τρέχουσα και τη μελλοντική ζωή της πόλης απετέλεσαν από την αρχή σκέψεις-κλειδιά.» αναφέρει ο επικεφαλής της μελέτης Ν. Τραβασάρος.⁶²

Σκοπός της επέμβασης ήταν η διατήρηση της απλότητας και της κομψότητας της κατασκευής, ο σεβασμός στο κτίριο ορόσημο του Δοξιάδη, η χρήση της τεχνολογίας αιχμής στον τομέα των υλικών και η ανταπόκριση στο σύγχρονο τρόπο ζωής.

Το νέο κτιριολογικό πρόγραμμα το οποίο κλήθηκε να φιλοξενήσει το κτίριο Δοξιάδη ήταν η αφορμή για αλλαγές μεγάλης κλίμακας στο σύνολο του. Οι τέσσερις βασικοί όγκοι οι οποίοι

⁶² Μαρτίνος Σ., Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών(one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα), περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014

ΕΙΚ. 3-1

ΕΙΚ. 3-2

.....66..... διαρθρώνονται γύρω από το κεντρικό αίθριο παραμένουν, ωστόσο αλλάζει ολοκληρωτικά η οργάνωση της κάτοψης και η λογική των όψεων, ενώ διαφορές εντοπίζονται και στα υλικά και τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν στο νέο κτιριακό συγκρότημα.

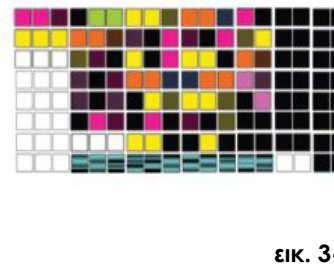
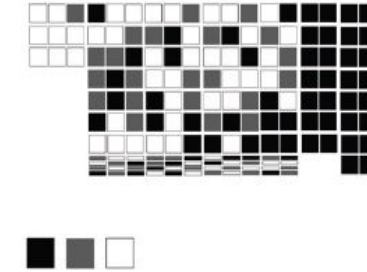
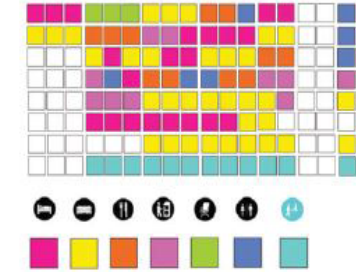
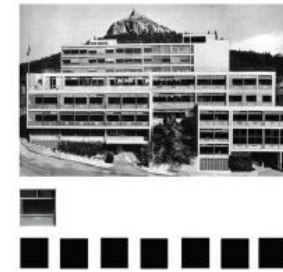
Τα 26 διαμερίσματα του κτιρίου ακολουθούν έναν αριθμό από διαφορετικές τυπολογίες ανάλογα με τη θέση τους στο συγκρότημα: διαμερίσματα πολυκατοικίας, οροφодιαμερίσματα, στούντιο, μεζονέτες και κατοικίες με ανεξάρτητη είσοδο που αναπτύσσονται καθ' όλο το ύψος του κτιρίου.⁶³ Οι κοινόχρηστοι χώροι βρίσκονται στο ισόγειο και περιλαμβάνουν μιαθερμαινόμενη εσωτερική κολυμβητική δεξαμενή, γυμναστήριο, αίθουσα συνεδριάσεων και ένα κέντρο φύλαξης παιδιών. Τοποθετούνται γύρω από το ανοιχτό αίθριο.⁶⁴

Με την εισαγωγή της νέας χρήσης, η οποία είναι κατοικία, το πανταχού παρόν στοιχείο πλήρωσης του αρχικού κτηρίου Δοξιάδη επαναπροσδιορίζεται και δουλεύεται σαν pixelated επιφάνεια αποτελούμενη από τρία συστατικά, καθένα από τα οποία έχει τη δική του υλική υπόσταση. Η όψη χρησιμοποιείται ως καμβάς, και το αρθρωτό πλέγμα αντικαθιστάται από τρία διαφορετικά υλικά ώστε να γίνει η διάκριση μεταξύ των εσωτερικών χώρων.⁶⁵ Ως σύνολο ο κάνναβος διατηρείται, κάθε 'pixel' του όμως παράγει χωρικές εντυπώσεις σύμφωνες με τις λειτουργικές απαιτήσεις, μέσω της διάχυσης του φωτός, της πρόσπτωσης των σκιών και της

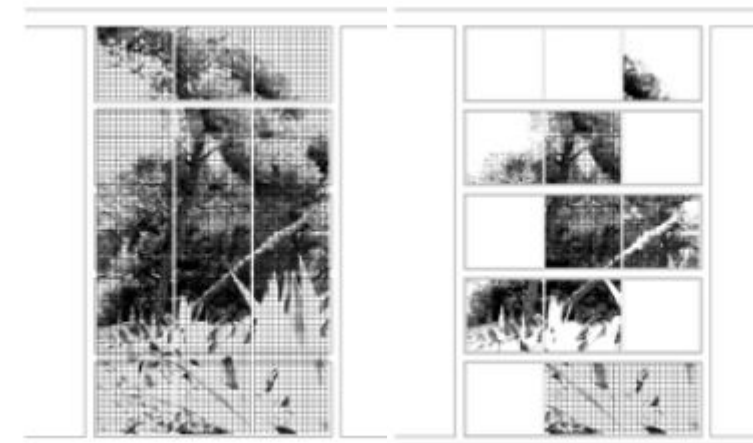
63 Το μεγαλύτερο διαμέρισμα αριθμεί 721 τ.μ. ενώ το μικρότερο στούντιο έχει έκταση 77 τ.μ. Σε κάθε κατοικία αναλογεί μία θέση στάθμευσης και μία αποθήκη ενώ για τα rental houses και τα town houses από δύο. Ο εξοπλισμός των διαμερισμάτων περιλαμβάνει τις ηλεκτρικές συσκευές στις κουζίνες και το βασικό φωτισμό (όψεις, υγροί χώροι, διάδρομοι, είσοδος).

64 Πέρα από τις υποδομές πολυτελείας σημειώστε τις υπηρεσίες concierge αντίστοιχες με αυτές ξενοδοχείων πέντε αστέρων που θα περιλαμβάνουν (μεταξύ άλλων) κρατήσεις σε εστιατόρια, θέατρα, αεροπορικά και ακτοπλοϊκά εισιτήρια, babysitting, personal training, φυσιοθεραπευτή, μασάζ, καθαρισμό κατοικίας και dry cleaning, αγορά τροφίμων και ποτών, υπηρεσίες catering και διοργάνωση εκδηλώσεων.

65 <http://www.oneathens.gr/>

ΕΙΚ. 3-3

ΕΙΚ. 3-4

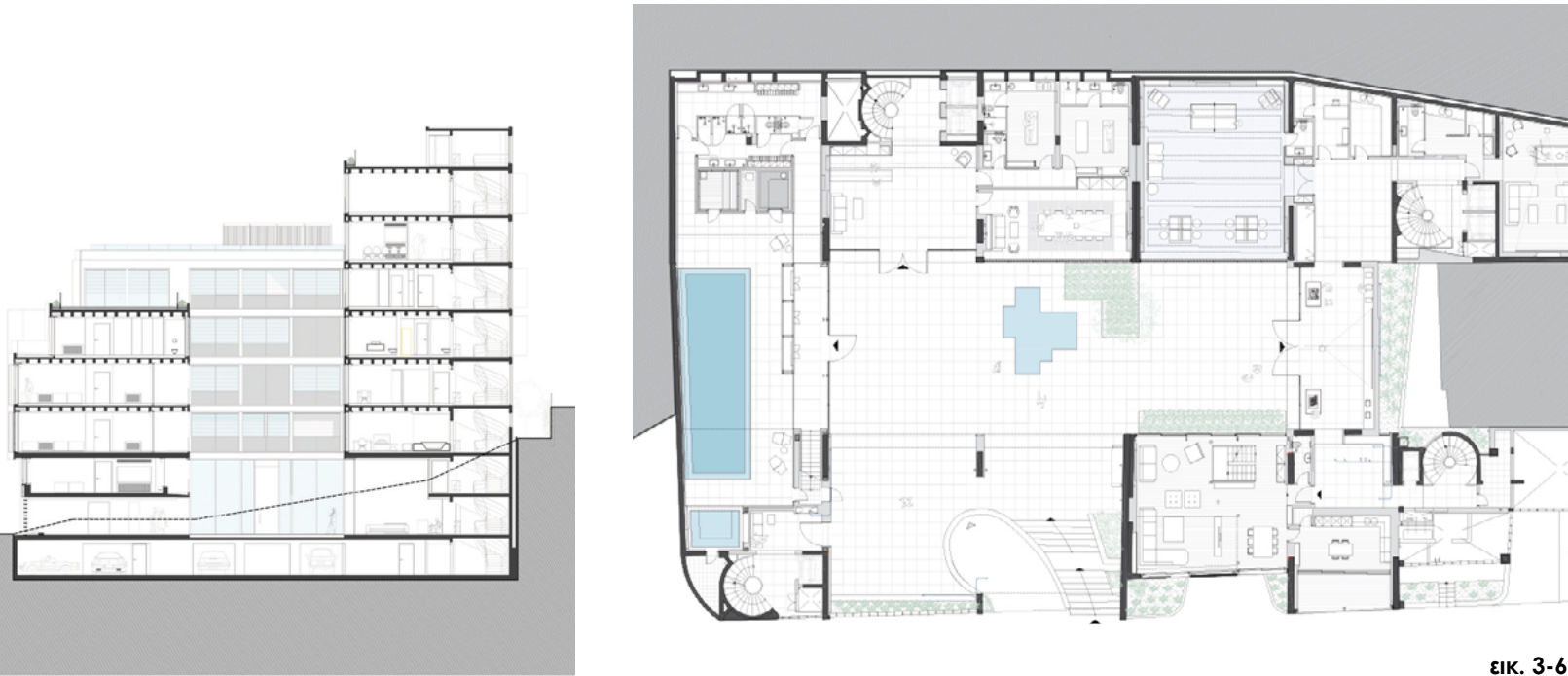

ΕΙΚ. 3-5

68... αποκάλυψης ή της μερικής απόκρυψης της θέας που ανοίγεται προς τον Λυκαβηττό και την Ακρόπολη.

Οι ιδιωτικοί χώροι των σπιτιών προστατεύονται οπτικά με πλάκες μαρμάρου Αλιβερίου χρώματος 'γκρι σχιστολίθου', που ήταν και το υλικό που αρχικά χρησιμοποιήθηκε από τον Δοξιάδη στο αίθριο και στους κοινόχρηστους χώρους του κτηρίου. Οι χώροι διημέρευσης και αναψυχής από την άλλη πλευρά, αποτελούνται από ανοίγματα από το δάπεδο μέχρι την οροφή. Το ψαροκόκκαλο στα ξύλινα δάπεδα και οι μαρμαρίνες επενδύσεις στα λουτρά, έχουν επιλεγεί ως μια αναφορά στη χρυσή εποχή της αθηναϊκής πολυκατοικίας, τις δεκαετίες του 1960 και 1970.⁶⁶

⁶⁶ Μαρτίνος Σ., Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών (one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα), περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014, σελ.51-63

εικ. 3-6

εικ. 3-7

εικ. 3-8

εικ. 3-9

εικ. 3-10

3.2 συσχέτιση θεωριών Κ. Δοξιάδη με τις αρχές σχεδιασμού του σημερινού κτιρίου

Πέντε αρχές για τη σχέση του ανθρώπου με το χώρο

Σε σχέση με την πρώτη αρχή του Δοξιάδη (επιθυμία του ανθρώπου να μεγιστοποιήσει τις δυνάμει επαφές του) η νέα επέμβαση δεν έχει επιτύχει να διατηρήσει την αρχή αυτή στο κτίριο, παρόλο που προϋπήρχε.

Το συγκρότημα One Athens επιχειρεί να εισάγει μια νέα φιλοσοφία κατοίκησης στο κέντρο της πόλης, στο πρότυπο αντίστοιχων αναπτύξεων σε μεγάλα κέντρα του κόσμου (Λονδίνο, Νέα Υόρκη, κλπ.). Με ξενοδοχειακές πολυτέλειες, όπως ρεσεψιόν και φύλαξη, αναφέρονται στην ελίτ της Αθήνας (αν όχι της Ελλάδας), καθώς η αξία της επέμβασης είναι σχεδόν ανυπολόγιστη⁶⁷ και φυσικά αντίστοιχες είναι και οι τιμές πώλησης⁶⁸. Επομένως, εφόσον αναφέρεται σε πολύ μικρό αριθμό ατόμων και λόγο της ειδικής φύλαξής του, παρατηρείται μια έντονη εσωστρέφια.

⁶⁷ Το σχέδιο περιλαμβάνει SPA, συνεδριακό χώρο, παιδότοπο, θέσεις υπόγειας στάθμευσης, ακόμη και ιδιωτικό κινηματογράφο, με την εκτιμώμενη επένδυση να φτάνει περίπου τα 20 εκ. ευρώ.

⁶⁸ Λόγω της διακύμανσης στις τιμές της αγοράς ακινήτων και της διαπραγματευτικής φύσης της αγοράς αυτής, οι τιμές πώλησεις δεν είναι γνωστές.

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί πως υπάρχουν διαμερίσματα με αυτόνομες εισόδους και επομένως προκαλείται ακόμα μεγαλύτερη διάσπαση του συνόλου και αποκοπή των διαμερισμάτων από την άμεση επικοινωνία με τους υπόλοιπους ενοίκους αλλά και με την ίδια την πόλη. Φυσικά έχει διατηρηθεί η οπτική επαφή με το Λυκαβητό και την Ακρόπολη, καθώς όλα τα διαμερίσματα έχουν θέα προς αυτά, ενώ παράλληλα έχει εμπορευματοποιηθεί.⁶⁹

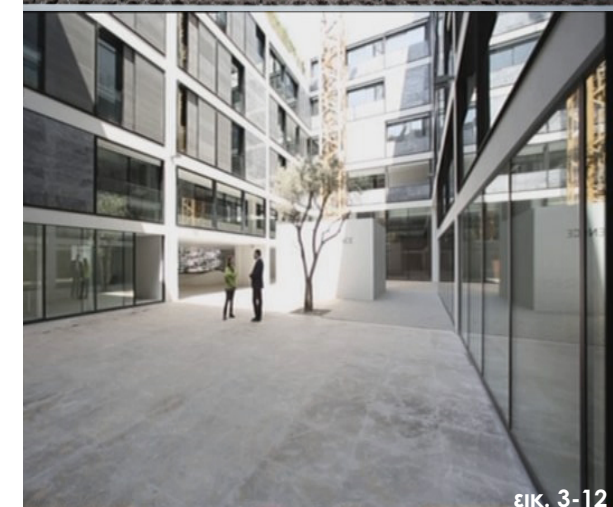
Με την χωροθέτηση των κοινόχρηστων χώρων βάσει εκείνης του Δοξιάδη, γίνεται μια προσπάθεια διατήρησης μιας έστω εσωτερικής εξωστρέφιας. Οι χώροι διατάσσονται γύρω από το αίθριο και περιλαμβάνουν κλειστή πισίνα με γυμναστήριο, αίθουσα συναντήσεων, αίθουσα παιχνιδιού κλπ. «Είναι χώροι που στοχεύουν στην ενίσχυση της συλλογικότητας και της κοινωνικής ζωής στο κτίριο, στα πρότυπα αντίστοιχων συγκροτημάτων κατοικιών του Μοντέρνου κινήματος», αναφέρει ο κ. Νικόλας Τραβασάρος.⁷⁰ Προβλέπεται επίσης μόνιμος εκθεσιακός χώρος στη μνήμη και το έργο του Κωνσταντίνου Δοξιάδη, που βέβαια δεν αντιστοιχεί

⁶⁹ Τα διαμερίσματα που έχουν διαμπερή θέα προς αυτά, αποτελούν πολυτελέστερες λύσεις.

⁷⁰ Διαφημιστικό φυλλάδιο της επέμβασης, σχεδιασμένο από την Company- London, 06/2012

εικ. 3-11

εικ. 3-12

εικ. 3-13

στους πολιτιστικούς χώρους που δέχεται το παλαιό κτίριο. Επομένως, σε καμία περίπτωση δεν επιτυγχάνεται η μεγιστοποίηση των δυνάμει επαφών με τον άνθρωπο, όπως την πραγματοποίησε ο Δοξιάδης.

Όσον αφορά τη *δεύτερη αρχή* (ελαχιστοποίηση προσπάθειας), στο νέο κτίριο η κυκλοφορία οργανώνεται λειτουργικά, με βασική είσοδο από το κεντρικό αίθριο, ενώ έχει γίνει ενσωμάτωση των παλαιών κλιμακοστασίων στη νέα επέμβαση λόγω του χαρακτηρισμού τους ως διατηρητέα, και μαζί με τις νέες κυκλοφορίες από άλλα κλιμακοστάσια και ανελκυστήρες, όντως προσφέρουν στην μείωση της περιττής προσπάθειας.

Για την *τρίτη αρχή* του Δοξιάδη (βελτιστοποίηση του προστατευτικού χώρου του ανθρώπου), επειδή η νέα επέμβαση αφορά αλλαγή χρήσης, εξ'ορισμού λοιπόν η κατοικία προσφέρει προστασία στον άνθρωπο. Παρόλα αυτά φαίνεται μια προσπάθεια περαιτέρω ιδιωτικοποίησης των χώρων εσωτερικά, με εμφανή το διαχωρισμό των ανοιγμάτων και των υλικών, με τους πιο ιδιωτικούς χώρους να έχουν στα ανοιγμάτα τους προεξέχουσες πλάκες μαρμάρου, για οπτική προστασία, ενώ οι πιο δημόσιοι χώροι έχουν μεγάλα ανοίγματα σε όλο το μήκος τους και βρίσκονται προσανατολισμένα σε χώρους πιο δημόσιους, στο αίθριο και το δρόμο.

Σε σχέση με την *τέταρτη αρχή* (βελτιστοποίηση της σχέσης του ανθρώπου με τα οικιστικά στοιχεία), παρατηρούμε πως η σχέση με τη φύση, τον άνθρωπο, τα κελύφη, την κοινωνία και τα δίκτυα έχει ισοπεδωθεί, καθώς ο μνημειακός χαρακτήρας του κτιρίου και η νέα λειτουργία, δρουν απομονωτικά.⁷¹

Παρόλο που οι όγκοι του συγκροτήματος δεν έχουν αλλάξει και συνεπώς ούτε και η σχέση με το ανάγλυφο, η αρμονική σχέση με τη φύση έχει χαθεί, καθώς τη θέση της αισθητικής λιτότητας και

⁷¹ monumenta, ΣΑΔΑΣ, ΤΕΕ, κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

.....74..... της χρωματικής απλότητας, έχουν πάρει σύγχρονα έντονα διακοσμητικά στοιχεία, τα οποία πλέον αντιπθενται στη φύση. Το αστικό τοπίο διακόπτεται από το εσωστρεφές νέο κτίριο και δεν αποτελεί φυσική συνέχειά του. Όσον αφορά τα δίκτυα, παρόλο που η οπτική σύνδεση με τα ιστορικά στοιχεία εξακολουθεί να υφίσταται, η σύνδεση μέσω δρόμων, ενώ παλιότερα κατέληγε εντός του αιθρίου του κτιρίου, καθιστώντας το ενεργό στοιχείο της ζωής στην πόλη, πλέον καταλήγει στην είσοδό του.

Τέλος η πέμπτη αρχή (βελτιστοποίηση βάσει της σύνθεσης όλων των προηγούμενων αρχών), ασφαλώς δεν επιτυγχάνεται, γιατί δεν αποτελούσε κεντρική στρατηγική της σύνθεσης. Η βασική ιδέα ήταν η δημιουργία πολυτελών κατοικιών και όχι ένα κτίριο που θα σχετίζεται με το περιβάλλον και θα προάγει την ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Ανάγκη για εντοπία

Στην νέα επέμβαση δεν υπάρχει ο συγκερασμός των πέντε στοιχείων που αποτελούσαν την εντοπία κατά τον Δοξιάδη (ανθρωπος, φυσικό περιβάλλον, κοινωνία, κελυφη, δίκτυα) και άρα δεν υφίσταται η έννοια της εντοπίας.

Οι αρχιτέκτονες του έργου αναφέρουν ότι η λογική σχεδιασμού του κτιρίου βασίζεται στη διαλεκτική του Δοξιάδη που αναφέρεται στις έννοιες του μετασχηματισμού, της οργανικής ένταξης του κτιρίου στο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον και στις αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.⁷² Παρόλα αυτά όπως προαναφέρθηκε δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, με το κτίριο

⁷² Μαρτίνος Σ., Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών(one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα), περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014

να αποτελεί μια κλειστή μονάδα με μεγάλη εσωστρέφια.⁷³ Ο πολυτελής χαρακτήρας με τα έντονα υλικά, που διαφοροποιείται από τον αστικό ιστό και αναφέρεται στο άτομο και όχι στον άνθρωπο, αποτελεί προκλητικό στοιχείο σε μια κοινωνία που βιώνει την οικονομική κρίση. Τα υλικά και οι επιφάνειες του κτιρίου, με τα έντονα χρώματα και τις αντανakλάσεις, διαφοροποιούνται απόλυτα από εκείνα της μέσης αστικής πολυκατοικίας και άρα των κελυφών της περιοχής. Επίσης πλέον οι χώροι συγκέντρωσης του κτιρίου και κυρίως το αίθριο, αναφέρονται μόνο στους κατοίκους του κτιρίου, γεγονός που το απομονώνει ακόμη περισσότερο.

⁷³ Λυρούδης Ε. (πρόεδρος ΣΑΔΑΣ), κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

Ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός

Σύμφωνα με τη θεωρία του Δοξιάδη αν το οικιστικό σύστημα βασίζεται σε μία κατανόηση του ανθρώπινου συστήματος, θα δώσει στον άνθρωπο την ευκαιρία να αναπτυχθεί πλήρως. Αυτό επιτυγχάνεται ενισχύοντας τις δυνατότητες του για μεγέθυνση και ανάπτυξη προστατεύοντας τον ταυτόχρονα από την υπερβολική έκθεση.

Στο νέο κτιριολογικό πρόγραμμα του κτιρίου Δοξιάδη η προστασία από την προαναφερόμενη υπερβολική έκθεση του ανθρώπου επιτυγχάνεται αβίαστα λόγω του ότι αυτό περιλαμβάνει τη χρήση κατοικίας. Η μελέτη του one Athens περιλαμβάνει διαμερίσματα τα οποία είναι πλήρως αυτόνομα, των οποίων οι κάτοικοι έρχονται σε επαφή μέσω των κοινόχρηστων λειτουργιών που αυτό περιλαμβάνει. Οι χώροι αυτοί στους οποίους συγκαταλέγεται και το αίθριο αναλαμβάνουν το ρόλο της οργάνωσης των ανθρώπων επαφών και της δημιουργίας μίας ενιαίας κοινωνικής δομής των κατοίκων του συγκροτήματος.

Ωστόσο, η οργάνωση και ενίσχυση αυτών των κοινωνικών επαφών είναι αρκετά περιορισμένη λόγω της εσωστρέφειας και κοινωνικής «απομόνωσης» του συγκεκριμένου

συγκροτήματος.⁷⁴ Η συναναστροφή και η κοινωνικοποίηση με μεγαλύτερες και διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές ομάδες ανθρώπων δεν ευνοείται κάτι που δε συνάδει με την αρχή αφομοίωσης πληθυσμού διαφορετικών οικονομικών τάξεων που υιοθέτησε ο Δοξιάδης ύστερα από κοινωνιολογικές μελέτες με στόχο την αποφυγή κοινωνικών εκρήξεων και υποβάθμισης περιοχών.⁷⁵

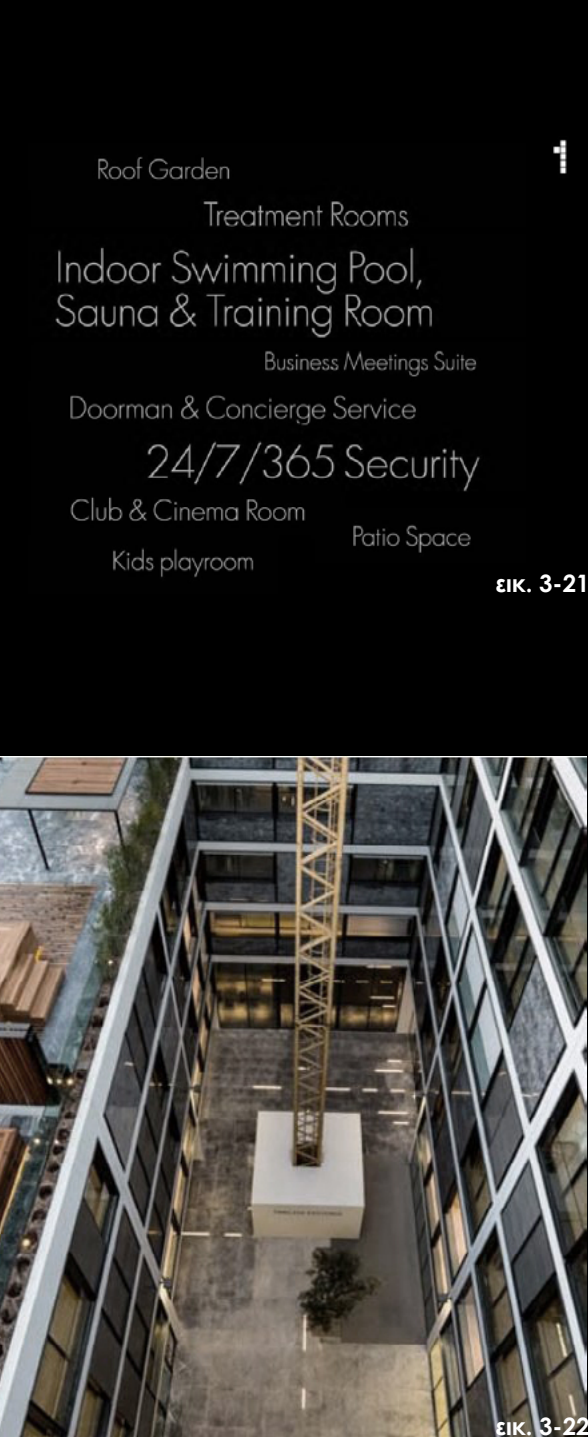
Το υπάρχον αίθριο αποτελεί εκτός από την κεντρική αυλή του κτιρίου ένα στοιχείο που κάποτε ήταν μέρος της συλλογικής ζωής της Αθήνας και τώρα προορίζεται για κάποιους εκλεκτούς χάνοντας στην πραγματικότητα το νόημα του.⁷⁶

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού του Δοξιάδη με βάση την ανθρώπινη ανάπτυξη ήταν η βαθμιαία αύξηση της ελευθερίας στο κτίριο με την αλλαγή του μεγέθους, ποιότητας και μετασχηματισμού η οποία πραγματοποιούνταν τόσο με το μετασχηματισμό τις κάτοψης ανάλογα με τις ανάγκες αλλά και με την πρόβλεψη για μετασχηματισμό με βάση τις μελλοντικές ανάγκες του κτιρίου. Στην επέμβαση του one Athens δεν υφίσταται πρόβλεψη για την εφαρμογή κάποιας αντίστοιχης μεθοδολογίας αφού οι κατόψεις αλλά και γενικότερα οι επίλυση του κτιρίου αντιμετωπίζονται κυρίως στατικά, μη αναστρέψιμα χωρίς ρύθμιση για περαιτέρω εξέλιξη. Η λογική των κατοικιών αυτών καλύπτει ορισμένες ανάγκες του σήμερα και θέτει πολύ συγκεκριμένα όρια ως προς αυτό, αφού δεν εντάσσεται στην επίλυση τους η θεωρία του συνεκτικού ομοιογενούς κυττάρου το οποίο εξελικτικά με το πολλαπλασιασμό του να ικανοποιήσει μελλοντικές ανάγκες της κοινωνίας.

⁷⁴ monumenta, ΣΑΔΑΣ, ΤΕΕ, κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

⁷⁵ Καπράρας Γ., Κ.Α Δοξιάδης, οι θεωρίες και οι πρακτικές του στον αναπτυσσόμενο κόσμο, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Ξάνθης- τμήμα αρχιτεκτόνων μηχανικών, Νοέμβριος 2014

⁷⁶ monumenta, ΣΑΔΑΣ, ΤΕΕ, κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

εικ. 3-23

εικ. 3-24

εικ. 3-25

Η δεύτερη κυρίαρχη θέση του Δοξιάδη ως προς τη λογική του ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού αφορά το ρόλο του αρχιτέκτονα ως χτίστη κοινοτήτων.⁷⁷ Τονίζει την εστίαση στο σύνολο, το σχεδιασμό με βάση την οικονομία, την κοινωνία, τον Άνθρωπο παρά το σχέδιο. Στη συγκεκριμένη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός καλύτερου ανθρώπινου περιβάλλοντος οδηγείται σε μια επιστημονική και αντικειμενικότερη αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής παρά στην αισθητική- υποκειμενική.

Η θεώρηση αυτή δεν βρίσκει εφαρμογή στο κτιριακό συγκρότημα του one Athens αφού κυριαρχεί έμπρακτα η υποκειμενικότητα στο σχεδιασμό και η αισθητική αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής κάτι που γίνεται κυρίως αντιληπτό στην αντιμετώπιση των όψεων λόγω της πολυπλοκότητας τους τόσο σε επίπεδο οργάνωσης, όσο και σε επίπεδο υλικότητας. Γενικά η λειτουργικότητα δεν αποτελεί τον κυρίαρχο παράγοντα της επίλυσης αφού θέση έχουν και τα διακοσμητικά στοιχεία στη σύνθεση. Κάτι που δε συνάδει με τις θεωρήσεις του Δοξιάδη περί αισθητικής και στυλ ο οποίος υποστήριζε πως «[...] από τους αρχαίους χρόνους ήταν γνωστό πόσο σημαντικός παράγοντας είναι

⁷⁷ Doxiadis C.A., *Ekistics*, τόμος 17, τεύχος 100, 1964, σελ. 143-149

η επανάληψη ενός συγκεκριμένου κατασκευαστικού στοιχείου για τη δημιουργία στυλ. Αυτό είναι αληθές για πολλά αρχιτεκτονικά στυλ, είναι αληθές για όλους τους τύπους ειλικρινούς αρχιτεκτονικής έκφρασης.»⁷⁸

Δεν πρέπει να παραληφθεί ότι η ύπαρξη στοιχείων που να ενισχύουν την αίσθηση της ανθρώπινης κλίμακας στο αίθριο όπως τα αγάλματα και τα γλυπτά αλλά και η γενικότερη διαμόρφωσή του με την εισαγωγή του φυσικού στοιχείου σε αυτό για τη δημιουργία ενός ευχάριστου, γαλήνιου περιβάλλοντος για τον άνθρωπο δεν υπάρχουν πλέον στην επέμβαση του one Athens, κάτι που επίσης αποδυναμώνει τη λειτουργία του, δίνει έμφαση στην ύπαρξη και τον όγκο των κτιρίων και προσπερνά τον ανθρωποκεντρικό σχεδιασμό του ενισχύοντας την ατομικότητα.⁷⁹

⁷⁸ Doxiadis Associates, *House types and communities in Islamabad*, Ίδρυμα Κωνσταντίνου και Έμμας Δοξιάδη, τόμος 32, 01/07/1961, αρχείο Κ. Δοξιάδη
⁷⁹ Γρατσία Ε., *Σχολή Δοξιάδη: ένα κτίριο που διχάζει*, ΒΗΜΑ/DECO, φεβρουάριος 2010, σ.60-61

Modulus

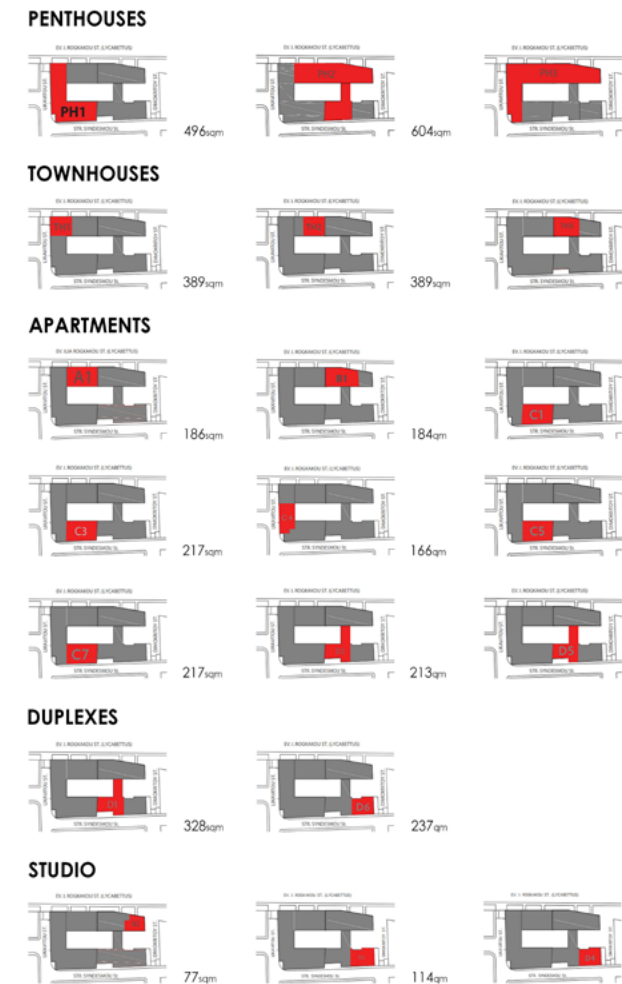
Όπως σε πολλά κτίρια σχεδίασε ο Δοξιάδης, έτσι και στο κτίριο των γραφείων του, η χρήση του modulus, της ολοκληρωμένης μονάδας δηλαδή που επαναλαμβάνεται για το σχηματισμό του συνόλου του κτιρίου, κατέχει κυρίαρχο ρόλο στο σχεδιασμό και την κατασκευή με άμεση αναφορά, βέβαια, στην κλίμακα του ανθρώπου.

Τα εργαλεία που συμβάλουν στο σχεδιασμό και τη χρήση αυτού του modulus είναι ο χρήση του καννάβου ως κυρίαρχη σχεδιαστική αρχή, η τυποποίηση των χώρων που προσφέρει την επαναληψιμότητα στο σχεδιασμό και η λογική της προκατασκευής που δίνει την ευκολία για αμεσότερη και οικονομικότερη «παραγωγή» του modulus. Η εξοικονόμηση χρόνου στην κατασκευή, οι οικονομικότερες λύσεις αλλά και η λογική της βιωσιμότητας του κτιρίου μέσα από την επανάληψη, πρόσθεση ή αφαίρεση μονάδων αποτελεί τις θεμελιακές αρχές του modulus του Δοξιάδη.

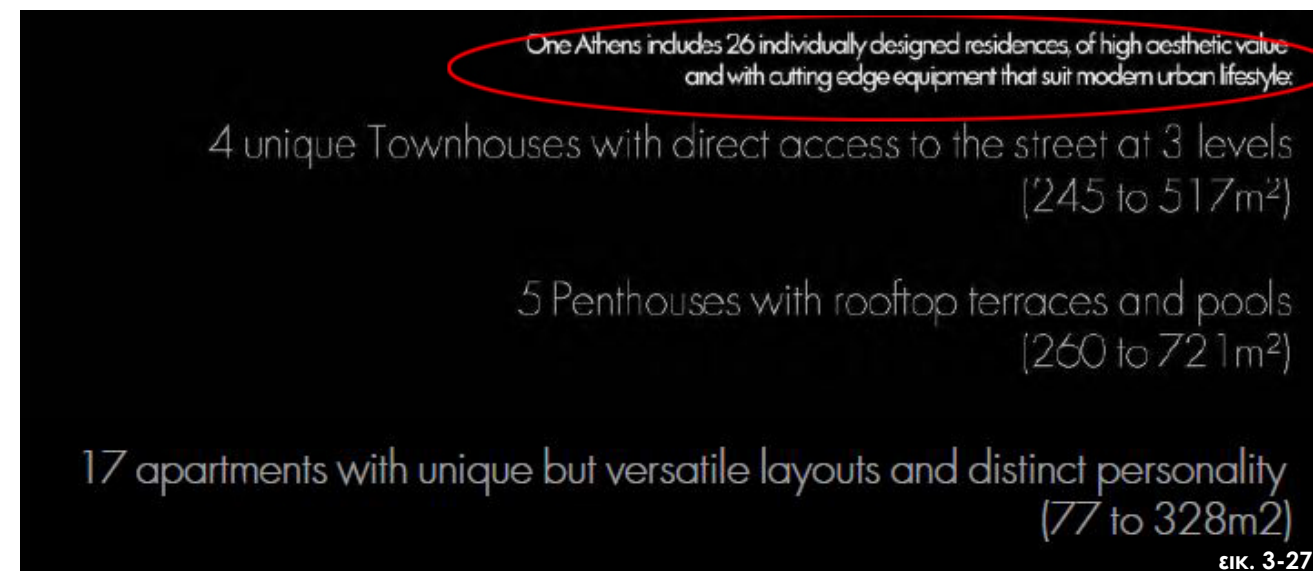
Μελετώντας τη δομή του κτιριακού συγκροτήματος One Athens παρατηρούμε ότι η χρήση του modulus δεν υφίσταται και είναι, πλέον, αδύνατη. Ξεκινώντας από την οργάνωση σε κάνναβο, γίνεται αντιληπτό ότι ενώ ο βασικός δομικός κάνναβος του κτιρίου, ο οποίος κηρύχτηκε και ως διατηρητέο

6. 3-1

τυπολογίες διαμερισμάτων

ΕΙΚ. 3-26

ΕΙΚ. 3-27

ΕΙΚ. 3-28

ΕΙΚ. 3-29

μνημείο, διατηρείται στην όψη επί της Στρατιβτικού Συνδέσμου, η επαναληψιμότητα των επι μέρους μονάδων που τον απάρτιζαν δεν υφίσταται πια τόσο σε επίπεδο όψεων αλλά και κάτοψης. Το μοναδιαίο στοιχείο του καννάβου του κτιρίου μετασκευάζεται σε τρία νέα στοιχεία διαφορετικής υλικότητας. Συνεχίζοντας, γίνεται αντιληπτό ότι η λογική της τυποποίησης δεν υφίσταται πλέον στο κτιριακό αυτό συγκρότημα. Έχοντας

νέο κτιριολογικό πρόγραμμα, η τυποποίηση αυτή αναφέρεται στη δημιουργία τυπολογιών κατοικιών. Ωστόσο, αυτό είναι κάτι που δε συμβαίνει αφού και οι 26 κατοικίες είναι μοναδικά σχεδιασμένες, παράγουν διαφορετικές ποιότητες, χωρίς να εντάσσονται σε τυπολογικές κατηγορίες πέραν του συνόλου της επιφάνειάς τους.⁸⁰ Αυτό ενισχύει την έλλειψη ρυθμού και επαναληψιμότητας που αναφέρθηκε προηγούμενα. Τέλος, όσον αφορά τη λογική της προκατασκευής, αυτή υφίσταται στα στοιχεία μικρής κλίμακας όπως και σε κάθε κατασκευή, πλέον, δεν ακολουθεί όμως τη αρχή του Δοξιάδη ο οποίος εφαρμόζει τη λογική της προκατασκευής όχι μόνο σε επίπεδο δομικών υλικών και κτιριακού εξοπλισμού αλλά και σε επίπεδο γενικότερης διαμόρφωσης όπως για παράδειγμα με την χρήση προκατασκευασμένων τοίχων και

⁸⁰ Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, <http://www.oneathens.gr/epresentation/>

διαχωριστικών⁸¹.

Καταλήγοντας, η χρήση του modulus δεν είναι υπαρκτή πλέον στη μετασκευή του κτιριακού συγκροτήματος Δοξιάδη, με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη διάρκεια αλλά και κόστος στην κατασκευή του κτιρίου και την πολύ σημαντική έλλειψη βιωσιμότητας αυτού, αφού δεν είναι σε θέση να καλύψει τις μεταβαλλόμενες μελλοντικές ανάγκες του κτιρίου και της περιοχής στην οποία εντάσσεται.

Θεωρία για αίθρια

Το αίθριο του κτιριακού συγκροτήματος διατηρήθηκε ανέπαφο ως χώρος θεωρητικά, αφού χαρακτηρίστηκε διατηρητέο. Ωστόσο η λογική και οι αντιλήψεις του Δοξιάδη για τα αίθρια που αρχικά ερμηνεύονταν ολοκληρωτικά στο κτιριό του, μετά τη μετασκευή του η ανάγνωσή τους είναι σχεδόν αδύνατη.

Η αντίληψη του για το σχεδιασμό αιθρίων περιελάμβανε τόσο παράγοντες τοπικής μνήμης ως αναφορά στην κεντρική πλατεία, όσο και καθαρά πρακτικούς λόγους που αναφέρονταν στη λειτουργικότητα του κτιρίου και τη ζωή στην πόλη.

Στην επέμβαση του one Athens το κτίριο συνεχίζει να λειτουργεί ως παράγοντας αναφοράς στο παλιό αθηναϊκό αίθριο και να έχει παράλληλα το ρόλο της κεντρικής πλατείας του συγκροτήματος, αφού αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του κτιρίου ο οποίος συγκεντρώνει γύρω του κάποιες κοινόχρηστες λειτουργίες του κτιρίου, όχι όμως το σύνολο τους.

⁸¹ Doxiadis C.A., *Architecture in transition*, Hutchinson, London 1968, σ. 130-131

Η ειδοποιός διαφορά του αιθρίου του κτιρίου Δοξιάδη με το σημερινό αίθριο είναι οι κυρίαρχες επιμέρους ποιότητες που το συνιστούσαν και αντικατόπτριζαν τις αντιλήψεις του Δοξιάδη για τη σημασία του αιθρίου στις σημερινές κορεσμένες πόλεις, που το φυσικό στοιχείο είναι ανύπαρκτο. Το αρχικό αίθριο περιελάμβανε μία ολόκληρη μικρογραφία της φύσης η οποία είχε εισηχθεί μέσα σε αυτό με πολλαπλούς τρόπους. Οι πολλών διαφορετικών ειδών φυτεύσεις έδιναν ανάσα πρασίνου στο χώρο και παρέπεμπαν στα είδη των φυτών που μπορεί να συναντήσει κανείς στα διάφορα σημεία της Ελλάδας. Οι πλάκες και ο βράχος παρέπεμπαν στη γη, τα σκληρά υλικά και το ορεινό τοπικό ανάγλυφο. Το νερό στη δεξαμενή ήταν το τρίτο σημαντικό στοιχείο της φύσης που είχε εισηχθεί στο αίθριο εκείνο και παρέπεμπε στη θάλασσα, τη λίμνη και οποιαδήποτε άλλη μορφή υγρού στοιχείου μπορεί κανείς να συναντήσει στη φύση. Ο έμβιος παραγοντας δε θα μπορούσε να παραληφθεί, όπως και σε οποιοδήποτε τμήμα της φύσης. Το μικροκλίμα που δημιουργούσαν τα φυσικά στοιχεία ήταν μία ακόμα σπουδαία ποιότητα του αιθρίου αυτού, αφού ενίσχυε ακόμα περισσότερο την ευχάριστη αίσθηση με την παρουσία σε αυτό. Οι παραπάνω παράγοντες οδηγούσαν στην αναπαραγωγή της φύσης μέσα σε εκείνο το αίθριο, την αίσθηση γαλήνης και ηρεμίας μέσω της αποστασιοποίησης από το φόρτο του αστικού

ιστού.

Στη δεύτερη φάση του το κτίριο δεν περιελάμβανε τη φύση ως κυρίαρχο στοιχείο του αιθρίου.⁸² Η αντιμετώπιση του είναι πολύ πιο απλοϊκή και λιτή διατηρώντας μόνο τις αρχικές μαρμάρινες πλάκες μαρμάρου. Το φυσικό στοιχείο συναντάται στην ύπαρξη ενός δέντρου, ενώ γίνεται λόγος για τη διατήρηση της δεξαμενής με το νερό στο κέντρο του. Γη, δέντρα, έμβιος παράγοντας και μικροκλίμα είναι στοιχεία που έχουν εκλίψει πλέον από την κεντρική αυτή πλατεία στην οποία δεν πραγματοποιείται η ίδια αίσθησης αλλαγής από το φόρτο της πόλης αφού δεν αποτελεί πλέον τμήμα φύσης.⁸³ Οι άλλοτε κοινωνικές επαφές και συναθροίσεις που πραγματοποιούνταν μεταξύ εργαζομένων, καθηγητών, φοιτητών, πολιτών και καλλιτεχνών στο κτίριο Δοξιάδη οι οποίες παρήγαγαν, ανεξάρτητα, από οικονομικούς παράγοντες ουσιαστική πνευματική ανάπτυξη και προήγαγαν την πολύπλευρη διαμόρφωση του ανθρώπινου χαρακτήρα μέσω της δημιουργίας ενός διεπιστημονικού υποβάθρου, τώρα περιορίζονται στη περιορισμένη συνάθροιση των κατοίκων 26 διαμερισμάτων.

82 Γρατσία Ε., Σχολή Δοξιάδη: ένα κτίριο που διχάζει, ΒΗΜΑ/DECO, φεβρουάριος 2010, σ.60-61
83 monumenta, ΣΑΔΑΣ, ΤΕΕ, κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

86... *Αρχιτεκτονική δημιουργία*από το τοπικό στο οικουμενικό

Το τοπικό στοιχείο τείνει προς εξαφάνιση στο έργο αυτό, γεγονός που έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με τις θεωρίες του Δοξιάδη, γιατί σε αυτή την έντονη αντίθεση βασίζεται η διατύπωση, εξ' αρχής, των σωστών ισορροπιών των στοιχείων αυτών από τον αρχιτέκτονα.

Το συγκρότημα One Athens επιχειρεί να εισάγει μια νέα φιλοσοφία κατοίκησης στο κέντρο της πόλης, στο πρότυπο αντίστοιχων αναπτύξεων σε μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα του κόσμου. **Ο οικουμενικός χαρακτήρας επομένως, εμφανίζεται στην διαχείριση των κατόψεων των κατοικιών αλλά και των κοινόχρηστων χώρων.**

Αντίθετα ο τοπικός χαρακτήρας δεν εμφανίζεται στο έργο, γιατί δεν επιτυγχάνεται ισορροπημένη σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον, ενώ ακόμη και ο προσανατολισμός των διαμερισμάτων δεν έχει γίνει με γνώμονα το βιοκλιματικό στοιχείο, αλλά με γνώμονα τη θέα που θα αυξήσει την αξία των ακινήτων.⁸⁴

⁸⁴ monumenta, ΣΑΔΑΣ, ΤΕΕ, κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

ΕΙΚ. 3-32

ΕΙΚ. 3-33

από το παραδοσιακό στο σύγχρονο

Στην νέα επέμβαση διακρίνουμε σαφώς διεθνή, σύγχρονα χαρακτηριστικά και στα βασικά του στοιχεία αλλά και στο μικροχώρο των κατοικιών. Στο εξωτερικό του κτιρίου φαίνεται έντονα το σύγχρονο στοιχείο, αρχικά μορφολογικά με τις προεξέχουσες επιφάνειες στα μπαλκόνια των κατοικιών, ενώ και στα υπόλοιπα ανοίγματα, έχουν τοποθετηθεί κινητές επιφάνειες από διαφώτιστο σκυρόδεμα⁸⁵, που χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα ως κάλυμμα μπροστά από ημι-ιδιωτικό χώρο. Ακόμη η τεχνολογική υπεροχή φαίνεται στον τρόπο που έχουν μετακινηθεί τα παλαιά πλαίσια των ανοιγμάτων ώστε να τοποθετηθούν τα νέα στοιχεία πλήρωσης.

Στο εσωτερικό του κτιρίου οι σύγχρονες ανέσεις συνοδεύονται από νέες τεχνολογίες. Υπάρχει μελέτη φωτισμού, ηχοπροστασίας, θέρμανσης και ψήξης, με θερμενόμενα πανέλα και σύγχρονα κλιματιστικά συστήματα, ενώ επίσης στις κατοικίες συμπεριλαμβάνεται και υπερσύγχρονος εξοπλισμός με έλεγχο μέσω κινητού τηλεφώνου. Μοναδικό σχεδιαστικό στοιχείο που αναφέρεται σε παραδοσιακό στοιχείο, είναι οι μαρμάρινες επενδύσεις στα λουτρά και το

⁸⁵ Δημιουργεί ένα υποβλητικό παιχνίδι σκιών, κατά το οποίο το περίγραμμα των κινούμενων σωμάτων προβάλλεται επάνω στην επιφάνεια.

ΕΙΚ. 3-34

ΕΙΚ. 3-35

ΕΙΚ. 3-36

εικ. 3-37

εικ. 3-38

ψαροκόκκαλο στα ξύλινα δάπεδα, τα οποία αναφέρονται στην αθηναϊκή πολυκατοικία του 60' και 70'.⁸⁶

από το χρηστικό στο μνημειακό

Με αυτό το δίπολο όπως έχει προαναφερθεί, ο Δοξιάδης καταδεικνύει το γεγονός πως αρκετοί αρχιτέκτονες προσπαθούν να δημιουργήσουν μνημειακά κτίρια. Η συγκεκριμένη επέμβαση δεν έχει ακολουθήσει την αρχή του Δοξιάδη για δημιουργία προτίστως λειτουργικής αρχιτεκτονική, με απλούς χώρους χωρίς διακοσμητικά στοιχεία. **Ήδη από τις όψεις του κτιρίου οι μελετητές έδειξαν την πρόθεση τους για δημιουργία ενός κτιρίου τοπόσημου της περιοχής, ένα κτίριο το οποίο με την υπερσύγχρονη τεχνολογία που εισάγεται σε αυτό, προσπαθεί να γίνει μνημείο στην θέση ενός μνημείου.**

⁸⁶ Μαρτίνος Σ., *Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών (one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)*, περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014

3.3 διαχείριση στοιχείων μνήμης

....89.....

Η άποψη του μελετητή Νικόλα Τραβασάρου είναι ότι τα κτίρια είχαν ήδη αλλοιωθεί και ο αρχικός σχεδιασμός δεν σωζόταν, ενώ αναφέρει πως η νέα μελέτη σέβεται τον φέροντα οργανισμό, το αίθριο και τις κλίμακες και η μετατροπή του κτιρίου σε κατοικίες δημιουργεί ένα ζωντανό κύτταρο στην πόλη και όχι ένα μνημειακό απολίθωμα.⁸⁷ Οι αρχιτέκτονες της μελέτης τονίζουν πως ο σεβασμός της μνήμης του κτιρίου, καθώς και η ανάπτυξη μιας οραματικής στρατηγικής⁸⁸ για την επιτυχή ένταξή του στην τρέχουσα και τη μελλοντική ζωή της πόλης απέτελεσαν από την αρχή σκέψεις-κλειδιά.⁸⁹

Στη μετασκευή του κτιρίου Δοξιάδη, οι αρχιτέκτονες με άμεσες αναφορές σε στοιχεία του παλαιού θεωρούν ότι διατηρείται η μνήμη του ιστορικού κτιρίου. Πέρα από τα χαρακτηρισμένα διατηρητέα στοιχεία του φέροντος οργανισμού, των στοιχείων της όψης της Στρατιωτικού Συνδέσμου, του αιθρίου και των κλιμακοστασίων, τα επιπλέον στοιχεία που αναφέροντα σε παλαιά είναι, το μάρμαρο στις επιφάνειες των μπαλκονιών, το οποίο είναι το ίδιο με το δάπεδο του αιθρίου όπως επίσης έχουν διατηρηθεί στους χώρους διημέρευσης οι γραμμωτέςροφές από σπλισμένο σκυρόδεμα. Επίσης ως εξαίρεση στον κανόνα και υπαινιγμός στην προηγούμενη κατάσταση του κτιρίου ως κτιρίου γραφείων, ένα από τα σχεδιασμένα από τον Δοξιάδη επαναλαμβανόμενα στοιχεία πλήρωσης έχει αποκατασταθεί και έχει τοποθετηθεί σε μια γωνία, όπου είναι ορατό από

⁸⁷ <http://www.monumenta.org/>

⁸⁸ Ο αρχιτέκτονας Δ. Φιλιππίδης, τη χαρακτηρίζει ως «μια πρόταση επανάχρησης σπάνια για τα ελληνικά πράγματα, τολμηρή, χωρίς υπεκφυγές», πηγή: Φιλιππίδης Δ., *Ένα μυθικό κτίριο περνά στην αντίπερα όχθη*, ηλεκτρονικό ιστολόγιο του Γιώργου Τριανταφύλλου triantafylloug.blogspot.gr, στήλη: Το ηλεκτρονικό αναλόγιο του Δημήτρη Φιλιππίδη, κείμενα για την αρχιτεκτονική και όχι μόνο, Αθήνα, 12/01/2014

⁸⁹ Μαρτίνος Σ., *Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών (one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)*, περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014

.....90..... τους περαστικούς που βαδίζουν στο επίπεδο του δρόμου. Τέλος γίνεται μια αναφορά και μίμηση στην αθηναϊκή πολυκατοικία, με μαρμάρινα στοιχεία στα λουτρά και με το δάπεδο ψαροκόκκαλο. Αυτό που έπρεπε να διατηρηθεί ή αυτό που έπρεπε να αποκατασταθεί, αν είχε φθαρεί, ήταν η ίδια η ποιότητα της αρχιτεκτονικής του κτιρίου με τις αρχές του Δοξιάδη.⁹⁰

Πιο συγκεκριμένα, συγκεντρώνοντας τις βασικές αξίες του κτιρίου σε δύο βασικές κατηγορίες, αυτή της αρχιτεκτονικής αξίας και αξίας νεωτερισμού και αυτή της ιστορικής- πολιτισμικής αξίας, γίνεται αντιληπτό ότι τα στοιχεία μνήμης που τις συνθέτουν δεν υφίστανται στη σημερινή κατάσταση του κτιρίου τόσο λόγω αλλαγής κτιριολογικού προγράμματος όσο και λόγω επιμέρους επιλογών της επίλυσης.

Ξεκινώντας από την πρώτη κατηγορία αξιών, γίνεται άμεσα κατανοητό ότι η αρχιτεκτονική αξία του κτιρίου η οποία περιελάμβανε την ύπαρξη σχεδιαστικών αρχών του μοντέρνου κινήματος που ερμηνεύονταν σε επίπεδο λιτότητας, οικονομίας και ειλικρίνειας στην κατασκευή, κυριαρχίας της λειτουργικότητας και έλλειψη διακόσμου στη μετασκευή του κτιρίου καταργείται. Η αξία νεωτερισμού του κτιρίου Δοξιάδη η οποία αφορούσε τις νέες τεχνολογίες στη χρήση του σκυροδέματος, την καινοτομία στη χρήση των κινητών διαχωριστικών για την επίτευξη της πιο

90 Γρατσία Ε., Σχολή Δοξιάδη: ένα κτίριο που διχάζει, ΒΗΜΑ/DECO, φεβρουάριος 2010, σ.60-61

6. 3-2

ΕΙΚ. 3-39

.....91..... εύρυθμης λειτουργίας των γραφείων και κυρίως στην ένταξη στο σχεδιασμό των στοιχείων βιωσιμότητας το οποίο ήταν νεωτεριστικό στοιχείο για την εποχή του, περιορίζεται στο one Athens στην τεχνολογική καινοτομία κάποιων υλικών όπως το φωτοδιαπερατό σκυρόδεμα που εξυπηρετούν λιγότερο λειτουργικούς σκοπούς.

Η δεύτερη και ίσως σημαντικότερη κατηγορία αξιών του κτιρίου Δοξιάδη περιλαμβάνει αυτή της ιστορικής και πολιτισμικής του αξίας. Τα στοιχεία που συνθέτουν τις αξίες αυτές και τελικά ένα πολύ σημαντικό τμήμα της μνήμης του κτιρίου αφορούν το ρόλο που αυτό διετέλεσε στη συνοικία του Κολωνακίου αλλά και της πόλης των Αθηνών, την ιστορικότητα και σημασία των γραφείων Δοξιάδη αλλά και των τεχνικών σχολών του ΑΤΙ που αυτό στέγαζε για την Ελλάδα και όχι μόνο, των ανθρώπων που αναμείχθηκαν με το σχεδιασμό αλλά και τη λειτουργία του κτιρίου που περιλαμβάνουν ισχυρές προσωπικότητες που συνέβαλαν τόσο στη σύνθεση του κτιρίου αλλά και στη λειτουργία του αργότερα με τη διδασκαλία τους στις σχολές και τέλος τα σημαντικότερα πολιτισμικά δρώμενα που συνεχώς αυτό φιλοξενούσε. Ένα μεγάλο μέρος των στοιχείων αυτών εξαφανίζονται με την αλλαγή του κτιριολογικού προγράμματος και μετατροπή του σε συγκρότημα κατοικιών, ενώ τα υπόλοιπα καταργούνται λόγω τελείως διαφορετικής αντιμετώπισης της σύνθεσης του κτιρίου με ελλιπείς αναφορές στη προηγούμενη του κατάσταση.⁹¹

91 Λυρούδιας Ε. (πρόεδρος ΣΑΔΑΣ), κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

ΕΙΚ. 3-40

4. Ερμηνεία

Το κτίριο μελέτης αποτελεί έργο εξέχουσας σημασίας τόσο για τα ελληνικά όσο και για τα παγκόσμια δεδομένα. Ο συγκερασμός καθοριστικών αρχών του μοντέρνου κινήματος με την εφαρμογή των οικιστικών θεωριών του Δοξιάδη, σε κτιριακό επίπεδο αυτή τη φορά, με συνεχές σημείο αναφοράς τον άνθρωπο, δημιουργούν ένα μοναδικό δείγμα ανθρωποκεντρικής αρχιτεκτονικής σε ένα μοντερνιστικό κτίριο γραφείων που έμεινε ανεξίτηλο στη μνήμη των κατοίκων της περιοχής αλλά και των κατοίκων της Αθήνας γενικότερα τόσο σε επίπεδο αρχιτεκτονικής χειρονομίας όσο και της καθαυτής λειτουργίας του κτιριακού αυτού συγκροτήματος. Δεν πρέπει να παραληφθεί η σημασία που είχε το κτίριο μελέτης για τον ίδιο το Δοξιάδη, αφού στέγασε τα γραφεία της εταιρείας του κορυφαίου αυτού αρχιτέκτονα και πολεοδόμου.

Από την ερμηνεία των θεωριών του Δοξιάδη για το σχεδιασμό του χώρου γίνεται αντιληπτό ότι οι κυρίαρχες έννοιες γι' αυτόν είναι η Φύση, ο Άνθρωπος, τα Κελύφη, η Κοινωνία και τα Δίκτυα καθώς και οι συνεχείς αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους για τη σύνθεση σε όλες τις κλίμακες. Υποστήριζε την ανάγκη για εντοπία αφού θεωρούσε ως αποστολή των αρχιτεκτόνων και πολεοδόμων τη δημιουργία ενός τόπου που να αντιστοιχεί στα όνειρα όλης της ανθρωπότητας και όχι στα προσωπικά υποκειμενικά όνειρα που οδηγούν στις ουτοπίες. Τόνιζε μέσω των θεωριών του την ανάγκη για την υλοποίηση των κοινών ονείρων και την παράλληλη υλοποίηση των προσωπικών μέσα στα πλαίσια του κοινού. «Στην πραγματικότητα έχουμε ανάγκη μία εντοπία κοινή για όλους μας, και μία προσωπική για τον καθένα μας.»⁹² βάση όλων των παραπάνω αποτελεί η θεωρία του περί ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται ένα αστικό-οικιστικό σύστημα το οποίο βασίζεται σε μία κατανόηση του ανθρώπινου συστήματος

⁹² Doxiadis K. A, *Between Dystopia and Utopia*, Faber and Faber, Λονδίνο, 1968, σ.49-65

.....94..... και των ανθρώπινων αξιών, το οποίο δίνει στον άνθρωπο την ευκαιρία να αναπτυχθεί πλήρως.

Στο σημείο αυτό ο Δοξιάδης εστιάζει στο ρόλο τον οποίο οφείλει να έχει ο αρχιτέκτονας ως *παραγωγός και χτίστης κοινοτήτων* απαλλαγμένος από υποκειμενικότητα και προσωπικές φιλοδοξίες επιφορτισμένος με την ευθύνη του επιστήμονα δημιουργού ο οποίος συνθέτει με μοναδικό άξονα τον άνθρωπο και όχι το άτομο.

Μέσω των θεωριών του Δοξιάδη θέτονται τα θεμέλια για τη διεπιστημονικότητα στο αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό έργο αφού ο ίδιος σε όλη την πορεία του έργου του τόνιζε έμπρακτα την ανάγκη για τη σύνθεση των επιστημών για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι θεωρίες του να έχουν αναφορές στις επιστήμες τις κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας, ψυχολογίας, φυσικής αλλά και στις οικονομικές επιστήμες αφού για αυτόν μόνο με ένα τέτοιο συνδυασμό το αποτέλεσμα θα ήταν ολοκληρωμένο και επιστημονικό.

Οι θεωρίες του αυτές αναγνωρίζονται μία προς μία στη σύνθεση του κτιρίου μελέτης το οποίο αποτελεί παράδειγμα μίας μικρής εντοπίας, έχει σχεδιαστεί με βασικό μέτρο τον άνθρωπο και τις ανάγκες του, οργανώνει και ενισχύει στο μέγιστο τις κοινωνικές επαφές και αλληλεπιδρά αριστοτεχνικά με τη Φύση, τα Κελύφη και τα Δίκτυα.

Μέσω της ανάλυσης και με παράλληλες αναγωγές στην αξιολογική θεώρηση των εννοιών και των αντιλήψεων του όρου μνημείου του Alois Riegl⁹³ αποδεικνύονται οι αναμνηστικές αξίες του κτιρίου Δοξιάδη που αφορούν την αρχιτεκτονική, ιστορική, πολιτισμική και την οικονομική του αξία καθώς και την αξία νεωτερισμού του κτιρίου. Το κτίριο μελέτης υπήρξε ένα φυτώριο ιδεών, πολιτισμού και καινοτομίας, στέγασε τις τέχνες και εκθέσεις μεγάλων καλλιτεχνών και έγινε

⁹³ Ρίγκλ Α., *Ουσία και γένεση της μοντέρνας λατρείας των μνημείων*, Έννοιες της τέχνης τον 20ο αιώνα, επιμ.-εισαγ., Π.Πούλος, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, 2006

εκκολαπτήριο νέων δημιουργών αντικατοπτρίζοντας ακριβώς τη διεθνή ακτινοβολία του Δοξιάδη,95.....

ασκώντας μεγάλη επιρροή στη συλλογική μνήμη της συνοικίας αλλά και της πόλης της Αθήνας γενικότερα. Σ' αυτά τα κτίρια παράγονταν αρχιτεκτονική, πολεοδομία και χωροταξία για ένα μεγάλο μέρος του κόσμου.

Με την αλλαγή ιδιοκτησίας του κτιριακού συγκροτήματος Δοξιάδη και τη μετασκευή του στο συγκρότημα κατοικιών *one Athens* τα περισσότερα από τα παραπάνω δεδομένα άλλαξαν. Αυτό συνέβη κυρίως λόγω της αλλαγής χρήσης του κτιρίου αλλά και λόγω των επιμέρους επιλογών στην αντιμετώπιση αυτής της επέμβασης.

Οι θεωρίες του Δοξιάδη οι οποίες οργάνωναν τη δομή και λειτουργία του αρχικού κτιρίου διατηρήθηκαν κατά βάση στο επίπεδο των τμημάτων του κτιρίου που χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα μνημεία. Έτσι, η λογική του σχηματισμού γύρω από το αίθριο και της διττής αναφοράς των δωματίων σε Ακρόπολη και Λυκαβηττό στη βάση της επαφής με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον διατηρούνται. Από την άλλη, θεωρίες περί σχηματισμού της εντοπίας στο κτίριο, της εισαγωγής σε αυτό της Φύσης, η αρχή για την αντικειμενική και επιστημονική αντιμετώπιση της επέμβασης χωρίς προσωπικές αναφορές σε αποψεις περί αισθητικής, υποκειμενικότητα και επιφανειακότητα στο σχεδιασμό και την εισαγωγή στοιχείων βιωσιμότητας είτε δεν είναι δυνατές στη σύνθεση του κτιριακού συγκροτήματος *one Athens* είτε δεν είναι επιθυμητές.

Τα στοιχεία συλλογικής μνήμης που διατηρήθηκαν στο κτίριο εντοπίζονται στο σύνολο των διατηρητέων τμημάτων του κτιρίου σε συνδυασμό με την επιλογή του αρχιτέκτονα για διατήρηση ορισμένων υλικών και τεχνικών με άμεση αναφορά είτε στο κτίριο Δοξιάδη ειδικά, είτε σε κτίρια σύγχρονά του γενικότερα. Παρόλα αυτά οι αρχιτεκτονικές αξίες του αρχικού κτιρίου σε μεγάλο

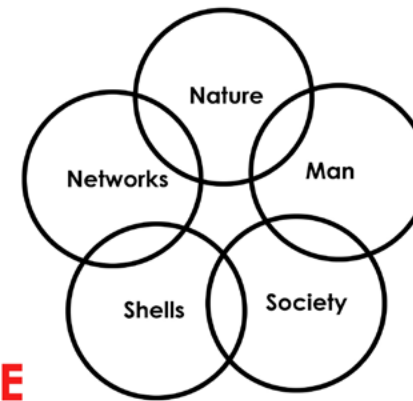
96...βαθμό πάουν να υπάρχουν, ενώ οι ιστορικές- πολιτισμικές του αξίες, που συνδέονται άμεσα με τον παράγοντα της συλλογικής μνήμης, εξαφανίζονται άμεσα με την αλλαγή του κτιριολογικού προγράμματος. Το κτίριο αυτό δεν αποτελεί, πλέον στέγη αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας, δεν παράγεται σε αυτό γνώση που επηρεάζει τα παγκόσμια δεδομένα ούτε αποτελεί πυρήνα εκπαίδευσης, γνώσης και συγκέντρωσης πολιτισμικών δρωμένων. Η ακτινοβολία αυτού του έργου περιορίζεται πλέον στην περιορισμένη εξυπηρέτηση ορισμένων κατοίκων.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το κτίριο Δοξάδη ήταν ένα πολύ πιο «σύγχρονο» και διαχρονικό κτίριο αφού εμπεριέχει στοιχεία βιωσιμότητας και ένταξης του στις μεταβαλλόμενες ανάγκες κάθε περιόδου, ήταν σχεδιασμένο ανθρωποκεντρικά με κύριο άξονα τη λειτουργικότητα. Αποτελεί μία δυναμική λύση η οποία, με την κατάλληλη αντιμετώπιση τόσο σε αρχιτεκτονικό όσο και σε χρηστικό επίπεδο αλλά και με την αντίστοιχη συντήρηση, στο πέρασμα του χρόνου θα μπορούσε να αφομοιωθεί στην εξέλιξη του αστικού ιστού της Αθήνας χωρίς να αποτελεί ένα «μνημειακό κουφάρι».

Σε αυτή τη λογική ο Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Αρχιτεκτόνων κ. Ε. Λυρούδης αναφέρει «το κτίριο όφειλε να μετατραπεί σε στέγη των αρχιτεκτόνων- πολεοδόμων, διατηρώντας την αρχιτεκτονική μιας ιστορικής προσωπικότητας που έβγαλε την Ελλάδα στο εξωτερικό».⁹⁴ Το παλαιό κτίριο αποτελούσε μνημείο γιατί ήταν ένα σύμβολο συλλογικής μνήμης. Το νέο κτίριο δεν θα μπορέσει να γίνει σύμβολο συλλογικής μνήμης γιατί δεν στεγάζει συλλογικές δραστηριότητες.⁹⁵

⁹⁴ Λυρούδης Ε. (πρόεδρος ΣΑΔΑΣ), κριτική της νέας επέμβασης σε επιστολή προς ΥΠΠΟ, Αθήνα 2009

⁹⁵ Τζάννε Μ., Διατηρητέο μνημείο..26 πεντάστερων βιλών, πρώτο θέμα, 26/05/2010

T O T E

"A timeless landmark reinvented.
The city welcomes the first luxury
lifestyle residences"

Diversity Architects

T O P A

Βρισκόμαστε μπροστά στη σύγκρουση δύο απόψεων ως προς την αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς: μια δυναμική και μια στατική. Η μια άποψη κάνει λόγο για στατική διατήρηση και η άλλη για την αποκαλούμενη 'δυναμική'.

Η έννοια της αποκατάστασης και διατήρησης έχει αναλυθεί πολύ πριν προκύψει η διαμάχη για το κτίριο αυτό. Επομένως δεν θα έπρεπε να έχουν τεθεί θέματα όπως, τι είδους διατήρηση θα μπορούσε να έχει ένα κτίριο χαρακτηριστικό δείγμα του ελληνικού μοντερνισμού και δημιούργημα ενός κορυφαίου αρχιτέκτονα- πολεοδόμου. Όπως επίσης δεν είναι ευρέως κατανοητό ο λόγος για τον οποίο ο στατικός φορέας να χρήζει διατήρησης, αλλά όλη η αρχιτεκτονική φιλοσοφία, με τα στοιχεία απλότητας, να μην έχουν πολιτιστική αξία.

Κατά τη γνώμη μας, η δυσκολία να «σωθεί» το κτίριο, αφορά την αδυναμία της πολιτείας να αναγνωρίσει τη σημασία του πολιτισμού, της πολιτιστικής κληρονομιάς και στο να αξιολογήσει εγκαίρως και να αφιερώσει τα ανάλογα κονδύλια για τη διατήρησή τους. Όπως επίσης και στο γεγονός ότι δεν υπάρχει παιδεία σχετικά με την κληρονομιά του μοντέρνου και τέλος στην ιδεολογική θέση και ευθύνη που αναλαμβάνει ο κάθε αρχιτέκτονας στην πορεία του.

Παρά τις ενστάσεις και τις απόψεις περί «ολοκληρωτικής αλλοίωσης» έχουν ήδη διατυπωθεί και διαφορετικές τοποθετήσεις. Ο Δ. Διαμαντόπουλος, αναφέρει «[...] χάρηκα ακόμη την τόλμη της νέας με ταλέντο αρχιτεκτονικής ματιάς, παρά το γεγονός, όταν σκέπτομαι και περιδιαβαίνω νοερά την περιοχή θα με πηγαίνει πάντα στην αυθεντική του μορφή...»⁹⁶

⁹⁶ Διαμαντόπουλος Δ., *Η νέα μορφή του κτηρίου Δοξιάδη στο Λυκαβηττό*, ηλεκτρονικό ιστολόγιο του Γιώργου Τριανταφύλλου triantafyllou.blogspot.gr, στήλη: Με το βλέμμα του Δημήτρη Διαμαντόπουλου , Αθήνα, 06/01/2014

Επομένως, με ασφάλεια μπορεί κανείς να πει πως μόνο με το πέρασμα των χρόνων θα μπορέσουμε να κρίνουμε αν τελικά η επέμβαση επανάχρησης του One Athens θα μπορέσει να αφομοιωθεί από την κοινωνία και τον αστικό ιστό και αν θα γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για ένα κτίριο- φορέα σημαντικής αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

βιβλιογραφία

κατάλογος εικόνων

κατάλογος διαγραμμάτων

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- _Καζάζη Γ., Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης και το έργο του,Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδας, 2009
- _Κύρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης- κείμενα, σχέδια, οικισμοί, Ίκαρος, Αθήνα, 2006
- _Μαρμαράς Ε. Β, Σχεδιασμός και οικιστικός χώρος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2002
- _Ρίγκλ Α., Ουσία και γένεση της μοντέρνας λατρείας των μνημείων, Έννοιες της τέχνης τον 20ο αιώνα, επιμ.-εισαγ, Π.Πούλος, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, 2006
- _Φιλιππίδης Δ., Νεοελληνική Αρχιτεκτονική, Μέλισσα, Αθήνα, 1984
- _Doxiadis C.A., *Architecture in transition*, Hutchinson, London, 1968
- _Doxiadis C.A., *Anthropopolis- city for human development*, Athens Publishing center, Athens, 1974
- _Doxiadis C.A., *Building entopia*, Athens publishing center, Athens, 1975
- _Doxiadis C.A., *Between dystopia and utopia*, Trinity College, London, 1966
- _Doxiadis C.A, *Ecumenopolis: Tomorrow's City*, BRITANNICA Book of the year, 1968
- _Doxiadis C. A, *Ekistics: An Introduction to the Science of Human Settlements*, Hutchinson, Λονδίνο, 1968

Περιοδικά- άρθρα

- _Αρχιτεκτονική και πλαστικές τέχνες, ιανουάριος 1970, έτος 14ο, φάκελος αρχείου 15158
- _Γρατσία Ειρήνη, Σχολή Δοξιάδη: ένα κτίριο που διχάζει, ΒΗΜΑ/DECO, φεβρουάριος 2010, σ.60-61
- _Δανδόλος Στέφανος, Κωνσταντίνος Δοξιάδης:χτίζοντας για τον άνθρωπο, περιοδικό "Εικόνες", τεύχος Νο 340, ένθετο στο ΕΘΝΟΣ της Κυριακής 31/08/2006
- _Διαμαντόπουλος Δημήτρης, Η νέα μορφή του κτηρίου Δοξιάδη στο Λυκαβηττό, ηλεκτρονικό ιστολόγιο του Γιώργου Τριανταφύλλου, στήλη: Με το βλέμμα του Δημήτρη Διαμαντόπουλου, Αθήνα, 06/01/2014

-102... _Δοξιάδης Κωνσταντίνος, *Η επιστήμη της Οικιστικής*, Αρχιτεκτονική 13/1959, σελ.13
- _Μαρτίνος Σταύρος, *Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών (one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)*, περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014
- _Συμεών Ανδρέας Ν., *Γιατί είναι σημαντικό το κτιριακό συγκρότημα Δοξιάδη:Το κτήριο Δοξιάδη κηρύσσεται διατηρητέο μνημείο αλλά δεν σώζεται.*, ηλεκτρονικό περιοδικό greekarchitects, στήλη ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ, Αθήνα, 10/05/2010
- _ΤΕΕ, Κ. Δοξιάδης, *άφησε τη σφραγίδα του σε τέσσερις ηπείρους*, ενημερωτικό δελτίο ΤΕΕ, στήλη: Οι μηχανικοί και το έργο τους, τεύχος 2563, 07/12/2009
- _Τζαναβάρα Χαρά, *One Athens ή Σχολές Δοξιάδη; Ο χρόνος θα δείξει ποιο όνομα θα μείνει*, Η εφημερίδα των συντακτών, Αθήνα, 09/04/2014
- _Τζάννε Μαριάννα, *Διατηρητέο μνημείο..26 πεντάστερων βιλών*, πρώτο θέμα, 26/05/2010
- _Τριανταφύλλου Γιώργος, *Κτήριο Δοξιάδη- ONE ATHENS: διατήρηση μέσω ενός εντυπωσιακού μετασχηματισμού*, ηλεκτρονικό ιστολόγιο του Γιώργου Τριανταφύλλου, Αθήνα, 12/01/2014
- _Φιλιππίδης Δημήτρης, *Ένα μυθικό κτίριο περνά στην αντίπερα όχθη*, ηλεκτρονικό ιστολόγιο του Γιώργου Τριανταφύλλου, στήλη: Το ηλεκτρονικό αναλόγιο του Δημήτρη Φιλιππίδη, κείμενα για την αρχιτεκτονική και όχι μόνο, Αθήνα, 12/01/2014
- _Φρατζεσκάκης Ι. Μ., *Η επίδραση των πολεοδομικών αρχών του Κωνσταντίνου Δοξιάδη στις μεταφορές και την κυκλοφορία των πόλεων*, συνέδριο «ο Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης και το έργο του», τεχνικά χρονικά, 01-02/2007
- _Doxiadis C., *Architectural Design*, Doxiadis Associates, Athens, φάκελος αρχείου 35839
- _Doxiadis C., *Architectural Review*, London, September 1959, φάκελος αρχείου 15158
- _Doxiadis C., *D.A Monthly Bulletin*, Doxiadis Associates, nos.1-50, Athens, 1959-1962, φάκελος αρχείου 35409
- _Doxiadis C., *D.A newsletter*, nos. 1-12, January-December 1962, vol. 2, φάκελος αρχείου 35507
- _Doxiadis C., *D.A Review*, The Associates, July 1976, vol.12, no.97
- _Doxiadis C., *ekistics- the problems and science of human settlements*, vol.32, 28, 25, 1971, 1969, 1968
- _Doxiadis Associates, *House types and communities in Islamabad*, Ίδρυμα Κωνσταντίνου και Έμμας

Δοξιάδη, τόμος 32, 01/07/1961, αρχείο Κ. Δοξιάδη

.....103.....

Τμήματα από επαγγελματικό ημερολόγιο

- _φάκελος αρχείου 18930_ σχετικά με τους συμβολισμούς του αιθρίου στο κτίριο μελέτης
- _φάκελος αρχείου 19008_ επιχειρήματα σχετικά με τις κλειστές αυλές

Ενημερωτικά έντυπα και φυλλάδια

- _Διαφημιστικό φυλλάδιο της νέας επέμβασης, σχεδιασμένο από την Company- London, 06/2012
- _Τεχνικόν γραφείον Δοξιάδη , σύμβουλοι μηχανικοί, στρ. Συνδέσμου 24, Αθήναι, φάκελος αρχείου 36399 Athens technological institute and graduate school of ekistics, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399
- _D.O profiles, οργανισμός Δοξιάδη, 1970, φάκελος αρχείου 35835
- _Diversity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation/

Ερευνητικές εργασίες- Διδακτορικές διατριβές

- _Ιωαννίδης Β. Μ., *Η πόλη του μέλλοντος του Δοξιάδη: μεταξύ μετεωρισμού και ανθρωπίνης πραγματικότητας*, ερευνητική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 02/2012
- _Καπράρας Γ., *Κ.Α Δοξιάδης, οι θεωρίες και οι πρακτικές του στον αναπτυσσόμενο κόσμο*, ερευνητική εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Ξάνθης- τμήμα αρχιτεκτόνων μηχανικών, Νοέμβριος 2014
- _Ρουμπάνη Γ., Κ. Ταρουδάκη, *Προς την οικουμενόπολη του Δοξιάδη: «δίδυμα» κέντρα σε Αθήνα και Ισλαμαμπάντ*, ερευνητική εργασία στο πλαίσιο του μαθήματος ιστορία και θεωρία 8, ΕΜΠ, 2011-2012
- _Τσιαμπάος Κ., *Κατασκευές της όρασης: από τη θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη*, διδακτορική διατριβή ΕΜΠ, αθήνα 2007
- _Zaib Ahmed, *Adjusting / Amending the Modern: Doxiadis´ use of Urban Design Vocabulary, Grammar, Syntax and the Eclectic Local*, Doctoral Research, KU Leuven, Βέλγιο, Σεπτέμβριος 2007

Βίντεο

- _Βανδώρας Αλέξιος, *Αφιέρωμα στη ζωή και το έργο του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη*, greekarchitects.gr,

.....104....

στήλη αρχιτεκτονικές ματιές, 2010

_Τζιρτζιλάκης Γιώργος, Κωνσταντίνος Δοξιάδης: Ένας ρομαντικός του Πραγματισμού, Πορτραίτα και Διαδρομές Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, ERT S.A., 11/04/2008

_Φεσσά-Εμμανουήλ Ελένη, *Modernity, Tradition, Locality and Personality: Reassessing Town Planner Doxiadis and Architect Konstantinidis*, Conference on Geography Tradition, and the Individual: The Case of Modern Greek Architecture, University of California, Santa Barbara, 15-16/2/08

_Clark Deena, *Moment with Doxiadis*, NBC, Ουάσινγκτον, 1968

Διαδικτυακές πηγές

www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/106-9.pdf

www.buildnet.gr/default.asp?pid=138&catid=115&artId=417&pg=3

www.culture2000.tee.gr/

www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=13

www.divercityarchitects.com

www.doxiadis.com/

www.doxiadis.org/

www.greekarchitects.gr/

www.monumenta.org

www.oneathens.gr

www.triantafylloug.blogspot.gr

Κατάλογος εικόνων

.....105.....

Αριθμός εικόνας	Περιγραφή, Πηγή	Σελίδα τεύχους
Εικόνα 1-1	Φοιτητές και εργαζόμενοι στο αίθριο του κτιρίου Δοξιάδη , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	11
Εικόνα 1-2	Το κτίριο Δοξιάδη , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	11
Εικόνα 1-3	Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης , Δοξιάδης Κ.Α, η πορεία των λαών, Ικαρος, Αθήνα, 1949	11
Εικόνα 1-4	Αίθουσα Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	11
Εικόνα 1-5	Απόσπασμα περιδικού Οικιστικής , C.A Doxiadis, <i>Ekistics: The problems and Science of Human settlements</i> , vol.31, no.247, June 1976	13
Εικόνα 1-6	Βιβλίο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	13
Εικόνα 1-7	Διαδικτυακή σελίδα , www.doxiadis.org/	15
Εικόνα 1-8	Περιοδικό Οικιστική , <i>Ekistics: The problems and Science of Human settlements</i> , vol.65, no.391-393, july-december 1978	15
Εικόνα 1-9	Βιβλίο , <i>Der Moderne Denkmalkultus: Sein Wesen Und Seine Entstehung</i> ,German Edition, 1903	15
Εικόνα 1-10	Έρευνα πεδίου , προσωπικό αρχείο	15
Εικόνα 1-11	Έντυπο , <i>Athens technological institute and graduate school of ekistics</i> , 24 <i>Stratiwtikou syndesμου str.</i> , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399	15
Εικόνα 1-12	Περιοδικό , Doxiadis C., <i>D.A newsletter</i> , nos. 1-12, January-December 1962, vol. 2, φάκελος αρχείου 35507	15
Εικόνα 1-13	Κτίριο Δοξιάδη αίθριο , www.doxiadis.org	17
Εικόνα 1-14	Κτίριο Δοξιάδη εργασίες ανακατασκευής , www.doxiadis.org	17
Εικόνα 1-15	Κτίριο Δοξιάδη-όψη επί της Στρ. Συνδέσμου , www.greekarchitects.gr	17

Κατάλογος εικόνων				Κατάλογος εικόνων			
.....106.....	Εικόνα 2-1	Λογότυπο Οργανισμού Δοξιάδη , Τεχνικόν γραφείον Δοξιάδη , σύμβουλοι μηχανικοί, στρ. Συνδέσμου 24, Αθήναι,φάκελος αρχείου 36399	19	Εικόνα 2-17	Εντοπία , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	39107.....
	Εικόνα 2-2	Το κτίριο Δοξιάδη , www.doxiadis.org	21	Εικόνα 2-18	Οικιστικά στοιχεία , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	39	
	Εικόνα 2-3	Το κτίριο Δοξιάδη- όψη επί της Στρ. Συνδέσμου , www.doxiadis.org	21	Εικόνα 2-19	Ανθρώπινα και αστικά συστήματα , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	43	
	Εικόνα 2-4	Κατόψεις κτιρίου γραφείων , Athens technological institute and graduate school of ekistics, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399	23	Εικόνα 2-20	Εργαστήριο τεχνικών σχολών ΑΤΙ , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	44	
	Εικόνα 2-5	Κατόψεις ΑΤΙ , Athens technological institute and graduate school of ekistics, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399	23	Εικόνα 2-21	Φοιτητές σχολών ΑΤΙ , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	44	
	Εικόνα 2-6	Εγκάρσια τομή κτιρίου Δοξιάδη , προσωπικό αρχείο	25	Εικόνα 2-22	Εργαζόμενοι στα γραφεία του οργανισμού , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	44	
	Εικόνα 2-7	Αξονομετρικό σκίτσο , Athens technological institute and graduate school of ekistics, 24 Stratiwtikou syndesmou str. , Athens- Greece, φάκελος αρχείου 36399	25	Εικόνα 2-23	Επέκταση πόλης , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	45	
	Εικόνα 2-8	Κάτοψη κτιρίου Δοξιάδη , www.culture2000.tee.gr	25	Εικόνα 2-24	Οικιστική ως συνδυασμος 5 επιστημών , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	47	
	Εικόνα 2-9	Πρώτη αρχή για τη σχέση ανθρώπου με το χώρο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	26	Εικόνα 2-25	Αρχιτέκτονας- χτίστης κοινοτήτων , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	47	
	Εικόνα 2-10	Κ. Δοξιάδης, Constantinos A. Doxiadis: architect and urban planner , project: Doxiadis Office Building	29	Εικόνα 2-26	Προκατασκευασμένες κατοικίες στη Φιλαδέλφεια , Doxiadis C.A., <i>Architecture in transition</i> , Hutchinson, London, 1968	50	
	Εικόνα 2-11	Δεύτερη αρχή για τη σχέση ανθρώπου με το χώρο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	30	Εικόνα 2-27	Αρχιτέκτονας- χτίστης κοινοτήτων , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	50	
	Εικόνα 2-12	Απόσπασμα , φάκελος αρχείου 19008_ επιχειρήματα σχετικά με τις κλειστές αυλές	31	Εικόνα 2-28	Διαδοχικές φάσεις επέκτασης κτιρίου , www.andro.gr	51	
	Εικόνα 2-13	Τρίτη αρχή για τη σχέση ανθρώπου με το χώρο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	32	Εικόνα 2-29	Αρχιτεκτονική εξέλιξη σε συγχωνευμένες κοινωνίες ,Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	52	
	Εικόνα 2-14	Τέταρτη αρχή για τη σχέση ανθρώπου με το χώρο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	34	Εικόνα 2-30	Τοπική και παγκόσμια αρχιτεκτονική δημιουργία ,Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	52	
	Εικόνα 2-15	Κ. Δοξιάδης, Constantinos A. Doxiadis: architect and urban planner , project: Doxiadis Office Building	35	Εικόνα 2-31	Παραδοσιακό και νέο αρχιτεκτονικό έργο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	54	
	Εικόνα 2-16	Πέμπτη αρχή για τη σχέση ανθρώπου με το χώρο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	36	Εικόνα 2-32	Απολλώνιο στο Πόρτο Ράφτη , Τσιαμπάος Κ., Κατασκευές της όρασης: από τη θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη,	54	

Κατάλογος εικόνων			Κατάλογος εικόνων		
.....108.....	διδακτορική διατριβή ΕΜΠ, αθήνα 2007		plex-by-divercity-architects	109.....
Εικόνα 2-33	Μωσαϊκό Τσαρούχη , προσωπικό αρχείο	58	Εικόνα 3-10	Υποδοχή συγκροτήματος one Athens , www.oneathens.gr	70
Εικόνα 2-34	Εργαζόμενοι και φοιτητές στο αίθριο , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	60	Εικόνα 3-11	Δώματα συγκροτήματος με εγκαταστάσεις υδρομασάζ , www.oneathens.gr	71
Εικόνα 2-35	Εργαζόμενοι, φοιτητές και πολίτες στο αίθριο , www.doxiadis.com	60	Εικόνα 3-12	Ανακατασκευασμένο αίθριο , www.yatzer.com/one-athens	71
Εικόνα 2-36	Βιβλίο , Doxiadis C.A., <i>Anthropopolis- city for human development</i> , Athens Publishing center, Athens, 1974	61	Εικόνα 3-13	Πισίνα συγκροτήματος , www.oneathens.gr	71
Εικόνα 2-37	Βιβλίο , Doxiadis C.A., <i>Architecture in transition</i> , Hutchinson, London, 1968	61	Εικόνα 3-14	Πρόσθετα μπαλκόνια , triantafylloug.blogspot.gr/2014/01/one-athens.html	72
Εικόνα 3	Λόγότυπο one Athens , www.oneathens.gr	63	Εικόνα 3-15	Όψεις- μάρμαρο , www.oneathens.gr	72
Εικόνα 3-1	Φωτορεαλιστικό one Athens- όψη επί της Στρ. Συνδέσμου, κτίριο_ Τσιρτσώνης τάκης , Το νέο πρόσωπο της σχολής Δοξιάδη, ΕΘΝΟΣ.gr, στήλη: ένθετα/ reportage/ θέματα, Αθήνα, 09/006/2011	65	Εικόνα 3-16	Δώματα και εργασίες ανακατασκευής , www.oneathens.gr	72
Εικόνα 3-2	Φωτορεαλιστικό one Athens , Σταύρος Μαρτίνος, <i>Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών(one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)</i> , περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014	65	Εικόνα 3-17	Διατηρητέο κλιμακοστάσιο , triantafylloug.blogspot.gr/2014/01/one-athens.html	72
Εικόνα 3-3	Κεντρική ιδέα σχεδιασμού , Διαφημιστικό φυλλάδιο της επέμβασης, σχεδιασμένο από την Comrany- London, 06/2012	67	Εικόνα 3-18	Πλήρωση όψεων , triantafylloug.blogspot.gr/2014/01/one-athens.html	72
Εικόνα 3-4	Κεντρική ιδέα σχεδιασμού , Διαφημιστικό φυλλάδιο της επέμβασης, σχεδιασμένο από την Comrany- London, 06/2012	67	Εικόνα 3-19	Είσοδος , www.oneathens.gr	72
Εικόνα 3-5	Κεντρική ιδέα σχεδιασμού , Διαφημιστικό φυλλάδιο της επέμβασης, σχεδιασμένο από την Comrany- London, 06/2012	67	Εικόνα 3-20	Δώματα κατοικιών και Λυκαβηττός , www.oneathens.gr	75
Εικόνα 3-6	Εγκάρσια τομή και κάτοψη one Athens , Σταύρος Μαρτίνος, <i>Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών(one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)</i> , περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014	68	Εικόνα 3-21	Υπηρεσίες συγκροτήματος κατοικιών , www.oneathens.gr	76
Εικόνα 3-7	Κατόψεις ορόφων και όψεις one Athens , Σταύρος Μαρτίνος, <i>Μετασκευή κτηρίου Γραφείων Δοξιάδη- ΑΤΙ σε κτήριο κατοικιών(one Athens, Αθήνα, Αττική-Ελλάδα)</i> , περιοδικό ΔΟΜΕΣ, στήλη Νέα πρότυπα συλλογικής κατοικίας, Αθήνα, 02/2014	69	Εικόνα 3-22	Κατασκευές στο αίθριο , www.oneathens.gr	76
Εικόνα 3-8	Είσοδος συγκροτήματος one Athens , www.oneathens.gr	70	Εικόνα 3-23	Όψη one Athens επί της Στρ. Συνδέσμου , www.yatzer.com	78
Εικόνα 3-9	Οψη συγκροτήματος one Athens επί της Η. Ρογκάκου , el.ozonweb.com/architecture/one-athens-residential-com-	70	Εικόνα 3-24	Βεράντα κατοικίας-roof garden , www.oneathens.gr	78
			Εικόνα 3-25	Ανακατασκευασμένο αίθριο , www.yatzer.com	78
			Εικόνα 3-26	Όψη one Athens επό της Η. Ρογκάκου , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, http://www.oneathens.gr/epresentation	81
			Εικόνα 3-27	Τυπολογίες κατοικιών , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, http://www.oneathens.gr/epresentation	81
			Εικόνα 3-28	Προκατασκευασμένος τοίχος σαλονιού , Doxiadis C.A., <i>Architecture in transition</i> , Hutchinson, London, 1968	82
			Εικόνα 3-29	Όψη πολυκατοικίας Κ. Δοξιάδη στο Κολωνάκι , Κυρτσης Α.Α, Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης. <i>Κείμενα, σχέδια, οικισμοί</i> , Ικαρος, 2006	82
			Εικόνα 3-30	Αίθριο κτιρίου μελέτης_ 1970, Doxiadis C., <i>Architectural Design</i> , Doxiadis Associates, Athens, φάκελος αρχείου 35839	84
			Εικόνα 3-31	Αίθριο κτιρίου μελέτης_ 2014, Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, http://www.oneathens.gr/epresentation	84
			Εικόνα 3-32	One Athens- διαμέρισμα apartment A1 , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, http://www.oneathens.gr/epresentation	86
			Εικόνα 3-33	One Athens- διαμέρισμα townhouse TH3 , Divercity architects,	86

.....1.1.0.....	παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	
Εικόνα 3-34	Στοιχείο φωτοδεαπερατού σκυροδέματος , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	87
Εικόνα 3-35	Πρόσθετοι όγκοι μπαλκονιών , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	87
Εικόνα 3-36	Μάρμαρο στο λουτρό διαμερίσματος , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	87
Εικόνα 3-37	Νυχτερινή λήψη συγκροτήματος one Athens , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	88
Εικόνα 3-38	Διατηρητέο κλιμακοστάσιο , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	88
Εικόνα 3-39	Υλικά για διατήρηση μνήμης κτιρίου , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	90
Εικόνα 3-40	Βεράντα κατοικίας , Divercity architects, παρουσίαση ONE ATHENS, www.oneathens.gr/epresentation	91

Κατάλογος διαγραμμάτων

Αριθμός διαγράμματος	Περιγραφή	Σελίδα τεύχους
Δ 2-1	Χωροθέτηση κτιρίου στην ευρύτερη περιοχή	21
Δ 2-2	Χωροθέτηση κτιρίου σε επίπεδο γειτονιάς	21
Δ 2-3	Αεροφωτογραφία, σχέση με τα κελύφη και τον Λυκαβηττό	21
Δ 2-4	Λειτουργίες πτερυγών	25
Δ 2-5	Πρώτη αρχή στο κτίριο. Μεγιστοποίηση επαφών μέσω του αιθρίου	27
Δ 2-6	μεγιστοποίηση επαφών βάσει της χωροθέτησης του κτιρίου	27
Δ 2-7	Δεύτερη αρχή στο κτίριο. Ελαχιστοποίηση προσπάθειας μέσω του αιθρίου	31
Δ 2-8	ελαχιστοποίηση προσπάθειας βάσει της χωροθέτησης του κτιρίου	31
Δ 2-9	Τρίτη αρχή στο κτίριο. βελτιστοποίηση προστατευτικού χώρου με κινητά χωρίσματα	34
Δ 2-10	Τέταρτη αρχή στο κτίριο. Οργάνωση σχεσεων με τα 5 οικιστικά στοιχεία	35
Δ 2-11	Πέμπτη αρχή στο κτίριο. Σύνθεση 4 βασικών αρχών σχεδιασμού στο κτίριο	38
Δ 2-12	Απεικόνιση εντοπίας στο κτίριο	41
Δ 2-13	Συμβολισμοί του αιθρίου	45
Δ 2-14	αγάλματα_ανθρώπινη κλίμακα του αιθρίου	48
Δ 2-15	κουκουβάγια_ανθρώπινη σοφία_ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός	48
Δ 3-1	Τυπολογίες διαμερισμάτων επέμβασης	80
Δ 3-2	στοιχεία που διατηρούνται ως αναφορά στην αστική πολυκατοικία	90
Δ 4-1	Σχέση παλαιού κτιρίου με την νέα επέμβαση και οι βασικές αρχές που τις διέπουν	97